

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI

GELENEKSEL BİR SPORUN COĞRAFYASI:
KIRKPINAR (EDİRNE) VE ÇARDAK (ÇANAKKALE) YAĞLI GÜREŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Günay ÖZDEMİR

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN

Çanakkale-2017

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Geleneksel Bir Sporun Coğrafyası: Kırkpınar (Edirne) ve Çardak (Çanakkale) Yağlı Güreşleri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

04/10/2017

Adı ve Soyadı

Günay ÖZBİR

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne
Günay ÖZDEMİR'E ait GELENEKSEL BİR SPORUN COĞRAFYASI: KIRKPINAR
(EDİRNE) VE ÇARDAK (ÇANAKKALE) YAĞLI GÜREŞLERİ adlı çalışma, jürimiz
tarafından COĞRAFYA Anabilim Dalı,
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Üye Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN

Üye Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN

(Danışman)

Üye Prof. Dr. Abdullah KÖSE

Tez No : 10166653
Tez Savunma Tarihi : 07-09-2017

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü
05/10/2017

ÖZET

GELENEKSEL BİR SPORUN COĞRAFYASI: KIRKPINAR (EDİRNE) VE ÇARDAK (ÇANAKKALE) YAĞLI GÜREŞLERİ

Bireylerin fiziksel güç ve dayanıklılık konusunda sportif rekabetleri daha ilköğretimde sportif yarışmaların büyük ilgi görmesine yol açmıştır. Güreşler de karşılaşmaya dayalı, sportif güç ve yeteneklerin öne çıktığı spor etkinliği ve branşı olarak birçok medeniyette önem kazanmış ve yaygınlaşmıştır. Güreş sporu, Türk kültür tarihinde de önemli bir yere sahiptir. Türkler, tarihsel süreçte güreş sporuna yeni formlar kazandırmış ve bunları geleneksel hale getirmiştir. Bu tür geleneksel güreşler arasında en yaygın olanı kuşkusuz yağlı güreşlerdir. Nitekim günümüzde Anadolu'da en çok düzenlenen geleneksel güreş etkinlikleri arasında önemli bir yere sahiptir. Yağlı güreş geleneğinin sürdürülmesi, bir kültürel mirasın yaşatılması anlamı taşıdığı gibi, bu tür organizasyonların sosyo-ekonomik boyutları da bulunmaktadır.

Türkiye'de yağlı güreş sporunu ulusal ölçekte ele alan; konuyu kültürel, toplumsal ve ekonomik bağlamıyla irdeleyen araştırmaların eksikliği literatürde dikkat çekicidir. Bu nedenle araştırma kapsamında Türkiye'nin en köklü ve şöhretli; izleyici ve pehlivan katılımının en yüksek olduğu Kırkpınar (Edirne) ve Çardak (Çanakkale) yağlı güreş organizasyonları örneklem olarak seçilmiştir. Bu örneklemelerin seçilmesi ile geleneksel yağlı pehlivan güreşlerinin ulusal ölçekteki coğrafi bağlantılarının araştırılması hedeflenmiştir. Ayrıca Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşlerinin Türkiye'deki diğer organizasyonlar içindeki yerinin belirlenmesi, kültür turizmi bakımından potansiyelinin saptanması da araştırmanın diğer hedefleri arasındadır.

Araştırma kapsamında izleyicilerin ve pehlivanların profillerini belirlemeye yönelik veriler, saha çalışmalarındaki anket uygulamaları ve bilirkşi görüşmelerinden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda Anadolu'da yağlı güreşler ve onunla bağlantılı olarak sürdürülen diğer geleneksel-kültürel özelliklerin coğrafi dağılışı özellikleri ortaya konulmasına çalışılmıştır. Yağlı güreş geleneğinin yaşatılması ve geleceğe kültürel bir miras değer olarak taşınması sürecinde saptanan kritik sorunlar ve bunların çözümü için de öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güreş, Yağlı Güreş, Kırkpınar, Çardak.

ABSTRACT

GEOGRAPHY OF A TRADITIONAL SPORTS: KIRKPINAR (EDİRNE) AND ÇARDAK (ÇANAKKALE) OILY WRESTLING.

The sporting competitiveness of individuals in terms of physical strength and durability has led to a great interest in sporting competitions even in the early ages. As a sports activity and branch, wrestling has also gained importance and became widespread in many civilizations as a sign of sporting power and talent based on encountering. Wrestling sport has an important place in Turkish cultural history as well. The Turks have brought new forms to the sport of wrestling in the historical process and made them traditional. The most common of these types of traditional wrestling is undoubtedly oily wrestling. As a matter of fact, today, Anatolia has an important place among the most organized traditional wrestling events. The sustainability of the oily wrestling tradition implies the survival of a cultural heritage, as well as the socio-economic dimensions of such organizations.

In Turkey, the lack of researches that examine the wrestling sports from the the cultural, social and economic point of view at national scale in the literature is striking. For this reason, Kırkpınar (Edirne) and Çardak (Çanakkale) oily wrestling organizations which are Turkey's most established and reputable as well as have the highest attendance and wrestler participation, were selected as the sample. By selecting these samples, it is aimed to investigate the geographical connections of the traditional oily wrestling at national scale. Furthermore, the determining the place of Kırkpınar and Çardak oily wrestling within other organizations in Turkey and identifying the potential for cultural tourism are among the other objectives of the research.

In the scope of the research, the data to determine the profile of the spectators and wrestlers were obtained from questionnaires done on the ground and interviews with experts. As a result of the research, it has been tried to reveal the geographical distribution characteristics of the oily wrestling in Anatolia and other traditional-cultural features related to it. Moreover, the critical problems and the solution to them have been suggested to survive the wrestling tradition and sustain oily wrestling as a cultural heritage value in the future.

Key Words: Wrestling, Oily Wrestling, Kırkpınar, Çardak.

ÖNSÖZ

Türkiye, zengin kültürel geçmişinin yanı sıra ülke sınırlarını aşan kültürel miraslara da sahiptir. İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde bulunan Hidrellez, Nevruz ve Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali gibi Türkiye'nin kültürel zenginliğini yansıtan organizasyonlar bulunmaktadır. Nitekim yağlı pehlivan güreşleri Türkiye'nin kültürel zenginliği içinde önemli yere sahiptir. Yağlı güreşler tarihsel ve coğrafi bağlantıları ile Anadolu'da ortaya çıkan yüzlerce yıllık bir kültürel mirastır. Eski Yunan'da farkı şekilde uygulanan yağlı güreşler, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya göç etmesiyle birlikte başka bir forma kavuşturmuş ve kendine özgü bir karakter kazandırmıştır.

Anadolu'da yağlı güreşleri ele alan bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde güreş olgusunun tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Bu bölümde Dünya'da güreşlerin gelişim gösterdiği bölgelere değinilmektedir. Ayrıca Türk kültürünün Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan süreçte, toplumsal yaşamda güreşlerin önemine değinilmiştir. Türkiye sınırları içinde geçmişten günümüze düzenlenen güreş türlerinin belirlenmesine çalışılmıştır. Son olarak, yağlı güreş organizasyonlarının dağılışı özellikleri ve bu dağılışı etkili olan faktörler açıklanmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde, Çanakkale ili Lâpseki ilçesinin Çardak beldesinde düzenlenen Çardak yağlı güreşleri ve Edirne ilinin merkez ilçesinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşlerinin lokasyon özellikleri, tarihsel gelişimi, beşerî özelliklerinin yanı sıra, yağlı güreşlerin sosyo-ekonomik ve kültürel bağlantıları ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde ise Çardak yağlı güreşlerinde ve Kırkpınar yağlı güreşlerinde yerli ve yabancı izleyicilere, pehlivanlara uygulanan anketler değerlendirilmiştir. Anket sonuçlarının değerlendirilmesi için grafik, harita vb. görsel materyallerin yanı sıra, likert ölçeğinden elde edilen veriler tablolaştırılarak yağlı güreşlerin sportif, kültürel ve turizm bakımından anlamı yorumlanmıştır.

Tezin sonuç ve öneriler bölümünde geleneksel yağlı güreşlerin günümüzde karşı karşıya bulunduğu temel sorunların aşılması için çözüm önerileri sunulmuştur. Özellikle yağlı güreşler camiasının federasyon olarak örgütlenmesi önerisi ile bu kültürel mirasın geleceğe taşınması ve sürdürülmesi daha başarılı bir şekilde yönetilebilecektir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında; araştırma konusunun belirlenmesinden başlayarak, çalışma süresince her türlü yardım ve önerilerini esirgemeyen, tez danışman hocam Sayın

Doç. Dr. Vedat ÇALIŞKAN'a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim. Tez yazım süresince sağladıkları değerli bilgiler ve materyal katkıları için 2016 yılı Çardak güreşleri ağası Ahmet ACAR'a, Çardak Belediye Başkanı Sayın Basri ULAŞ'a, Edirne Belediyesi Kültür Sanat Danışmanı Ender BİLAR'a teşekkür ederim. Çalışma esnasında düzenlenen anketlere anketör olarak katılan arkadaşlarım Arda BAY, Buket KULA, Ezgi ÖZEY, Fatma NAİBOĞLU, Kamile MANAV, Nezarettin AZMANOĞLU, Selin BAHÇALI ve Yasemin ÇIRAK'a teşekkür ederim. Hayatımın her aşamasında bana destek olan ve her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Günay ÖZDEMİR

Çanakkale, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BÖLÜM I

GÜREŞ'İN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1 Dünya'da Güreş Sporunun Tarihsel Gelişimi	9
1.2 Türk Kültüründe Güreş Sporunun Gelişimi	14
1.3 Türkiye'de Geleneksel Güreşler	21
1.3.1 Aba Güreşi	21
1.3.2 Karakucak Güreşi.....	23
1.3.3 Kuşak Güreşi.....	25
1.3.4 Şalvar Güreşi.....	26
1.3.5 Yağlı Güreş	27
1.4 Türkiye'de Geleneksel Güreş Sporunun Coğrafi Dağılışı Özellikleri.....	39

BÖLÜM II

ÇARDAK VE KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞLERİNİN TARİHSEL VE MEKANSAL GELİŞİMİ

2.1 Çardak Yağlı Güreşleri.....	53
2.1.1 Çanakkale İlinde Düzenlenen Yağlı Güreş Organizasyonları	57
2.1.2 282. Geleneksel Çardak Yağlı Pehlivan Güreşleri.....	58
2.1.3 Çardak Yağlı Güreşlerinin Beşerî, Kültürel ve Mekansal İlişkileri.....	62
2.2 Kırkpınar Yağlı Güreşleri.....	64

2.2.1 Edirne İlinde Düzenlenen Yağlı Güreş Organizasyonları.....	70
2.3.2 654. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali.....	71
2.2.3 Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Beşerî, Kültürel ve Mekansal İlişkileri	78

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1 Araştırma Alanlarında Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi ve Bulgular	82
3.1.1 Yerel İzleyicilere Uygulanan Anketlerinin Değerlendirilmesi	82
3.1.2 Yabancı İzleyicilere Uygulanan Anketlerinin Değerlendirilmesi.....	106
3.1.3 Pehlivanlara Uygulanan Anketlerinin Değerlendirilmesi	112
SONUÇ VE ÖNERİLER	129
KAYNAKÇA.....	134
FOTOĞRAFLAR.....	139
EKLER	145

KISALTMALAR

- MGM** : Meteoroloji Genel Müdürlüğü
SOKÜM : Somut Olmayan Kültürel Miras
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
TGF : Türkiye Güreş Federasyonu
UNESCO : Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Anket uygulanan organizasyonlarda görüşme yapılan kişi sayısı.....	7
Tablo 1.1. 2015 yılında bölgelere göre yağlık zeytin üretimi.	44
Tablo 1.2. 2015 yılında bölgelere göre yağlı ayçiçeği üretimi.....	45
Tablo 1.3. Ankara’da yaşayan Recep Kara adlı Başpehlivanın ve Antalya’da yaşayan İsmail Balaban adlı Başpehlivanın 2015 yılı içerisinde gittiği organizasyonlar.	50
Tablo 1.4. 2015 yılında yağlı güreş düzenlendiği belirlenen yerleşmelerde düzenlenen organizasyonların tekrar sayısı 10’un üzerinde olan yağlı güreşler.	52
Tablo 2.1. Çanakkale ilinde yağlı güreş düzenlenen yerleşmeler ve tarihleri	57
Tablo 2.2. Edirne ilinde yağlı güreş düzenlenen yerleşmeler ve tarihleri.....	70
Tablo 3.1. 2015 yılı Türkiye Güreş Federasyonu yağlı güreş faaliyet programına göre hesaplanan izleyici sayısı.....	83
Tablo 3.2. İzleyicilere anket uygulanan organizasyonlar ve örneklem sayısı.	83
Tablo 3.3. Anket uygulanan izleyicilerin doğum yerleri.....	85
Tablo 3.4. Anket uygulanan izleyicilerin ikamet yerleri.....	86
Tablo 3.5. Anket uygulanan izleyicilerin meslek dağılımı (%).....	89
Tablo 3.6. Anket uygulanan izleyicilerin katıldığı diğer yağlı güreşler.....	95
Tablo 3.7. Anket uygulanan izleyicilerin konaklama yapma durumu (%).....	96
Tablo 3.8. Anket uygulanan izleyicilerin nerede konakladıkları ile kaç gece konakladıkları arasındaki ilişki	97
Tablo 3.9. İzleyicilerin yağlı güreş alanına ne kadar uzak mesafeden (km) ve alana ulaşımında kullandığı araçlar.....	98
Tablo 3.10. Anket yapılan her bir alana göre tanıtıcı istatistikler	100
Tablo 3.11. Anket uygulanan izleyicilerin yağlı güreş ile ilgili yargılara verdikleri cevaplar (f-%)	104
Tablo 3.12. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali’nde anket uygulanan yabancı ziyaretçilerin geldiği ülkeler.....	107

Tablo 3.13. Anket uygulanan yabancı ziyaretçilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı (%)	107
Tablo 3.14. Yabancı ziyaretçilerin meslekleri.....	108
Tablo 3.15. İzleyicilerin daha önce Türkiye'ye gelme durumu (%).....	108
Tablo 3.16. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin daha önce yağlı güreş izlediniz mi sorusuna yanıtları ve nerede izledikleri.....	109
Tablo 3.17. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin Türkiye'de yağlı güreşin yapıldığını bilme durumları ve eğer biliyorlar ise nereden öğrendikleri.....	110
Tablo 3.18. Yabancı izleyicilerin yağlı güreşe katılım amaçları (%).....	110
Tablo 3.19. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin 'Bir izleyici olarak, yağlı güreşte en çok etkileyen/sevdiğiniz .....dır/dir .' sorusuna verdikleri cevaplar (%).....	110
Tablo 3.20. Yabancı İzleyicilerin yağlı güreş ile ilgili yargılara verdikleri cevaplar (f-%).....	111
Tablo 3.21. Doğum yeri ve ikamet yerleri (%).....	113
Tablo 3.22. Anket uygulanan pehlivanların meslekleri (%).....	115
Tablo 3.23. Pehlivanların medeni durumu ve oğlunun pehlivan olmasını istemesi (%)... 116	
Tablo 3.24 Anket uygulanan pehlivanların kaç yaşlarında yağlı güreşe başladıkları durumu (%).....	117
Tablo 3.25. Anket uygulanan pehlivanların 'Hangi ilde yağlı güreşe başladınız?' sorusuna verdikleri yanıtlar (%).....	118
Tablo 3.26. Anket uygulanan pehlivanların yağlı güreşten önce ilgilendikleri başka güreş dalları durumu	119
Tablo 3.27. Anket uygulanan pehlivanların yağlı güreşten başka ilgilendikleri spor branşı durumu.....	119
Tablo 3.28. Pehlivanların kayıtlı oldukları güreş kulüpleri (%).....	120
Tablo 3.29. Anket uygulanan pehlivanların 'Sizce en iyi yağlı güreş neresidir?' sorusuna yanıtları.....	121
Tablo 3.30. Anket uygulanan pehlivanların 'Sizce bölgelere göre en iyi yağlı güreş organizasyonu neresidir?' sorusuna yanıtları.....	121

Tablo 3.31. Pehlivanların yılda kaç yağlı güreş müsabakalarına katıldıkları durumu (%)..	122
Tablo 3.32. Anket Uygulanan pehlivanların ‘Geleneklerin ve kültürün öne çıktığı organizasyonlar hangileridir?’ ve ‘Yurtiçinde ve yurtdışından en fazla izleyicinin rağbet ettiği organizasyonlar hangileridir?’ sorularına verdikleri yanıtlar (%).	122
Tablo 3.33. Geleneksel üretim yaptığı belirlenen ustalar ve dağılışı.	124
Tablo 3.34. Pehlivanların yağlı güreş ile ilgili yargılara verdikleri cevaplar (f-%).	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Ben-i Hasan Mezarlığı'nda bulunan ve güreş tekniklerini gösteren M.Ö. 3000 yılına ait duvar resmi.	9
Şekil 1.2. Antik Yunan'da güreş; M.Ö. 510 yılına ait duvar rölyefi.	11
Şekil 1.3. Rus geleneksel güreş tipi olan sambo (1 nolu fotoğraf) ve Japon geleneksel güreş tipi olan sumo (2 nolu fotoğraf) güreşinden bir görünüm.	13
Şekil 1.4. İncelenen kaynaklara göre geçmişte güreşin gelişim gösterdiği bölgeler ve ülkeler.....	13
Şekil 1.5. MÖ 6. Yüzyıla ait tunç kemer tokası.	15
Şekil 1.6. Osmanlı ve Selçuklu döneminde kurulan güreş tekkelerinin günümüz Türkiye sınırları içerisinde bulunduğu şehirler.	19
Şekil 1.7. 1720 yılında Sultan . Ahmet'in dört oğlunun sünnet şenliklerini anlatan Surname-i Vehbi adlı eserden bir minyatür.....	20
Şekil 1.8. Aba güreşinden bir görünüm.....	21
Şekil 1.9. Karakucak güreşinden bir görünüm 24	24
Şekil 1.10 Edirne Kırkpınar er meydanından bir görünüm.	28
Şekil 1.11 Çanakkale Çardak er meydanından bir görünüm.	28
Şekil 1.12 Güreş meydanındaki pehlivanın giymiş olduğu kışpet ve zembil.....	30
Şekil 1.13. Kırkpınar Başcazgırı Şükrü Kayabaş (Solda), Başyardımcısı Mehmet Tura (Sağda).....	31
Şekil 1.14. Türkiye'deki yağlı güreş hakemlerin buldukları illerin dağılımı (hakem sayısı).....	36
Şekil 1.15. 2015-2016 Sezonunda Yağlı Güreş Düzenlediği Belirlenen İlleri Dağılışı.	39
Şekil 1.16. Yağlı ve Karakucak Güreşlerinin Türkiye'de Dağılışı.....	41
Şekil 1.17. Türkiye İklim Bölgeleri.....	42
Şekil 1.18. Yağlı güreş müsabakaları düzenlenen illerin 1950-2015 nisan ayı ortalama sıcaklık grafiği.	46
Şekil 1.19. 2015 Yılı yağlı güreş organizasyonlarının aylara göre düzenlenme sayıları	47

Şekil 1.20. Ankara’da yaşayan Recep Kara adlı Başpehlivanın 2015 yılı içerisinde gittiği organizasyonlar.....	48
Şekil 1.21. Antalya’da yaşayan İsmail Balaban adlı Başpehlivanın 2015 yılı içerisinde gittiği organizasyonlar	49
Şekil 2.1. Çanakkale Çardak Beldesinin lokasyon haritası.	54
Şekil 2.2. Çardak Beldesi (Lâpseki-Çanakkale)’nden bir görünüm.....	54
Şekil 2.3. Çardak’taki tarihi yapılar (1 nolu fotoğraf Arıburnu Şehitliği, 2 nolu fotoğraf Gazi Yakup Paşa camii, 3 nolu fotoğraf Gazi Yakup Paşa Hanı).....	56
Şekil 2.4 282. Çardak yağlı güreşleri afişi	59
Şekil 2.5 282. Çardak yağlı güreşleri davetiyesi	60
Şekil 2.6 Çardak yağlı güreşinin düzenlendiği alan haritası.	61
Şekil 2.7 Çardak Yağlı Güreşlerine Katılan Güreşçilerin Geldikleri İllerin Dağılımı	62
Şekil 2.8 Edirne’nin lokasyon haritası	65
Şekil 2.9 Edirne’deki tarihi yapılar (1 nolu fotoğraf Selimiye Camisi, 2 nolu Fotoğraf Üç Şerefeli Camisi, 3 nolu fotoğraf Gazi Mihal Bey Köprüsü).....	69
Şekil 2.10. Edirne Belediyesi tarafından hazırlanan Protokol Tribün davetiyesi.....	73
Şekil 2.11. Kırkpınar yağlı güreş festivalleri afişi.....	74
Şekil 2.12. Edirne Kırkpınar yağlı güreşleri logosu.	75
Şekil 2.13 Kırkpınar yağlı güreşinin düzenlendiği alan haritası.	77
Şekil 2.14. Edirne Kırkpınar yağlı güreşleri festivali 25 temmuz 2015 cumartesi günü bilet	80
Şekil 3.1. Anket uygulanan Kırkpınar ve Çardak izleyicisini doğum yerleri.	84
Şekil 3.2. Anket uygulanan Kırkpınar ve Çardak izleyicisinin ikamet yerleri.	84
Şekil 3.3 Anket uygulanan izleyicilerin yaş gruplarına göre dağılımı (%).	88
Şekil 3.4 Anket uygulanan izleyicilerin eğitim durumu (%).....	89
Şekil 3.5 Anket uygulanan izleyicilerin aylık gelir durumu (%).....	90
Şekil 3.6 İzleyicilerin güreşe ilk defa gelme durumu (%).....	91

Şekil 3.7 Anket uygulanan izleyicilerin yağlı güreşe kaç yıldır geldiği (%).....	92
Şekil 3.8. Anket uygulanan izleyicilerin ailelerinde pehlivan varlığı (%).....	93
Şekil 3.9. Anket uygulanan izleyicilerin yağlı güreşe katılım amaçları (%).....	93
Şekil 3.10. Anket uygulanan izleyicilerin güreşleri izlemek için kimlerle birlikte geldiği (%).....	94
Şekil 3.11. Anket uygulanan izleyicilerin başka yağlı güreşlere katılma durumları (%)....	95
Şekil 3.12 Anket uygulanan izleyicilerin düzenlenen yağlı güreşi bir kelime ile tanımlamasının cevapları (%).....	98
Şekil 3.13 Düzenlenen yağlı güreşin hangi ölçekte ilgi gördüğünün cevap dağılımı (%)..	99
Şekil 3.14 İzleyicilerin organizasyondaki memnuniyeti puanlama durumu (%).....	100
Şekil 3.15 Anket yapılan her bir alana göre tanıtıcı istatistikler	103
Şekil 3.16. Pehlivanların doğum yerleri ve ikamet yerleri	112
Şekil 3.17. Anket uygulanan pehlivanların yaş aralıkları (%).....	114
Şekil 3.18. Anket uygulanan pehlivanların eğitim durumları (%).....	114
Şekil 3.19. Pehlivanların aylık gelir durumu (%).....	116
Şekil 3.20. Anket uygulanan pehlivanların ‘Yağlı güreşe başlamanızdaki en önemli etken nedir?’ sorusuna verdikleri yanıtlar.....	117
Şekil 3.21. Pehlivanların organizasyondaki memnuniyeti puanlama durumu 1-10 arası (%).....	123
Şekil 3.22. Pehlivanlara göre pehlivan yetiştirilmesiyle ünlenmiş iller ve geleneksel üretimlerin yapıldığı yerler.....	125

GİRİŞ

Güreş sporunun kökeni çok eskilere dayanır, öyle ki insanlık tarihinin başlangıcı ile doğmuştur. Güreş sporunun uygulanış amacı yaşam uğraşı için sürdürülmüştür. İnsanların yaşamını sürdürmesi tabiat içinde beslenme, vahşi hayvanlara karşı koyma, onlara karşı başarılı mücadele vermek ve en azından bir ölüm kalım mücadelesi vermesine bağlıdır (Eryiğit 1997; Şeker 2014). İnsanların düşmanlardan ve vahşi hayvanlardan korunmak için mücadele vermek, kafadan tutma, boğma, devirme şeklindeki kavgası daha sonraları birbirleriyle güç denemeleri yapmaları “Güreş” sporunu ortaya çıkarmıştır. Bunlar gösteriyor ki güreş insanların yaşama biçimlerinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Kürkçü ve Özdağ 2005).

Dünya’da güreşin gelişim gösterdiği bölgeler, geçmişte insan yaşamının medeniyetler kurarak gelişmeler sağladığı bölgeler (Anadolu, Antik Yunan, Hindistan, Mezopotamya, Mısır, Orta Asya ve Japonya) ile genel olarak paralellik göstermektedir. Mısır’da, Mezopotamya’da ve Antik Yunan’da M.Ö. 3000’de, Anadolu’da ve Orta Asya’da M.Ö. 2500’de, Hindistan’da M.Ö 2000’de ve Japonya’da M.Ö 22’de insanlar kendi kültür unsurlarını güreşlere yansıtarak farklı güreş çeşitlerinin doğmasına neden olmuşlardır. (Decker 1992’den aktaran Tekin ve Tekin 2014:124; Dervişoğlu 2012:22-25; Rollinger 1994’den aktaran Tekin ve Tekin 2014:125; Eren 1990:1678; Güven 1999:62). Günümüzde dünyanın çeşitli ülkelerinde, geleneksel yönü de bulunan çeşitli güreşler vardır. Japonya ile özdeşleşen Sumo güreşleri, Rusya ile özdeşleşen Sambo ve Çabaoba güreşleri, İsviçre ile özdeşleşen Pantolon güreşi ve Türkiye ile özdeşleşen Yağlı güreş, bunlar arasında en çok tanınan güreş türleridir (Meydan Larousse 1992; Eren 1990:1678-1679).

Bir mücadele sporu olarak da bilinen güreş, Türkiye’de, modern güreş ve geleneksel güreş olarak ikiye ayrılır. Her iki güreş türünün de kendine özgü özellikleri ve kuralları vardır. Modern güreş içerisinde Grekoromen ve Serbest Güreş stilleri bulunmaktadır. Geleneksel güreş biçimleri içerisinde ise aba güreşi, karakucak güreşi, kuşak güreşi, şalvar güreşi ve yağlı güreş yer almaktadır. Türk kültürünün çeşitli alanlarında kendini gösteren zenginlik, geleneksel güreş türlerindeki çeşitlilik ile de dikkati çeker.

Geleneksel güreş türleri içerisinde Türkiye’de en fazla düzenlenen güreş türü yağlı güreştir. Türkiye’de günümüzde Akdeniz, Ege, Marmara, Karadeniz Bölgelerinde ve İç

Anadolu Bölgesinin sadece Ankara ve Çankırı illerinde düzenlendiğini belirlediğimiz yağlı güreş organizasyonları toplam 31 ilde dağılım göstermektedir. Söz konusu çevrelerdeki yağlı güreş sezonu, nisan ayı ve ekim ayı arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu sınırlılığın en önemli nedenini oluşturan faktör hava sıcaklığıdır. Anadolu’da nisan ayı başında hava sıcaklıklarının artmaya başlamasıyla yağlı güreş sezonu başlar; ekim ayında hava sıcaklıklarının azalmasıyla birlikte yağlı güreş sezonu da son bulur.

Yağlı güreşler, insan gücüne ve onların sportif yeteneklerine dayanan bir mücadelenin izleyici topluluğu önünde sergilendiği karşılaşmaları içeren geleneksel ve sportif etkinliklerdir. Türkiye’de yağlı güreşlerin düzenlendiği yerleşmelerde yerel yönetimler güreş etkinliklerinin organizasyonunda büyük ölçüde belirleyici etkilere sahiptir. Her şeyden önce güreşlerin düzenleneceği yerler ve zaman yerel yönetimlerce belirlenmektedir.

Yağlı güreşler, bir geleneğin yaşatılması fonksiyonunun yanı sıra günümüzde geniş alanları etkileyen kültürel, sosyal ve ekonomik işlevler de üstlenen bir etkinlik durumundadır. Yağlı güreşlerin düzenlendiği yerleşmelere oldukça uzak alanlardan da izleyici ve pehlivan katılımı söz konusudur. Böylece yağlı güreşler, organizasyon düzenlenen yörelerde bulunan yerleşmeler arasında yağlı güreş sezonu boyunca süren kültürel, sosyal ve ekonomik bir hareketlilik ortaya çıkarmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen Çardak yağlı güreşleri ve Kırkpınar yağlı güreşleri, Türkiye’de önde gelen yağlı güreş organizasyonları arasındadır. Marmara Bölgesinin köklü yağlı güreş organizasyonu olan Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşleri, geçmişten günümüze Türkiye’de yağlı güreşin gelişimini olumlu etkilemiştir. Çardak yağlı güreşleri Marmara Bölgesinde köklü geçmişe sahip olmasına rağmen bugün Kırkpınar yağlı güreşleri kadar ilgi görmemektedir. Çardak yağlı güreşleri, Çanakkale ilinin Lâpseki ilçesinin Çardak beldesinde her yıl 29 ağustos tarihinde düzenlenmektedir. Kırkpınar yağlı güreş festivali, Edirne Sarayı’nda her yıl ve genellikle haziran ayının son iki haftası ile temmuz ayının ilk iki haftası arasında belirlenen tarihte düzenlenmektedir. Uzun yıllardır düzenlenmesiyle bir kültür oluşturan yağlı güreş organizasyonları ülkemizin önemli sportif faaliyetlerinden birisidir.

Kültürün “bir grup insanın ortak yaşam tarzı” şeklindeki tanımı en sık rastlanılandır. Öğrenilen bir davranış olan “kültür”, kültürel normlar yoluyla şaşırtıcı bir bütünlükle nesilden nesle aktarılır (Tümertekin ve Özgüç 2014:95). Nitekim insanın mekanla etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya konan kültürel değerler değişen, dönüşen, gün

geçtikçe küçülen ve küreselleşen dünyada yeni görevler üstlenmiş ve hem maddi hem manevi yeni değerler kazanmıştır. Tüm bunlar kültürel değerlerin bozulmadan ve yozlaşmadan gelecek kuşaklara aktarımlarının sağlanmasını ve hem ulusal hem de uluslararası boyutta korunması, kültürel mirasın kaybolmaması ve değişmemesi için önemli bir husustur (Tanrıkulu 2014:283). Nitekim yağlı güreşlerin içerisinde barındırdığı kültürel öğelerin, söze ve davranışa dayalı ritüellerin günümüze değin ulaşması bu kültürün gelecek kuşaklara aktarılması için bazı önlemler alınarak desteklenmesi önem taşıyan bir konudur.

Kültürel coğrafya, kültür grupları ve toplumun mekânsal işleyişi bakımından ortaya çıkan mekânsal çeşitlilikleri, dil, din, ekonomi, yönetim, cinsiyet ve diğer kültürel olguların bir yerden diğerine değişime ya da aynı kalma yollarının tasvir ve analizinde önemli bir disiplindir. Aynı zamanda bir bölgenin geçmiş ve günümüzün kültürel peyzajının ortaya konmasına yönelik çalışmalarda yardımcı disiplin olarak çalışmaya katkı sağlamaktadır (Tanrıkulu 2014:170). Gerçekten de Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşinin düzenlendiği çevre, kültürel açıdan karakteristik özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. Güreş organizasyonlarının ve pehlivanların yağlı güreş düzenlenen yerleşmelere göre dağılışı, kültürel açıdan farklılaşan bir çevrenin varlığını ortaya koymaktadır. Bu çevre Türkiye’de pehlivanların ve yağlı güreşlerin ilgi gördüğü, geleneksel ürünlerin ve malzemelerin üretildiği bir alandır. Nitekim yağlı güreş pehlivanlarının yetiştiği yerler ile yağlı güreşlerin dağılışı gösterdiği çevre de tamamen örtüşmektedir. Yağlı güreşler, Türkiye’nin her bölgesinden insanları cezbederek toplumsal barışa ve kültürel birliktelik anlayışına büyük katkıda bulunmaktadır.

Kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze ulaşan değerler, bir ülkenin kültürel zenginliği bakımından önem taşırlar. Geçmişten günümüze ulaşan bu değerlere gelecek kuşaklar için sahip çıkılması gerektiğine inanıldığından bu değerler bütününe “kültürel miras” denilmektedir. Kültürel mirasın kapsamı oldukça geniş olduğundan somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras biçiminde iki ayrı kategoride ele alınmaktadır. Somut kültürel miras; yapıları, tarihi mekânları ve anıtları içine alan ve gelecek nesillere aktarılmak üzere korunması gereken eserlerdir. Doğal kültürel miras da somut kültürel mirasın bir parçasıdır. Bunlar genellikle turizm sektöründe cazibe alanları olarak görülen mekânlardır (Can, 2009:1). SOKÜM (Somut Olmayan Kültürel Miras) ürünleri ise elle tutulamayan ancak bir toplumu kültürel bakımdan var eden değerlerdir. İnsanların yüzlerce yıldır biriktirdiği ve taşıdığı bu tür değerlerin ortaya konulması, geçmişteki insan yaşantısından günümüze ulaşan

bilgilerin değerlendirilmesi kültürel zenginliğe büyük bir katkı alanını oluşturmaktadır (Çalışkan 2013:793). Yağlı güreşler barındırdığı kültürel unsurlar nedeniyle somut olmayan kültürel miras olarak kabul edilmeli ve ata sporu olarak bugüne kadar korunan sporun geleceğe taşınması için gerekli önlemler alınmalıdır. Aynı zamanda Kırkpınar yağlı güreş festivali UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras listesine giren Dünya'daki tek güreş organizasyonudur ve Dünyanın en büyük açık hava güreş müsabakalarından birisidir (UNESCO 2010).

Araştırma kapsamında Türkiye'de yağlı güreşlerin coğrafi incelemesi Çardak ve Kırkpınar örneklemi eşliğinde hedeflenmiştir. Nitekim yağlı güreşlerin coğrafi açıdan incelenebilecek yönleri, birçok bakımdan kültürel olguların ve sportif etkinliklerin coğrafi incelenmesinde ele alınan bazı konularla örtüşmektedir. Spor faaliyetlerinin dağılışı, spor yerlerinin tanımlanması, iş fırsatı yaratması, mekanlar arasında ilişkilerin gelişmesi, kültür ve coğrafi görünüm açısından sporun etkileri vb. konular bunlar arasındadır. Mekâna ait organizasyonlar, ilgi ve katılımın gösterdiği bölgesel özellikler, mekâna ait etkileşimler ile mekânın yeniden kurgulanmasının mimari talepleri üzerindeki etkileri de bunlara eklenebilir (Bale 1982; Avcı 2007; Çalışkan 2010:4). Diğer yandan kültür coğrafyacılarının da kültürün ve toplumların mekânsal farklılıkları ve fonksiyonlarına olan ilgisinden dolayı mekânsal çeşitlilikleri tasvir etme ve yorumlama ihtiyacının giderilme talepleri de bunlara eklenebilir (Tümertekin ve Özgüç 2014:96).

Türkiye'de yağlı güreşlerin köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen, bu kültürün dağılışı, mekanlar arasındaki ilişkisini, coğrafi görünümünü hedefleyen araştırmalar bugüne değin ihmal edilmiştir. Nitekim konuyla ilgili ulusal literatürde çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Türkiye'de var olan çalışmalar yağlı güreşi coğrafi açıdan değerlendirmekten ziyade daha çok yağlı güreşin tarihini, yağlı güreşin içerisinde barındırdığı ritüellerini, yağlı güreşin kaidelerini ve önemli baş pehlivanların güreşlerini konu alan çalışmalardır (Bic 1944; Şefik 1953-54; Temizoğlu 1970; Kaynar 1971; Ayağ 1983; Kahraman 1989; Atabeyoğlu 2000; Kar 2003). Ayrıca Çardak yağlı güreşlerinin ve Kırkpınar yağlı güreşlerinin tarihini konu alan çalışmalar bulunmaktadır (Köse 1990; Gümüş 1990; Yılmaz 1995; Acar 2015).

Dolayısıyla bu çalışma ile Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşlerinin Türkiye'de düzenlenen yağlı güreş organizasyonları içerisindeki yeri, kültür turizmindeki yeri ve önemi ve ayrıca sosyo-ekonomik etkileri araştırılması amaçlanmıştır.

Nitekim amacı yukarıda belirtilen ve üç bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde Dünya’da güreşin tarihçesi, Türkiye’de güreşin tarihçesi ve Türk geleneksel güreş çeşitleri açıklanmış ve Türkiye’de düzenlenen geleneksel güreşlerin dağılımları incelenmiştir. Tezin ikinci bölümünde Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşlerinin lokasyon özelliklerine, tarihsel gelişimine, beşerî özelliklerine ve yağlı güreşlerin sosyo-ekonomik ve kültürel yönlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma bulguları değerlendirilmiş, son bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1. Araştırma Problemi

Türkiye’de yağlı güreşlerin dağılım özelliklerini ortaya koyan araştırmaların olmayışı hazırlanan bu tezin alana başlıca katkısını açıklamaktadır. Aynı zamanda kültürel miras olan yağlı güreşin coğrafi önemini vurgulayan çalışmalar da yapılmamıştır. Oysaki yağlı güreşler kültürel, sosyal ve ekonomik çeşitli fonksiyonların iç içe geçtiği bir etkinliktir. Bu sebeple yapılacak çalışmalar yağlı güreşin içinde barındırdığı sorunların çözüme kavuşmasını ve yağlı güreş kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayacaktır. Araştırmamıza ait problemler ise şöyle sıralanabilir;

- Dünya’da ve Türkiye’de güreşlerin tarihsel süreçte gelişimi nasıl olmuştur?
- Yağlı güreşin tarihsel süreçte gelişimi nasıl olmuştur?
- Yağlı güreş organizasyonlarının başlıca coğrafi dağılım özellikleri nelerdir?
- Yağlı güreşlerin dağılımında etkili olan coğrafi faktörler nelerdir?
- Yağlı güreş organizasyonlardaki başlıca bileşenlerin coğrafi bağıntıları nedir?
- Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin ve pehlivanların sosyo-ekonomik profil özellikleri nelerdir?
- Yağlı güreşlerin turizmdeki yeri ve turist çekiciliği potansiyeli nedir?
- Yağlı güreşlerin mevcut ve öngörülebilir sorunlarının çözümü için neler yapılmalıdır?

gibi sorulara cevap aranacaktır.

2. Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Sınırlılıkları, Veri ve Yöntemi

Çalışmanın amacı, Marmara Bölgesi’ndeki iki köklü yağlı güreş organizasyonu olan Edirne il merkezinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşleri ile Çanakkale ili Lâpseki ilçesinin

Çardak beldesinde düzenlenen Çardak yağlı güreşlerinin tarihsel süreç içinde gelişiminin incelenmesi; yağlı güreş sporunun mekânsal ilişki ve bağlantılarının coğrafi özellikleriyle araştırılmasıdır. Bunun yanı sıra Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşlerinin Türkiye’de düzenlenen yağlı güreş organizasyonları içerisindeki yeri, kültür turizmindeki yeri ve önemi ve ayrıca sosyo-ekonomik etkileri tespit edilecektir. Araştırma kapsamında uygulanan anket ve birliki görüşmelerinden yağlı güreş sporunun araştırması ve değerlendirilmesini sağlayacak veriler elde edilmiştir.

Sporun coğrafi açıdan incelenmesinde beş yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Bunlar; spordaki bölgesel ve zamana bağlı çeşitliliğin incelenmesi, seçkin sporcuların göç kalıplarının değerlendirilmesi, spor takımlarının lokasyonlarına ait dinamiklerin ortaya konulması, sporun üretiminde etken olduğu maddelerin ele alınması, spor ve kültürel görünümün ortaya konmasıyla mümkün olmaktadır (Avcı 2007:10-11). Yağlı güreş sporunun coğrafi açıdan incelenmesinde bu yaklaşımlardan yararlanılmıştır. Yağlı güreş organizasyonlarında mekânın kullanımı ve ekonomik etkisi değerlendirilmiştir.

Yağlı güreş zamanla kültürel ritüeller kazanmış ve gelenekselleşmiştir. Kültür coğrafyası da kültür grupları ve toplumun mekânsal işleyişi bakımından mekânsal çeşitliliklerini inceler; dil, din, ekonomi, yönetim ve diğer kültürel olguların bir yerden diğerine değişme ya da aynı kalma yollarının tasvir ve analizi üzerinde durur. Kültürler insan grupları tarafından yaratılıp biçimlendirildiğinden, kültür coğrafyacıları da zorunlu olarak insanlarla bir bütün halinde ilgilenmek durumundadır (Tümertekin ve Özgüç 2014: 96). Yağlı güreşler düzenlendikleri çevrelerde yöre insanının adeta mekanını, zamanını belirleyen kültürel, sosyal ve ekonomik işlevler üstlenen bir spor faaliyeti ve etkinlik durumundadır. Nitekim bu nedenlerle yağlı güreşler kültürel coğrafyası için çekiciliği olan bir konu haline gelmektedir.

Araştırma kapsamında, Marmara Bölgesi’nde bulunan Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşlerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anketler izleyiciler, pehlivanlar ve yabancı izleyiciler (turistler) olarak üç ayrı gruba uygulanmıştır. Yabancı izleyicilere anket uygulaması uluslararası turistlerin geldiği Kırkpınar yağlı güreşinde gerçekleştirilmiştir. Çardak yağlı güreşlerine ise yabancı izleyicinin gelmemesinden dolayı yabancı ziyaretçilere anket uygulanmamıştır. Yağlı güreşlerin içinde barındırdığı olguları anlamak için tez kapsamında anket uygulanacak yağlı güreşlerden önce 2015-2016 sezonunda 19 mayısta Kepez (Çanakkale) ve 14 haziranda Çan (Çanakkale) izlendi.

Yerel ziyaretçiler için hazırlanan ve toplam 37 sorudan oluşan anketi toplam 240 kişi yanıtlamıştır. 60 pehlivana uygulanan anket ise toplam 41 soru içermekteydi. Yabancı izleyiciler için 20 sorudan oluşan, İngilizce dilinde hazırlanan anketler ise toplam 20 kişiye uygulandı. Tablo 1’de anket uygulanan yağlı güreş organizasyonları ile bu organizasyonlarda anket uygulanan gruptaki kişi sayısı görülmektedir.

Tablo 1. Anket uygulanan organizasyonlarda görüşme yapılan kişi sayısı.

Organizasyon Adı	İzleyici	Pehlivan	Yabancı Ziyaretçi	Araştırma Kapsamında Yapılan Saha Çalışması (Gün)
Çardak (Örneklem)	120	30	--	1
Kırkpınar (Örneklem)	120	30	20	3
Kepez (Örneklem Dışı)	15	5	--	1
Çan (Örneklem Dışı)	--	--	--	1
Toplam (Örneklem)	240	60	20	4
Toplam (Örneklem ve Örneklem Dışı)	255	65	20	6

Her grup için ayrı olarak hazırlanan anketler temel olarak iki bölümden oluşmuştur. Birinci kısım, izleyicilerin ve pehlivanların sosyo-ekonomik özelliklerini, coğrafi kökenlerini ve yağlı güreşe ulaşım özelliklerini ve katılım biçimlerini belirlemeye yöneliktir. İkinci kısım ise izleyicilerin ve pehlivanların yağlı güreşin düzenlendiği ortama ilişkin memnuniyetleri ile güreşlerin izleyiciler açısından çekici bulunan yönlerini, ilgilerinin kaynağını araştırmaya yönelik sorulardan oluşmaktadır. Uygulanan ankette yer alan bazı sorular ise beş nokta ‘Likert Ölçeği’ formunda hazırlanmıştır. Bu tür kategorik sorularda festivale ilişkin bazı ifadeler sunulmuş ve yanıtlar, ‘1’ ‘kesinlikle katılmıyorum’, ‘3’ ‘fikrim yok’, ‘5’ ise ‘kesinlikle katılıyorum’ tutumuna karşılık gelecek şekilde ölçülmüştür. Bazı sorular anket uygulanan kişilerin birden fazla işaretleme ve yanıt vermesi için uygundur. Buna bağlı olarak bu tür sorularda toplam işaretleme ve yanıt sayısı, toplam örneklem sayısından fazla olabilmektedir.

Çalışmanın sınırlılıklarını oluşturan unsur, Türkiye’de yağlı güreşler ile ilgili sayısal verilerin bulunmamasıdır. Bu nedenle, saha çalışması sırasında gerçekleştirilen gözlemler ve görüşmelerin yanı sıra anket uygulaması ile sağlanan bilgi ve bulgular araştırmanın temel materyalini oluşturmaktadır. Anketlerin tamamı yağlı güreş düzenlenen günde, güreşin düzenlendiği yer ve çevresinde gerçekleştirilmiştir. Çünkü anket soruları yerli ve yabancı

izleyicilerin yağlı güreş deneyimini araştırmaya yönelik olduğundan, anket uygulamasının yağlı güreşler sırasında ve güreş alanı çevresinde yapılması önem taşıyan bir noktaydı. Bu sınırlılık nedeniyle gün içinde en fazla anket uygulanabilmesi için, anket çalışması bir grup anketörlerle yapılmıştır. Anketlerin geçerliliğini ve verilecek bilgilerin kontrolünü yapabilmek için, çalışma öncesinde 19 Mayıs 2015 tarihinde Çanakkale ilinin Kepez ilçesinde düzenlenen Kepez yağlı güreşlerinde rastgele örneklem seçimi ve yüz yüze görüşme tekniği ile toplam 15 izleyici ve 5 pehlivana uygulanmıştır. Anketler, daha önce anket tekniği konusunda bilgisi ve tecrübesi olan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Coğrafya Bölümü öğrencisi dokuz kişi tarafından ve araştırmacı ile birlikte uygulanmıştır. Uygulama öncesinde anketörler ikili gruba ayrılmış ve güreş tribünlerinin farklı alanlarında gezilmesi sırasında rastgele örneklem seçimi ve yüz yüze görüşme tekniği ile anketi yanıtlamak için gönüllü kişilere anket uygulanmıştır.

Uygulanan anketler yoluyla elde edilen veriler, SPSS 18.0 istatistik analiz programında ve Excel programında frekans dağılımı ve çapraz tablolar oluşturma yöntemleriyle analiz edilmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Ayrıca anket sonucunda elde edilen yağlı güreşe katılan izleyicilerin yaş durumları ve organizasyon memnuniyeti puan verileri, bağımsız iki grup ortalamasının karşılaştırılması (Two Sample T-Testi) analizi ile test edilmiştir. Ayrıca anket sonucunda elde edilen yağlı güreşe katılan izleyicilerin ailesinde güreşçi olup olmaması ve izleyicilerin anket yapılan yerden başka yerlerdeki güreşlere gidip gitmemesi arasında istatistiksel anlamda bulunan ilişkinin ortaya konulmasında multiple correspondence analizi ile test edilmiştir. Araştırma süresince elde edilen verilerin işlendiği haritaların yapılmasında, ARCGIS 10.3.1 harita çizim programı kullanılmıştır. Aynı zamanda yapılan haritaların ve görsellerin düzenlenmesinde Adobe Photoshop CS6 ve CorelDRAW Graphic Suite X8 programlarından yararlanılmıştır.

BÖLÜM I

GÜREŞ'İN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1 Dünya'da Güreş Sporunun Tarihsel Gelişimi

Güreş sporunun tarihi bilinmemekle birlikte, eski uygarlıkların güreş sporuyla ilgilendikleri günümüze ulaşan belgeler sayesinde öğrenilmektedir. Geçmişten günümüze ulaşan çeşitli yazılı belgeler, duvar resimleri, heykeller, çömlekler ve toprak tabletler incelendiğinde, dünyanın farklı bölgelerinde çeşitli uygarlıkların güreş sporuyla ilgilendikleri görülmektedir.

Mısır'da M.Ö. 3000'lerde günümüz sporlarına benzeyen fiziksel aktivitelerin yapıldığına dair bazı bulgulara rastlanmıştır. Antik Yunan'da oldukça önem verilen güreş sporunun, Mısır'da daha önce yapıldığı ve sonraki dönemlere aktarıldığı, "Ben-i Hasan" adı verilen antik mezarlık alanında bulunan M.Ö. 3000 yüzyılın ilk zamanlarına ait göz alıcı duvar ve lahit resimleriyle ortaya konmuştur (Decker 1992'den aktaran Tekin ve Tekin 2014:124)

Şekil 1.1. Mısır'da Ben-i Hasan kasabası yakınlarındaki Ben-i Hasan Mezarlığı'nda bulunan ve güreş tekniklerini gösteren M.Ö. 3000 yılına ait duvar resmi.

Kaynak: Tekin ve Tekin 2014:125

"Ben-i Hasan Mabedi'nin" duvarlarında bulunan güreş tasvirlerinden anladığımızıza göre bu güreşlerin askerler tarafından yapılmaktadır. Güreşler her zaman bir kural dâhilinde gerçekleştirilmektedir. Resimler; pasif güreş, çeşitli tutuş, atak ve karşı atak çalışmalarının

tasvirlerini içermektedir. Resimler aynı zamanda rakibi yere fırlatma, yerde güreşme, sırt üstü pozisyona getirme ve köprü kurma gibi hareketleri de göstermektedir. Bu resimlerde gördüğümüz 400 tutuş pozisyonundan 45 tanesi yerde uygulanmaktadır. Yerde güreş en az kullanılan ve ayakta yapılan güreşin devamını sağlamak için kullanılan güreş şeklidir. Öte yandan III. Ramses tapınağında bulunan güreş resimleri uluslararası güreş müsabakalarını tasvir etmekte ve Mısırlılar her zaman kazananlar olarak gösterilmektedir. Resimlerde buluna Suriyeli ve Nubianlı güreşçilere karşı resimlerin altındaki yazılarda kötü sözler yer alır. Ptahotep ve Tefu mezarlarındaki duvar resimlerinde ise mükemmel tutuş teknikleri ve güreş çalışan çocuklar görülmektedir. Bunların yanında yine Mısır'da bulunan Ben-i Hasan Mabedi'nin duvarlarında 60 çeşit mantıklı, metotlu, sıralı ve basitten başlayıp karmaşığa doğru giden tutuşlar resmedilmektedir (Dervişoğlu 2012:22).

Öte yandan M.Ö. 3000'li yılların başlarında Mezopotamya uygarlıklarından biri olan Sümerlerde koşu yarışları, güreş, boks ve kemer güreşinin oldukça ilgi çektiği görülmektedir (Rollinger 1994'den aktaran Tekin ve Tekin 2014:125). Bu dönemde Orta Asya'da da güreşin izlerine rastlanmaktadır. Adına destanlar yazılan Gılgamış'ın da dünyanın en güçlü pehlivanlarından olduğu M.Ö. 2500'lerdeki kaynaklardan bilinmektedir. Orta Asya'daki Türk Boylarının da tarih boyunca en büyük eğlencelerinin güreş olduğu, destanlarla ve tarih kaynaklarından öğrenilmektedir (Eren 1990:1678).

M.Ö. 2000 yıllarında Anadolu'ya göç ederek yerli Hatti Beylikleri üzerinde hâkimiyet kurdukları bilinen Hattiler, güneş tanrısı Teşup şerefine düzenledikleri yarışma şenliklerinde iki tekerlekli arabalarla yarışlar yapılmıştır. Bu yarışmalarda birinci gelene Hatti kızları tarafından tapınakta kutsanmış biradan dökülür, üzerlerine çiçekler serpilir ve hep birlikte şarkılar söylenirdi. Yine bu şenlikler esnasında güreşler, kılıç oyunları ve at yarışları tertip edildiği görülmektedir (Güven 1999:62).

Eski Yunan'da da güreş oldukça sevilen bir spor olup beş başlıca spordan biri sayılmıştır. Antik Yunan'da M.Ö. 708'de yapılan 18. Olimpiyatta özellikle pentatlon (disk atma, uzun atlama, cirit ve koşu) yanında Spartalıların tanıttığı güreş yarışmaları da yapılmaya başlandığı görülmektedir (Swaddling 2008'den aktaran Tekin ve Tekin 2014:130). Güreşe hazırlık olarak yapılan alıştırmaya çalışmalarını ağırlık kaldırmak ve atlarla yarışmaya çalışmanın oluşturduğu bilinmektedir. Kroton'lu Milon gibi başarılı güreşçiler büyük bir ün kazandığı görülmektedir. Güreşler Kum ve yağla ovulmuş çıplak vücutla yapılırdı. Aynı zamanda güreşçilerin yumruk atması ve ayakla vurması yasaktı. Bu kurallar

ise güreşi, pankration ve yumruk dövüşünden farklı kılan noktaları oluşturmaktadır. Yunanlılar güreşe ayakta başlar; kollardan, bileklerden, vücudun herhangi bir yerinden tutarak ya da çelme takarak rakibi yere düşürmeye çalışırlardı. Bundan sonra yerde devam eden güreşin amacı rakibin sırtını yere getirmektir (Meydan Larousse 1992).

Şekil 1.2. Antik Yunan’da güreş; M.Ö. 510 yılına ait duvar rölyefi.

Kaynak: Tekin ve Tekin 2014:125

İlerleyen yıllarda Antik Yunan’da yapılan güreşlere, şiddet içeren farklı sporların da eklendiği görülmektedir (Şekil 1.2.). M.Ö. 648’de yapılan 33. Olimpiyatlarda, pankration denilen güreş ve boksun karışımı olan, çok daha fazla şiddet içeren ve günümüz olimpiyatlarında yer almayan farklı bir dövüş sanatı yer almıştır (Swaddling 2008:131). Roma toplumlarında ise güreş, pankrationun etkisinde kalıp eski önemini kaybetmiştir. Roma dönemindeki güreş daha çok ölüm-kalım savaşına dönüşmüştür (Eren 1990:1678).

M.Ö. 2000 ve 1200 yılları arasında Hindistan’ın İndus ve Ganj Nehri vadileri arasında çok parlak bir medeniyet teşekkül etmiştir. Bu medeniyete dair bilgiler Hinduizm’in kutsal kitabı Veda’lar da ve Sanskritçe destan Mahabharat’ta yer almaktadır. Veda’nın ilk bölümü olan aynı zamanda dünyanın en eski kutsal metni olarak bilinen Rigveda güreşi iyi bir karakter ve fiziki güç geliştirmek için iyi bir egzersiz olarak tavsiye etmektedir. Yine Purana’daki mitolojik hikâyelerde güreş, vücut tutuşları ve ayak kilitlerine dayanan mükemmel bir savaş sanatı olarak değerlendirilmektedir (Dervişoğlu 2012:24).

Japonların kendine özgü jiu-jitsu, sumo, judo, karate gibi güreş stilleri bulunmaktadır. Tarihte ilk Japon güreşi M.Ö 22’de yapıldığı bilinmektedir. Bu güreşi kazanan “Sukune” daha sonra güreşçilerin ilahı sayılmıştır. Güreş yapılan ilk zamanlarda amaç rakibini

öldürmesi ya da pes ettirmesidir. Ancak M.S. 8.yy.'da tehlikeli hareketler güreşten kaldırılmıştır (Meydan Larousse 1992).

Dünya'nın farklı yerlerindeki insanların güreşi kendilerince uyarlamaları ve farklı kurallara göre uygulamaları sonucunda güreşin geleneksel bir forma dönüşmesiyle, güreş insanların kültürlerinde önemli yer tutmuştur. Güreş çeşitli ülkelerde geleneksel biçimini korurken (Türklerin yağlı, karakucak, aba güreşi, şalvar güreşi, kuşak güreşi; Rusların çabaoba kohk, gorashe,sambo; Japonların jiu-jitsu, sumo, judo, karate; İranlıların glaki, mazanderani; İsviçrelilerin pantolon güreşi vb) uluslararası kurallara bağlı serbest ve grekoromen dalda iki genel güreş doğdu. Grekoromen güreşte bacadan tutma bacakla oyuna gitme yasak hareketlerdir; bel yukarı oyunlarda rakibin sırtını yere getirme temeline dayanır. Serbest güreş de aynı amaca yönelikse de ayaklar istendiği gibi kullanılabilir (Eren 1990:1678-1679).

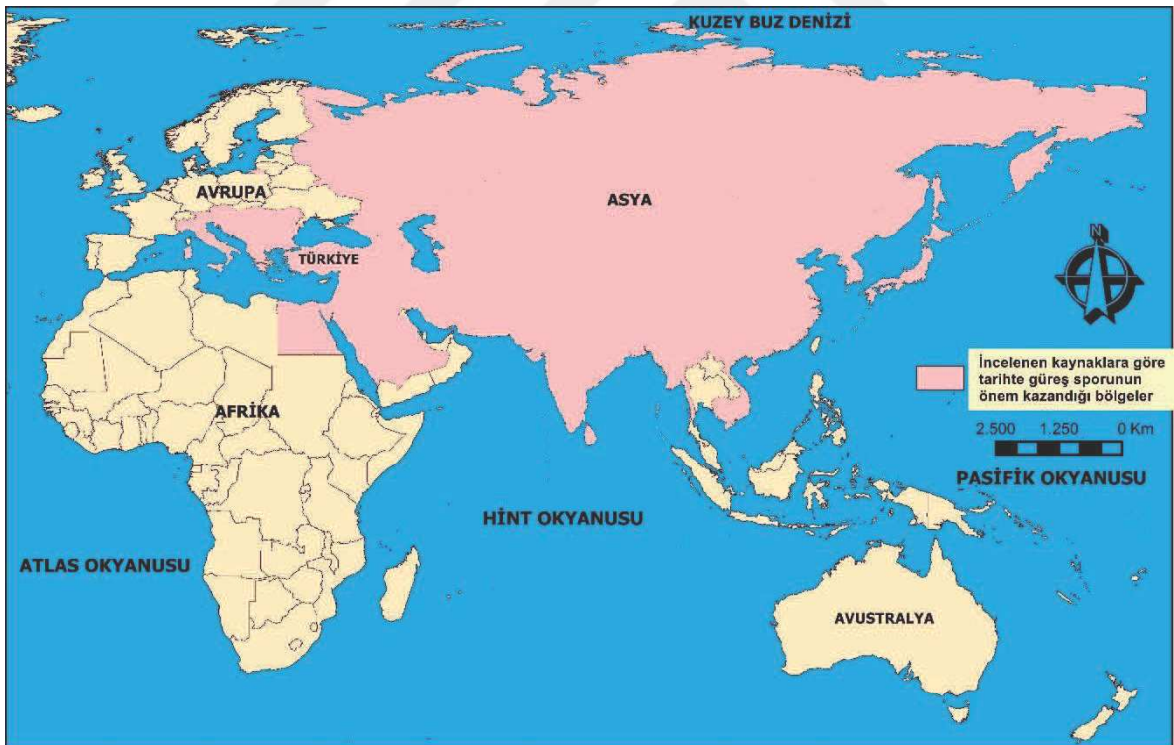
Dünya'da güreş sporunun bu denli yayılmasında kültürler arası alışveriş, ülkeler arasındaki ticaret, savaş ve göç gibi sosyal olaylar etkili olmuştur. Özellikle sportif birçok etkinliğin dağılışı çoğu zaman halk kültürü ve geleneklerle sıkı sıkıya ilişkilidir. Sporların bir ülkeye en yakın komşusundan girmesinin örnekleri kolayca aktarılabilir: "Lacrosse" Kanada'dan ABD'ye, "Rugbi" İngiltere'den kuzey Fransa'ya, "Jimnastik" Çekoslavakya'dan Polonya'ya ve 1862 yılından sonra tüm Slav ülkelerinde hızla yayılmıştır. "Boğa Güreşi" ise İspanya'dan güneybatı Fransa'ya geçiş göstermiştir. Tüm bu örneklerde, coğrafi yakınlık belirli sporlar hakkındaki bilginin yayılmasında açık bir öneme sahip olmuştur (Bale 2003:49).

Şekil 1.3. Rus geleneksel güreş tipi olan Sambo (1 nolu fotoğraf) ve Japon geleneksel güreş tipi olan Sumo (2 nolu fotoğraf) güreşinden bir görünüm.

Kaynak: 1 nolu fotoğraf: İhlas Haber Ajansı 2016; 2 nolu fotoğraf: Güzel 2010.

Şekil 1.4¹. İncelenen kaynaklara göre geçmişte güreşin gelişim gösterdiği bölgeler ve ülkeler

Kaynak: Özgün 2016.

¹ Şekil 1.4'ün hazırlanmasında Eren (1990); DECKER (1992); Dervişoğlu (1992); Güven (1992); Larousse (1992); Rollinger (1992) ve Swaddling (2008)'den yararlanılmıştır.

1.2 Türklerde Güreş Sporunun Tarihsel Gelişimi

Orta Asya'nın zorlu bozkır hayatında yaşayan Türkler yaşam koşullarının oldukça çetin olması nedeniyle daima güçlü ve dayanıklı olmak zorunda kalmışlardır. Formlarını daima korumak için ata binme, ok, cirit, gülle atma, güreş ve avcılık gibi spor faaliyetleri yürütmüşlerdir. Nitekim her Türk'ün bir asker gibi yetişmesi Türk Milleti'ne sürekli bir başarı kazanılmasını sağlamıştır (Kafesoğlu 2006:287).

Türklerde avcılık, okçuluk ve binicilikten sonra şüphesiz en çok yapılan spor türü güreştir. Türklerin göçebe bir millet olması nedeniyle diğer konularda olduğu gibi güreş konusunda da pek az bilgi ve belgeye rastlanmaktadır. Ancak Koryakların tahtadan yaptıkları süs eşyalarının üzerinde güreşçi figürlerinin bulunmasına bakılırsa, güreşin ne kadar eski bir spor olduğu anlaşılabilir. M.Ö. 13. yy.da yaşamış Hiyung-Nu Türkleri'nde güreş, en yaygın mücadele sporu olmuştur. Sümerlerde de güreşin yaygın olduğu ve yılın belirli dönemlerinde "Güreş Bayramları" yapıldığı tarihi buluntularla kanıtlanmıştır. Bunlarla birlikte Türkler M.Ö 6. yüzyılda "Alplik" teşkilatını kurmuşlardır. Alp, eski ve yeni birçok Türk lehçesinde "cesur, kahraman, yiğit, zorlu" anlamında kullanılan bir kelimedir (Ögel 1982:245). Alp, şahıs ismi olarak kullanıldığı gibi, bir sıfat, bir unvan ve boy teşkilatı içinde askerî bir asalet zümresinin adı olarak da kullanılmıştır (Yaşa 2015:313). Sibiry'a da yapılan kazılarda, Ordus'ta bulunan tunç bir levha üzerinde Pi-Yung Alplik teşkilatına üye iki alpin güreş tutan resmine rastlanmaktadır. Yine 6. Yüzyıldan kalma kaya resimlerinde de çeşitli atlı oyunlar ve ok atan Kırgız alplerinin resimleri görülmektedir (Dervişoğlu 2012:25).

Şekil 1.5. MÖ 6. Yüzyıla ait tunç kemer tokası.

Kaynak: Kurt, Kılıç, Kılıç, Özbayraktar 2013:25

Çin'in batı sınırında Ordos bölgesinde bulunan MÖ 6. yüzyıla ait bir tunç kemer tokası üzerinde iki "Alp" in kurallara dayalı olduğu hemen anlaşılan figürde güreş tutuşları görülür. Türklerin daha ilk dönemlerde güreşi kurallı ve hakemli yapmaları bu konudaki kültür derinliğinin bir göstergesidir (Kurt, Kılıç, Kılıç, Özbayraktar 2013:25).

Türklerin M.Ö. 2 yüzyılda Çin kaynaklarının güreşle ilgili bilgiler verdiğini ve bu kaynaklarda Türkistan'ın (Yen-çi) ülkesinde yeni yılın ilk günü zırhlanmış yiğitlerin savaştıklarını belirtmiştir (Eberhard 1940). Vücut gelişiminde büyük etkisi olan güreş, hemen hemen bütün Türk boylarında oynanan bir oyundur. Çeşitli şenlik ve eğlencelerde güreş her zaman ön planda tutulmuştur. Yalnız erkeklerin değil kadınların ve çocukların da güreş tutkuları bilinmektedir. Başkırt Türklerinde "Karga Toyu" adı verilen eğlencelerde yalnızca kadınlar ve çocuklar güreşmişlerdir. Güreş, Türk toplumunun sosyal ve kültürel hayatta yer alan zengin geleneklerin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Yılda iki kez yapılan yadır ziyaretleri sırasında; kurban kesilip, semahlar oynandığı bilinmektedir. Kimi zaman da doğal ortamın verdiği rahatlıkla zaman zaman dinsel konumu aşarak, bir şenlik görünümüne bürünür güreşler tutulurdu (Bozkurt 1990:91).

Oğuz Türkleri çadırlarda oturur, hayvan besler, sık sık akınlar yapar ve düşmanların baskınlarına uğrarlar. Böyle bir toplumda yaşayan kadının özelliklerinin başında “kahraman, çevik ve korkusuz” olması gelir. Nitekim Türk toplumundaki kadınlar zorlu koşullardan ve düşman baskınlarından korunmak için güreş gibi spor dallarıyla ilgilenmişlerdir. Orta Asya’daki sosyal yaşantıda bazı Türk boylarında, nişanlanmak için müstakbel gelini güreşte yenmek gerekiyordu. Bu güreşlerde erkeklerin kadınlar tarafından yenildiği de görülmüştür. Arkeolojik kalıntılar arasında bulunan ve yedinci ya da sekizinci yüzyıla ait olduğu tahmin edilen bir gümüş tepside, Dede Korkut destanlarında, Bamsı Beyrek ile Baniçiçek’in nişan güreşinin temsil edildiği zannedilir (Esin, 1991:471).

Dede Korkut destanlarında Kam Böre’nin oğlu Bamsı Beyrek boyunu beyan eder, Hanım Hey! hikayesinde Baniçiçek ve Bamsı Beyreğin güreş müsabakası şu şekilde tasvir edilmektedir;

“... Bu kıza basılacak olursam, kalın Oğuz içinde başıma kakınç yüzüme tokunç ederler, dedi. Gayrete geldi. Kavradı, kızın bağdamasını aldı. Emceğinden tuttu. Kız gocundu. Bu kez Beyrek kızın ince beline girdi, bağdadı, arkası üzerine yere urdu....” (Schmiede 2009:57).

Güreş o kadar çok sevilmiştir ki Türklerin büyük destanlarından biri olan Manas Destanı’nda güreşe özel bir yer verilmiştir. Türk boyları Orta Asya’dan göç ettikten sonra da yaşantılarının bölünmez bir parçası haline gelen güreş sporunu gittikleri yerlere götürmüşlerdir (Atabeyoğlu 2000:12).

Manas Destanı’nda Bok-Murun hikayesinde Manas’ın “Nogay-Han” ile savaşı ve güreş bölümünde şu alplik ve pehlivanlık kavramını oldukça açık bir şekilde ifade etmektedir;

“... Pehlivanlar pehlivanı “Koşay-Han” Manas’ın deri kışpetini giyerek ihtiyar hali ile Yoloy-Han’la güreşir. Tanrı artık Koşay’a kuvvet vermiştir. Onun damarlarında, Tanrının kuvveti dolaşmaya başlamıştır. Tuttuğu gibi Yoloy’u yere vurur ve yener.” Yine aynı bölümde rakibi Çin hanlarından Kongur-Bay’ı yenen Manas, er meydanında şöyle bağırır: *“...Bana güç veren Tanrıdır. O, bana güç verdikçe, kim vuruşabilir?...”* (Ögel 1989:525).

Türkmenler arasında düğün, doğum veya yeni bir çadırın kurulması dolayısıyla yapılan şenliklerde güreşler, yarışmalar ve at koşuları tertip edilirdi. Güreşleri daima topluluğun en yaşlısı olan şahıs hakem sıfatıyla idare ederdi. Birbiri ile güreşecek olanları seçerken aynı ağırlıkta olmalarına önem verir. Hakem güreşin galibine renkli veya mendil büyüklüğünde beyaz bir kumaş parçası uzatırdı. Güreşçi çadırına dönerken bu bez parçasını eline alır veya kemerine iliştirirdi. Güreş esnasında birkaç rakibinin sırtını yere getiren şahıs oy birliği ile “pehlivan” ilan edilir ve bu unvanı hayatı boyunca taşırdı (Güven 1992:28).

Selçuklular Orta Asya Türk Kültürü’nü, Fars Kültürü ve İslâmi kurallarla birleştirerek yeni bir kültür yaratmışlardır. Güreş de bu kültür değişiminden etkilenmiştir. Güreş yapılırken uygulanan eski Şamanizm kurallarından vazgeçilerek Farslıların kuralları uygulanmaya başlanmış, güreş tekkeleri açılmış, güreşçiye “Pehlivan” güreşe de “Küşti” denmeye başlanmıştır (Kahraman 1995:107).

Farsça “pehlivan” sözcüğü; şehirde bekçilik, koruyuculuk eden kimse demektir. Bu gibi görevlerde bulunanların çok güçlü, gelişmiş kimseler olması nedeniyle pehlivan sözcüğü üstün güçlü ve kuvvetli anlamında söylenmiştir (Güven 1992:24-25).

Osmanlılar zamanında Türkmen aşiretlerine ve bazı beldelere de pehlivan ismi verilmiştir. Türkmen aşiretlerinden Bayatlar’ın pehlivanlı adını taşıyan bir oymağın Halep yöresinde yaşadığını Evliya Çelebi yazmaktadır. Halep yöresinde bulunan Pehlivanlı Oymağının bir kolunun da Çorum, Yozgat, Ankara arasında bulunduğunu Sümer (1972) Oğuzlar- Türkmenler isimli eserinde yazmaktadır. Pehlivan ismini kullanan Türkler yerleşmelerinde de bu ismi kullanmışlardır. Pehlivan kelimesiyle oluşturulmuş belde isimlerine Kırklareli’nin “Pehlivanköy” İlçesi ve *Kastamonu* ilinin Merkez ilçesine bağlı “Pehlivanköy” örnek gösterilebilir (Kahraman 1995 ve Dervişoğlu 2012).

Türklerde Osmanlı güreş tekkelerinden çok daha erken dönemlerde (MÖ VI. yüzyıl) “Pi-Yung” adı verilen bir teşkilatlanma vardı. Burada askeri becerileri geliştirmek için çok yönlü ve çak amaçlı sportif eğitimler veriliyordu. Bu sportif eğilimlerde özellikle güreş sporu ön plana çıkmaktadır. İkincisine savaş eğitimi ve askeri hiyerarşiye uyum sağlamaya yönelik “Alplik Sistemi” adı altında rastlanılmaktadır. İlkine Türkistan coğrafyasında, ikincisine hem bu coğrafyada hem de Selçuklu ile Anadolu’da rastlanılmaktadır (Fişek 1985 ve Güven 1999).

Osmanlı güreş tekkelerinden önce Selçuklularda hizmete girmiş dört güreş tekkesi bulunmaktadır. Bunlar; Tokat Niksar’da bulunan Ahi Pehlivan Zaviyesi, yine Tokat

Erbağ'da bulunan Keçeci Baba Zaviyesi, Kayseri'de bulunan Pehlivan Gazi Zaviyesi ve Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde bulunan Dede Baba Zaviyeleridir. Pehlivan yetiştiren bu zaviyeler Osmanlı döneminde açılacak olan güreş tekkeleri için önemli altyapı sağlamıştır (Kahraman 1989).

Osmanlılar'da pehlivanlar için de birçok pehlivan tekkesi yapılmıştır. Bursa'nın fethinden sonra Orhan Bey'in eşi Nilüfer Hatun, Bursa'da pehlivanların güreşmesi için, Pınarbaşı Meydanını belirlemiştir. Bu belirlenen yere Osmanlılar tarafından ilk güreşçiler tekkesi yapılmıştır. Osmanlı sultanlarından I.Murat Edirne'yi fethedince pehlivanlar için ikinci pehlivanlar tekkesini açtırmıştır. Burada haftada iki kere pehlivanlar güreşirlerdi. Güreşler yağışlı ve kış günlerinde bu tekke içinde, iyi havalarda, ilkbahar ve yaz günlerinde ise Edirne'nin Namazgah ovasın da yapılırdı. Her sene Hıdırellez zamanı üç gün boyunca Türk ülkelerinde gelen pehlivanlar güreşirlerdi. Evliya Çelebi de bu tekkeyi Seyahatnamesinde anlatmaktadır (Aras 2015:206).

Türkiye'de Osmanlı güreş tekkeleriyle ilgili derinleşebilen araştırmacılardan biri Atıf Kahraman'dır. Buna göre güreş tekkeleri; kaynağını Orta Asya'dan almış, Alevi-Bektaşî şeyhler tarafından ve o geleneğe göre yönetilip eğitim verilmiş ve tüm Osmanlı coğrafyasına yayılmıştı. Ancak Kahraman (1989), İstanbul'da iki (Şüca ve Demir), Bursa, Edirne ve Manisa olmak üzere beş tekkenin faaliyetini somutlaştırabiliyordu. Buna benzer Pehlivan tekkelerinin Mekke'den Ankara'ya, Belgrad'dan Diyarbakır'a uzanan geniş bir alanda yüzlercesinin kurulup yaygınlaştığını bildiren yazılı belgelere sık rastlanmaktadır. Bu illerin dışında Tire, Bergama, Yenice, Gelibolu, İpsala, Ustorumca, Avlonya, Balıkesir, Ankara, Akhisar, Amasya, Maraş, Tokat, Konya, Diyarbakır, Urfa, Halep, Mekke, Cidde, Bağdat, İskenderiye, Mısır, Lâskîye ve Şam'da da güreş tekkeleri kurulmuştur (Türkmen, 2014). Sonuç olarak kaynaklara göre Osmanlı'da 32 adet güreş tekkesi bulunduğu belirlenmiştir (Kahraman 1989; Türkmen, 2014).

Şekil 1.6². Osmanlı ve Selçuklu döneminde kurulan güreş tekkelerinin günümüz Türkiye sınırları içerisinde bulunduğu şehirler.

Kaynak: Özgün 2016.

Osmanlı İmparatorluğu'nda en sevilen spor olan güreş çok çeşitli olarak yapılmaktaydı. Tür olarak yağlı güreş ve karakucak olarak ayrılırken, yapılaş yeri olarak daha fazla çeşidi mevcuttu. Güreşin gerçekleştiği alanlara panayırlar, harmanlar, köyler, düğünler, bayramlar örnek verilebilir. Ayrıca saraylarda da padişah huzurunda gerçekleşen huzur güreşleri önemli örnekler arasında yer almaktadır (Atabeyoğlu, 1985).

² Şekil 1.6'nın hazırlanmasında Kahraman (1989) ve Türkmen (2014)'den yararlanılmıştır.

Şekil 1.7. 1720 yılında Sultan III. Ahmet'in dört oğlunun sünnet şenliklerindeki güreş müsabakalarını tasvir eden Surname-i Vehbi adlı eserden iki minyatür.

Kaynak: Atıl 1999:45.

Osmanlı padişahları güreşe ve güreşçilere ayrı bir sevgi ve saygı duymuşlar, güreşçileri her fırsatta rütbe, nişan ve para ile ödüllendirmişlerdir. Sultan II. Bayezid döneminde Birun³'da güreşçilerin ayrı bir bölük olarak teşkil ettiği görülmektedir. IV. Murad döneminde Birun'dan Enderuna alınmışlardır ki bunda padişahın güreşe çok düşkün olması etkili olmuş olabilir. Güreşe meraklı padişahlar arasında III. Selim ve II. Mahmud da yer almaktadır. Her ne kadar Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması sırasında "Pehlivanlar Tekkesi" kapatılmış olsa da, II.Mahmud güreşçi hamisi bir padişah olarak sarayda pek çok pehlivan bulundurduğu ve sık sık huzur güreşi yaptırdığı bilinmektedir. Abdülaziz'in padişah olmasıyla birlikte Anadolu'dan pek çok pehlivan İstanbul'a gelmiş ve bazıları saraya

³ Birun: Osmanlı sarayının dış hizmetine bakan ve sarayda yatıp-kalkmak mecburiyetinde olmayıp dışarıda evleri bulunan sivil vazife sahiplerinden oluşurdu (Halaçoğlu 1991:30-31).

alınarak çeşitli görevler yer almışlardır. II. Abdülhamid döneminde sadece sarayda değil İstanbul da güreşi barındırılmamıştır fakat padişah Avrupa'ya giden pehlivanlarımızla yakından ilgilenmiş, başarılı olanları İstanbul'a geldiklerinde huzurunda güreştirip birtakım ödüller ve nişanlar vermiştir (Zorba 2014:723).

1.3 Türklerin Yaptığı Geleneksel Güreşler

1.3.1 Aba Güreşi

Aba güreşi Gaziantep ve Hatay illerinde ve de Türkmenistan, Kırım ve Özbekistan'da oldukça yaygındır. Gaziantep'te yapılan aba güreşine "Aşırtmalı Aba Güreşi" de denmektedir. Hatay yöresinde yapılan ise "Kapışmalı Aba Güreşi" denmekte ve bu yörelerimizde farklı organizasyonlar da yapılmaktadır (İmamoğlu 1997 ve Dervişoğlu 2012).

Aba güreşi; keçi kılından, deve tüyünden veya dövme yünden yapılmış kalın ve sağlam kumaştan meydana gelen bir giysi ile yapılan güreştir. Adını pehlivanların giydiği abadan almaktadır. Güreşçiler abanın yaka ve belinden tutarak güreş yaparlar. Birbirlerini yere atan, yere indiren güreşi kazanır (Uzun, Hazar, Döşyılmaz, Kaplan, 2004:1056).

Şekil 1.8. Aba güreşinden bir görünüm.

Kaynak: Bektaş 2017.

Aba güreşi; tüm güreşlerin atası olup Türklerin 5000 yıldan daha eski geleneksel ortak güreş sporudur. Milli güreş olarak da bilinmekte ve bugünkü Orta Asya Türk devletlerinin yapmış olduğu kura, kuşak güreşi veya belbağlı greten çok az farklılıklar göstermektedir. Dünyada elbiseli güreşin ilk şekli olup Çin mücadele sporları ile Japon judosunun da atası olarak Aba güreşi kabul edilmektedir. (Bayraktar, Erkmen, Aka 2012:5)

Aba greinin yapıldığı saha genellikle ya çim ya da toprak saha olabilir. Bu güreş alanına Hatay aba greinde ‘‘Mersah’’ Gaziantep aırtmalı aba greinde ise ‘‘ukur’’ denilmektedir. Bu köy meydanı, harman yeri, çim alan, yumuşak topraklı bir tarla da olabilir. Güreş yapılacak alan eğer hava şartlarından dolayı çamurlu ise alana saman dökülerek kayganlık giderilir ve pehlivanlara zarar verecek talar toplanır ve dikenler ayıklanır. Aırtmalı aba greinin yerdeki ve ayaktaki süresi belirlenerek daha önceden duyurusu yapılır. Güreş esnasındaki süre hava şartlarına ve güreşe iştirak edenlerin çokluğuna göre belirlenir. Genellikle süre, yerde iki dakika ayakta yedi dakika olarak belirlenmiştir. Aırtmalı aba greinde süre konusunda pek fazla sorun yaşanmaktadır. Aslında süre tamamen masa hakemlerinin kararına bağlıdır. Eğer belirlenen sürede üstünlük sağlanamazsa güreş ‘‘Yaralı Kalır’’ yani tamamlanmamış olur. Bu şekilde yaralı kalan pehlivanlar boylarının en son grelerinden sonra tekrar gretirilirler. Bu sürede de üstünlük olmazsa yaralı kalan diğer pehlivanlarla e değiştirilir. Rakiplerini yenerek birinci olan pehlivan hakkında ‘‘Mersah aldı’’ tabiri kullanılır (Dervioğlu 2012:46-47).

Aba greinde yenme ve yenilmeyi belirleyen bazı özel kurallar vardır. Aırtmalı aba greinde ‘‘El aıran’’ yani elini kuşaktan bırakan yenik sayılır. Hatay aba greinde ise el aırmak yerine greiler abaların göğüs kısmına dikilmiş deri parçalarından tutarak greirler. Bu kurallardan başka yenilgiyi belirleyen kurallar da vardır. Düğünlerde yapılan aba greinde en büyük ödül düğün sahibince hazırlanan ve ‘‘top’’ adı verilen dört metrelik kumaş parçasıdır. Kimi zamanda ödül olarak ağır kaliteli bir kumaş ya da ‘‘Melah’’ adı verilen deve yönünden yapılan uzun ve geniş bir giysi verilir. Pehlivanlar topun manevi değeri için mücadele ederler. Bir pehlivan için topu sopaya asarak davul zurna eşliğinde önce düğün yerine sonra da köyüne bu şekilde giriş yapmak en büyük mutluluktur. Bugün belediyelerin ya da 100. Yıl İhtisas Kulübü’nn güreş organizasyonlarında top yerine altın verilmektedir. Bazen altının yanında halı, giyim eşyası ya da para da verilmektedir (Dervioğlu 2012:46-47).

1.3.2 Karakucak Güreşi

Karakucak güreşi Türklerin öz güreşidir. Karakucak kelimesinin kara ve kucak kelimelerinin birleşmesi sonucu ortaya çıktığı zannedilmektedir. Kara sözcüğü bütün Türk lehçelerinde kara olarak kullanılmaktadır ve anlamı siyahtır. Ancak bunun dışında yas, acı, cahil, bozuk düzen vb. anlamlara gelmek üzere kara baht, kara haber, kara gün, kara kız, kara yel gibi yan anlamlarla da kullanılmıştır (Dervişoğlu 2012:38).

Koçak sözcüğünün koç kelimesinden türediği sanılmaktadır. Koç; koyunun erkeğine denilmekle beraber, yiğit, bahadır anlamlarında da kullanılmıştır. Koçak kelimesi de Türk lehçelerinde kahraman, yiğit anlamında kullanılır (Kahraman 1989:16).

Orta Asya'dan kaynaklanan bu geleneksel Türk güreşinde yüzyıllar boyu görüntü ve kurallarında çok az değişim olmuştur. Karakucak, başka bir deyişle "Serbest Güreş", günümüzde daha çok yağlı güreş yapılmayan bölgelerde yapılmaktadır. Karakucak güreşin daha yoğun olarak yapıldığı bölgeler şunlardır; Amasya, Tokat, Samsun, Çorum, Sivas, Erzincan, Erzurum, Yozgat ve Kahramanmaraş. Düğünlerin ve bayramların vazgeçilmez törenlerinden olan karakucak güreşte, davul ve zurna güreş süresince çalar. Karakucak güreşinde pehlivanlar, keçi kılından veya çadır bezinden ve genelde siyah renkte olan pırpıt giyerler. Karakucak güreşinde pehlivanlar; yaşlarına, güçlerine, kuvvetlerine ve ustalıklarına göre güreştikleri boylara ayrılır (Güven 1999:44).

Karakucak güreşinde yeniş; göbeğin yıldız görmesidir. Yani güreşçinin göbek ve göğüs kısmının gökyüzünü görecektir şekilde düşmesi veya dengesini kaybetmesi sonucunda rakibine yenildiği hakem tarafından onaylanır. Karakucak, yağlı güreş gibi yavaş tempolu olmadığından, güreşçileri kısa sürede yorulmaktadır (Güven 1999:44).

Karakucağın kendine has oyunları ve isimleri vardır. Bu oyunlara örnek olarak: askıya alma, budama, topuktan budama, dizden budama, boyunduruk/kara zelve, bohçalama, çangal, çapraz, tek çapraz, çift çapraz, arkadan çapraz, çelme, çırpma, çivi yukarı, dalma, tek dalma, çift dalma, dana bağı, deve yuları, gıcırı bükme, göğüs çaprazı kapma, tekten kapma, paça kapma, kapan, tek kapan, çift kapan, katır yuları, kavak dikmek, kazık, iç kazık, dış kazık, kazkanadı, kerde kazkanadı, kelepçe, kemane/yaya alma, kepeçe, ters kepeçe, kılçık, yan kılçık, kol kapma, omuzdan kol kapma, köpek kuyruğu, köstek, çoban kösteği, kurt kapanı, künde, ayak kundesesi, bel kundesesi, diz kundesesi, oturak kundesesi, kütük yuvarlaması

paça kapma, paça-kasnak, ters paça, sarma, yarım/tek sarma, bütün/çift sarma, ters sarma, tartma, tırpan, iç tırpan, dış tırpan, tilki kuyruğu ve yanbaş (Güven 1999:44-45).

Günümüzde serbest güreş diye bilinen minder güreşi, karakucak güreşinin sistemleştirilmiş şeklidir. Minder güreşinde Olimpiyat, Dünya ve Avrupa şampiyonlukları kazanmış güreşçilerimizin çoğu karakucaktan minder güreşine geçmişlerdir. Örnek sporcumuz Yaşar Doğu da karakucak güreşten minder güreşine geçen bir şampiyonumuz olup, Ankara Güreş Kulübü'ne karakucaktan aldığı birçok pehlivanı minder güreşinde Dünya ve Olimpiyat şampiyonu yapmıştır (Güven,1999: 45).

Şekil 1.9. Karakucak güreşinden bir görünüm

Kaynak: Türkiye Güreş Federasyonu 2016.

1.3.3 Kuşak Güreşi

Kuşak güreşi Sümerlerde de görülmektedir. Sümerlerin Türkmenistan tarafından gelen Türkler olduğu görüşünün açıklık kazanması, kuşak güreşinin Orta Asya'dan yayıldığını göstermektedir. Anadolu'ya kuşak güreşini getiren Kırım Türkleri, bu güreşi Türkmenistan tarafından Kırım'a göç ederken getirmişler ve yaşatmışlardır. Türkiye'de Hıdırellez, tepreş

denilen eğlencelerde ve düğünlerde gelin geldikten sonra davul zurna eşliğinde yapılan bu güreşler bayanlar tarafından da seyredilirdi. Kuşak Güreşinde güreşin yapıldığı alana “Azbar” adı verilir. Bu alan köy meydanı, harman yeri, çim alan olabilir. Spor salonlarında ise judo veya güreş minderlerinde yapılabilir. Yapılan alanın güreşçilerin sakatlanmasını önleyecek ve hareketleri engellemeyecek şekilde çim alan olmalıdır. Ayrıca sporcunun sakatlanmasını önlemek için sahanın temizlenmesine, tümsek ve çukurların olmamasına dikkat edilir. Alanın genişliği her çift güreşçi için en az 12 m çapında yuvarlak alan olması gerekmektedir. Kalabalık güreşlerde ise alan aynı anda 45 çift güreşçinin güreşeceği büyüklükte olmalıdır.

Sporcuların kuşakları Kuşak Hakemi tarafından sıkı şekilde bağlandıktan sonra güreşçiler, Meydan Hakeminin emrine girer. Sporcuların birbirlerine başarı dilemesinden sonra Meydan Hakemi “Kuşak tutuşun” der. Güreşçilerin sağ elleri içten sol eli dıştan gelecek şekilde birbirlerinin kuşaklarından kavrarlar. Güreşçilerin iki elini birleştirmesi yasaktır. Eller kuşaklara bağlandıktan sonra Meydan Hakemi sözle “Küreş” derken iki sporcunun da omuzlarına hafifçe değer. Hakemin komutu olmadan güreşçiler ellerini çözemezler, çözdükleri zaman yenik sayılırlar. Güreş alanının dışına çıkma anında, meydan hakemi “Tokta” komutu vererek güreşi durdurur. Tekrar kuşaklardan tutuş pozisyonu aldıktan sonra güreş başlatılır. Güreşçi kuşaktan elini bıraktığı an yenik sayılır. Yenen güreşçinin sağ eli meydan Hakemi tarafından yukarı kaldırılarak galip ilan edilir. “Şalka” düşen (sırtın, belin veya kalçalarının yere gelmesi) güreşçi yenik sayılır. Herhangi bir nedenle sakatlanarak güreşi bırakan güreşçi yenik sayılır.

Baş güreşleri hariç diğer boylardaki güreşçiler birbirlerine üstünlük sağlayamazsa, hakem kararı ve ihtar ile yenik olur. Güreşçi kurallarda belirtildiği şekilde koyan “Koltuk Oyununu” ani olarak yapmayı 15 saniyeden fazla bekleyip tekrar nizami tutuşa geçmezse yenik ilan edilir. Üç ihtar alan sporcu yenik sayılır ve yenilen güreşçi elenir. Güreşçi müsabaka esnasında sakatlanırsa en fazla 3 dakika bir süre ile oyun durdurulur, eğer bu süre 3 dakikayı aşarsa sakatlanan güreşçi yenik sayılır. Şalka düşmeyle rakibini yenen güreşçi 0 ceza puanı alır. Kaybeden 4 ceza puanı alır. İhtarla rakibini yenen güreşçi 1 ceza puanı, yenilen 3 ceza puanı alır. İhtarlar eşitse altın puan uygulanır. İlk ihtar veya şalka düşmede maç sonuçlanır (Güven 1992:45-49).

1.3.4 Şalvar Güreşi

Şalvar güreşi; Türkiye de Kahramanmaraş yöresinde keçi kılından sağlamca dokuma, diz kapak üstü şort uzunluğunda bir kıyafetle yapılan geleneksel bir güreştir. Adını giysisinden alan bu güreşte şalvarın dışında vücut çıplak bir şekilde yapılır. Şalvar güreşinde oyunlar daha ziyade ayakta yapılır. Yere düşüldüğünde üsteki pehlivanın rakibine sadece bir hamle hakkı vardır. Bunun benzerine Elazığ'ın Palu ilçesinde rastlanılmıştır. Dünyada benzerlerine ise Rusya federasyonuna bağlı Tıva(Tuva) Türkleri özerk cumhuriyetinde, İspanya'ya bağlı Büyük Kanarya Adalarında, İsviçre ve İsveç'de, kısmen Saka ve Azeri Türklerinde de rastlanılmaktadır (Doğan 2010:1).

Aslında Türkiye'deki yapılan şalvar güreşinin benzerine dünyanın hiçbir yerinde rastlanılmamaktadır. Bu güreşin bütün folklorik özellikleri ve milli nitelikleri ile İslam öncesi Türk kültürünün bir halkası olduğu anlaşılmaktadır. Sadece İslami unsur olarak maniler ve salavatlamaları görebiliriz. Şalvar güreşini diğer geleneksel güreşlerden ayırıcı bazı özellikleri bulunmaktadır. Bunlar sıralanacak olursa;

-Peşrevi; yağlı, aba ve karakucak güreşlerine rağmen daha hızlıdır.

-Müziği ise sadece Köroğlu'ndan ibaret değil, bunun yanı sıra karşılama ve at koşusu gibi hızlı ritimlere rastlanılmaktadır.

-Şalvarda şampiyon olana "şalvar aldı" unvanının verilmesi,

-Diğer güreşlerde hakemlerin üstlendiği görevi, şalvar güreşinde "aracı" denilen ve halk arasında sevilip sayılan yaşlı ve saygın bir kişinin olmasıdır (Doğan, 2010:32).

1.3.5 Yağlı Güreş

Yağlı güreş; güreşçilerin beli ve paçası ipe bağlı deri pantolonlar(kıspet) giydiği ve zeytinyağı ile yağlanarak oyuna katıldığı güreş tarzıdır. Eski Yunanlılarda ana spor dalları arasında olan güreş, vücudun yağlanarak ve kum ile ovulmasıyla yapılırdı. Yumrukla ve ayakla vurmak yasaktı. Güreşin pankration ve yumruk dövüşünden farklı olan yanı da buydu. Yunanlılar güreşe ayakta başlar; kollardan, bileklerden, vücudun herhangi bir yerinden tutarak ya da çelme takarak rakibi yere düşürmeye çalışırlardı. Bundan sonra yerde devam eden güreşin amacı rakibin sırtını yere getirmektir (Meydan Larousse 1992:258). Eski Yunanlıların yaptığı güreş ile günümüzde yapılan yağlı güreşin benzerlikleri vardır. Fakat Türkler Yunanlıların ve Bizanslıların yağlanarak yaptığı güreşe karakucak güreşine

uygulayarak tamamen Türk'e özel yeni bir güreş şekli olan yağlı güreş türünü ortaya çıkarmışlardır. Yapılış şekli ve genel kuralları itibariyle birbirinden ayrılmaktadır (Orkun 1943, Kahraman 1989:70).

Eski Türklerde yapılan güreşler, karakucak şeklinde kuru olarak yapılmaktaydı. Anadolu'ya yerleşince, bilhassa Ege bölgesindeki Türkler burada zeytinyağını tanıdı. Kültür alışverişi içerisinde, Yunanlılar da güreşi yağlanarak ve kum sürülerek yapıldığını gördüler. Daha sonra kendi öz güreşimiz olan karakucak güreşini bazen yağ sürünerek yapmaya başladılar. Böylece yağlı güreş karakucak güreşinden meydana gelen bir güreş çeşidi oldu.

Türkler güreşe İslamiyet'in etkisiyle kıspet giyinmek, dua okumak, Hazreti Muhammed'in ve Hazreti Ali'nin adını anmak gibi kurallar getirmişlerdir. Bu kurallar yağlı güreşin unsurları içerisinde uygulanmıştır. Yağlı güreşin olmazsa olmaz unsurları sıralandığında ise; er meydanı, kıspet, zembil, yağlanma, cazgır, peşrev, davul ve zurna, hakem, güreş ağası ve ödüdür.

Günümüzde yağlı güreşlerin yapıldığı er meydanları genellikle özel olarak tasarlanmamış alanlardır. Bazı yerleşmelerde güreşin yapılabilmesi açısından uygun alan üzerine kurulan kalıcı er meydanları bulunmaktadır. Bu stadyumlara örnek olarak Edirne Kırkpınar er meydanı, Balıkesir Kurtdere er meydanı ve Antalya Muratpaşa er meydanı gösterilebilir. Bazı yerleşmelerde de yağlı güreşin yapılabilmesi açısından uygun alan üzerine kalıcı olmayan ve güreş sonrası alandan kaldırılabilen er meydanları kurulmaktadır. Bu er meydanlarına örnek olarak Çanakkale Çardak er meydanı, Samsun Alaçam Er Meydanı gösterilebilir. Yağlı güreşin yapılacağı yer tercihinde pehlivanların güreşebileceği, insanların da güreşleri kolaylıkla izleyebileceği özellikteki mekânlar tercih edilir. Pehlivanların güreşe bileceği alanın nasıl olacağı Türkiye Güreş Federasyonu Yağlı Güreş Müsabaka Talimatın da belirtilmiştir. Buna göre, güreş meydanı seyir yeri hariç en az 30m. x 30m. ölçüsünde, çayır veya çim zeminli olmalı ve etrafı ip ya da dikensiz telle çevrilmelidir (Genel 2014:13).

Şekil 1.10 Edirne Kırkpınar er meydanından bir görünüm.

Şekil 1.11 Çanakkale Çardak er meydanından bir görünüm.

Kaynak: Özgün 2016.

Kıspet; yağlı güreşe çıkan her pehlivanın güreş malzemesi kıspettir. Manda veya dana derisinden yapılan kıspetin bel kısmı dört parmak genişliğinde ve kalın olur. Beli sarması için kalın bir ip geçirilen bu kısma kasnak denir. Kıspetin diz kapağının altına gelen yere paça denir. Paça ile etin arasında paçabent denilen keçe bulunur. Deri kısım keçenin üzerine çekilir ve üzeri sicimle sıkıca bağlanır. Sıkı bağlanmayan paçadan içeri giden parmaklar sayesinde oyun almak kolaylaşır. Güreşten sonra yağlanan kıspet zembile konularak saklanır. Kıspetin ustaları günümüzde çok az sayıdadır. Bu mesleğe 60 yılını veren ustalardan biri olan İrfan Şahin 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Unesco Yaşayan İnsan Hazinesi” ilan edilmiştir. İrfan usta aktif şekilde kıspet dikmese de ilerlemiş yaşına ve sağlık sorunlarına rağmen güreş camiasındaki eski dostları kıramamaktadır. Mesleğin kazancının az olması, popüler bir meslek olmaması ve güçlükleri İrfan ustanın çirak bulmasını zorlaştırmıştır. Yetiştirdiği çiraklıktan ustalığa geçen iki öğrencisi Uğur Kesen Samsun’da ve Adem Kayın Edirne’de kıspet yapmaya devam etmektedir (Genel 2014:13-33).

Pırpıt; kıspetlerin pahalı olması nedeniyle acemi ve fakir pehlivanların kullandığı, kalın Amerikan bezinden yapılan uzun ve paçalı giysiye denir. Karakucak pehlivanlarının da giydikleri pırpıt, teke keçisinin kılından ve çok sık olarak örülerek yapılır (Arıbal 1995:111).

Zembil; kıspetin taşındığı, sazdan yapılmış çantadır. Bu zembilin en büyük özelliği pehlivanın kıspetine bulaşan yağı dışarıya vermemesidir. Usta pehlivanlar gelecekte başarılı olacaklarına inandıkları çiraklarına zembillerini taşıtırlar. Ayrıca güreşi bırakan pehlivanın zembilini duvara asma geleneği vardır (Erdem 2013:53).

Yağlanma; güreş esnasında vücudun kavranması güç olsun diye pehlivanlar zeytinyağı ile yağlanır. Pehlivanlar yağ kazanları etrafında yağlanır. Pehlivanlar önce sağ elle sol omuza, göğsüne, kol ve kıspetine yağ sürerler, daha sonra sol el ile aynı işlemi yaparlar. Pehlivanlar bu arada birbirlerinin sırtlarını yağlarlar. Güreş başladıktan sonra pehlivanlar çayırdaki dolaşan yağcılardan rakipleri ve hakemler izin verdikleri takdirde yağ ve su alabilirler (Erdem 2013:53).

Şekil 1.12. Güreş meydanındaki pehlivanın giymiş olduğu kıspet ve zembil.

Kaynak: Genel 2014.

Cazgır; er meydanında pehlivanları ve güreş seyircisinin önem arz eden konuklarını, niteliklerine uygun söz kalıpları ve maniler aracılığıyla seyirciye tanıtan ve pehlivanları salavatlayıp dualadıktan sonra salarak güreşi başlatan kişidir (Genel 2014:13).

Cazgır kelimesi çeşitli yörelerde pehlivanları gür sesiyle ortaya çağırdığı için “dellal”, pehlivanlara, atalara, seyircilere dua ettiği “duacı” ya da “duahan”, peygamber efendimiz (s.a.v.) için salâvat istediği için “salâvatçı”, peşreve çıkış verdiği için “Peşrevci” ve yine dua okuduğu gibi “okuyucu” gibi isimlerle de karşılanmıştır. Cazgıra karakucak güreşlerinde “meydancı” da denilmektedir. Aynı zamanda “değnekçi” denildiği de olur. Bunun nedeni, ön ayak veya ayak boyuna çıkan güreşçilerin arka tarafına geçerek elindeki değneği pehlivanların sırtlarına gelecek şekilde ve bir elini bir pehlivanın, diğer elini de diğer pehlivanın sırtına koyarak dua okumasıdır. Ancak, Atıf Kahraman’ın Kırkpınar Güreşleri isimli kitabından aldığımız bir resimde yağlı güreşte de bu usulün zaman zaman tatbik edildiğini görmekteyiz (Dervişoğlu 2012:230).

Cazgır güreşmek için soyunmuş pehlivanları sıraya dizer. İçlerinde o boydan üst boya güreşmesi gerekenler varsa onları ayırır. Diğerlerini de kuvvetlerine göre birbiriyle eşleştirir. Eşlenen pehlivanlar kibleye yüzlerini dönerek kolları çaprazlama olduğu halde el ele tutuşurlar. Bu şekilde dualarını okur. Eğer güreşçiler tanınmış güreşçi ise cazgır ayrı ayrı pehlivanların arkasında durarak dualarını okur (Kahraman 1989:20-21). Güreş başlamadan

önce vakur bir şekilde ağır ağır yürüyerek meydanın tam ortasına gelir. Eşleştirdiği pehlivanları yanına çağırır, yönlerini yine kıbleye çevirir. Elini her ikisinin sırtlarına vurarak rukua varır gibi eğilip ellerini diz kapaklarına koymalarını söyler, iki pehlivanın arkalarında durur, sağ elini sağdakinin sırtına, sol elini soldakinin sırtına vurur. Cazgır salavatlamlar okuduktan sonra pehlivanları er meydanına salar. Pehlivanlar davul zurnalar eşliğinde önce peşrev yapıp güreşe başlarlar (Dervişoğlu 2012:231).

Günümüzde salâvatlar cazgırın şiir kabiliyetine göre ölçülü ya da ölçsüz şekilde olabilmektedir. Aynı zamanda bazı cazgırlar doğaçlama salâvat okurken bazı cazgırlar önceden hazırlık yapmaktadır. Salavatlamlar, dil ve anlatım açısından incelendiği zaman kullanılan kelimelerin, terkiplerin, mazmunların, çok işlenmiş tekrar edilmiş klişeleşmiş söz ve bilgiler olduğu sonucu ortaya çıkacaktır. Bunun nedeni, irticalen dua okuyan cazgırların, duygularını dile getirirken zamanlarının dar olması ve bunun sonucu olarak geleneğin sunduğu hazır deyim ve atasözlerinden yararlanmalarıdır (Dervişoğlu 2012:237).

Cazgırlık mesleğinin önde gelenleri Kırkpınar Başcazgır Babaeskili Şükrü Kayabaş ve Başıyardımcısı İznikli Mehmet Tura (Pele Mehmet)'dir.

Şekil 1.13 No 1: 1'nolu fotoğraf Kırkpınar Başcazgır Şükrü Kayabaş (Solda), 2'nolu fotoğraf Kırkpınar Başıyardımcısı Mehmet Tura (Sağda)

Kaynak: 1'nolu fotoğraf Demirbilek 2016; 2'nolu fotoğraf Genel 2014:14.

Uzun yıllar Kırkpınar'da cazgırlık yapmış olan Edirne'nin Ayşe Kadın Camii'nin eski imamı Sadık Hoca'nın okuduğu dualardan birisi şudur:

Allah Allah İllallah

Erler çıktı meydana

Biri birbirinden merdane

Biri ak biri kara

Mevlam her birine kuvvet vere

Bu meydan er meydanıdır

Nice koç yiğitler bu meydandan geçti

Acı tatlı suyun içti göçtü.

Atlar gibi tepişelim

Arslanlar gibi kapışalım

Ya Muhammed Ya Ali

Pehlivanların piri Hz. Hamza veli.

Tellal çıksın aradan

Hepsine kuvvet versin Yaradan (Erdem 2013:58).

Yine Kırkpınar cazgırlarından Pele Mehmet pehlivanları sunarken güreşte ün yapmış büyük başpehlivanlarımızı ve başarılarını usta bir dil ile anlatıyor. 2013 yılında Kumluca yağlı güreşlerinde seyircilere sunduğu mâni şu şekildedir:

Gün oldu Aliço gün oldu Bülbül

Okyanusta Yusuf karada Emin

Beklerken Katrancıyı kara Ahmed'im

Pirler hanesinden çıka geldi Kurtdereli Mehmed'im.

Adalı kardeşi Dereli Mehmet

Bekir'in kazığından koptu kıyamet

Koca Filiz, Kara İbo, Toros Kartalı Cengiz

Rabbim Allah'ım selamımı Fatihamı onlara ilet.

Üç yüz minareden sesleri midir gelen

Kırk davulun sesi midir

Yoksa Koca Yusuf mudur gelen

Kumluca kaynıyor Adalı mıdır eğlenen

Hey Bre Recep Gürbüz uyuyor musun

Ali emaneti geri aldı duymuyor musun?

Çardaklı Cazgır Ali Rıza Çubukçu'dan alınan bir salavat da şudur:

Allah Allah İllallah

Salavat alalım, salavat verelim

Allahümme salli ala seyyidina Muhammed

Hoş geldin pehlivan,

Sefa geldin pehlivan,

Er meydanına şerefler mi getirdin?

Dün gece rüyada karalar mı giydin?

Rüzgâr gibi yerlerden geçtin

Hasmın karınca ise kendini merdane mi çektin?

Bu dünyanın ötesi haraptır harap,

Üstümüzde dönen kan türab,

Kaf'tan Kafa hükmederdi Parmaksız Arap

O da gitti, ona da kalmadı meydan

Size de kalmaz pehlivan

Hali Ali, hani Veli?

Hali Zaloğlu Rüstem pehlivan?

Hani Pirimiz Hazreti Hamza?

Bu kahramanlara bile kalmadı bu meydan,

Size de kalmaz pehlivan

Engürü'de Er yatır,

Rum'da Mehmet Buhari Sarı Saltuk,

Ton giyer, tuman çeker.

İki yiğit çıkmış meydana,

Mert oğlu merdane.

Aya bakma, güne bak,

Gönül uyandı Sultan Süleyman'a bak.

Hasmin karınca olsa dahi,

Kendisine mert oğlu merdane bak,

Allah Allah İllallah

Diyelim bu gençlere cümleten maşallah (Erdem 2013:58-62).

Bu manilerin yanı sıra içerisinde coğrafi işaretlerin bulunduğu maniler olduğu bilinmektedir.

Bunlar;

Kırım'dan gelir Tatar,

Tozu dumana katar...

Arabistan'dan aldım

Aşı Hurmayı

Mehter oturmuş çalarlar

Davul ile zurnayı.

Peşrev; güreşin başlangıcı ve güreşe hazırlıktır. Ahenkli bir şekilde yapılan ısınma hareketleri olarak bilinen peşrev, yalnızca kasları güreşe hazırlamak amacıyla yapılmaz, aynı zamanda peşrev esnasında yapılan her hareket kendi içinde manevi bir anlam taşır. Bu şekilde kaslar güreşe hazırlanırken pehlivan da ruhsal olarak güreşe hazırlanmış olur. Cazgırın uğurlamasından sonra ellerini vurarak ilerleyen pehlivanlar meydanın ortasına gelince eğilip üç defa yer öperler, ellerini yere koyup başlarına götürürler ve sonra ayrı istikametlere doğru yönelirler. Birbirlerine sırtlarını dönüp peşreve devam ederler. Bu harekette “rakibin bastığı toprak bile benim başımın üstündedir” anlamı saklıdır. Birbirlerine sırtları dönük olarak meydanın sonuna kadar giden pehlivanlar seyircileri selamladıktan sonra tekrar dönerler ve meydanın ortasında buluşurlar. Bu ilk buluşmada tokalaşır dua edilir ve yine ayrı yönlere doğru dönüp peşrev yapılır. Sonra halk selamlanır ve meydanın ortasında ikinci kez buluşulur. Bu ikinci buluşmada pehlivanlar birbirlerinin sağ paçalarını kontrol ederler. Gevşek olmadığından emin olmak isterler. Eğer rakibinin paçası sağlam değilse ikaz ederler. Yine ayrı yönlere doğru gidip çırpınmaya devam ederler. Üçüncü kez

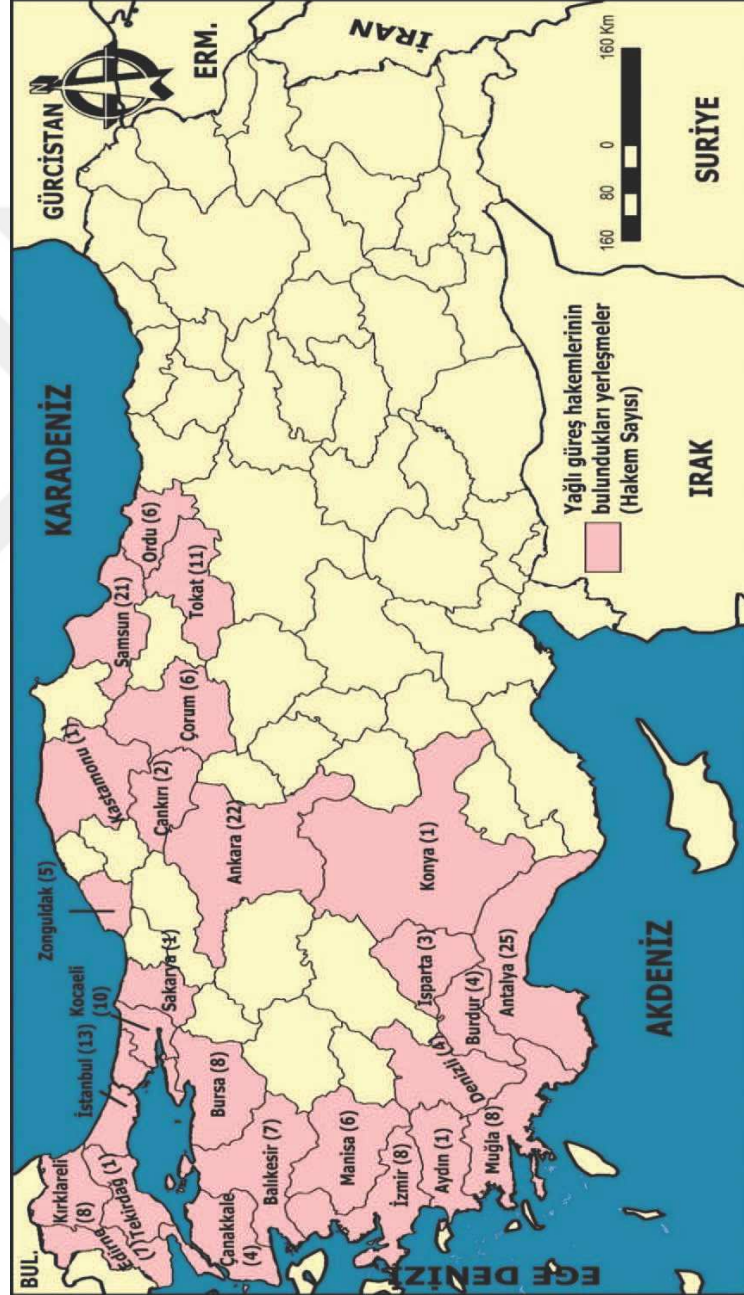
meydanın ortasında buluştuklarında bu kez rakiplerinin sol paçalarını kontrol ederler. Dördüncü buluşmada sırtlar sıvazlanır. Beşinci ve altıncı buluşmada kollara tutulup sallanır. Rakip motive edilir ve yedinci buluşmada güreş başlar (Genel 2014:14).

Davul ve zurna; Osmanlı döneminde savaşa gidildiğinde mehter eşliğinde çalınırken, günümüzde de asker uğurlamasından, düğün derneğe tüm önemli ve güzel zamanlarda davul-zurna çalınmaktadır. Davul ve zurna, güreş sporunun da vazgeçilmez bir ögesidir. Pehlivanları karşılamaya teşvik için ve güreşin çeşitli aşamalarında davul ve zurna çalınır. Yağlı güreşlerde müzik yapan müzisyen güreşi bilir ve güreşe yön verir. Güreşin başında peşreve bir güreş havası olan “ağırlama” müziğiyle girilir. Güreşin kızıştığı esnada “cengavi” havalara geçilir. Pasif güreşen pehlivanları uyarmak yine onların görevidir. Davul ve zurnacılar, yağlı güreş festivalinin en önemli unsurlarındandır. Bu kişiler enstrüman çalmayı usta-çırak ilişkisi içinde öğrenmektedirler. Kırkpınar müziği olan “Pehlivan Havaları” sadece bu festivalde yağlı güreşler için özel olarak çalınır. Yağlı güreşle müzik arasındaki ritim, güreşin temposuna göre hızlı ve yavaş olarak değişmektedir. Pasif güreşen, katılımcıların beklediği tempoyu göstermeyen pehlivanlar müziğin hızlanan ritmiyle uyarılır (Genel, 2014:14). Kırkpınar müzisyenleri dernek başkanı Fahrettin Zurnacı'nın aktardığı bilgiye göre Kırkpınar yağlı güreşlerinde davul zurna çalan ekip şef ile birlikte 41 kişiden oluşmaktadır. Bu grubun 20 kişisi davul çalarken 20 kişisi zurna çalmaktadır. Şef ise güreşi takip edip zurnasıyla güreşin gidişatına göre grubu yönlendirir. Bu derneğin toplam dernek üye sayısı 60 kişidir.

Hakem; yağlı güreşin ilk zamanlarında birkaç eski pehlivan köy ağaları veya güreşten anlayan birkaç kişi kurallara aykırı iş yapılmasını diye güreş meydanının bir köşesine oturarak güreşleri kontrol ederlerdi. Bazen pehlivanlar güreş yapacağında güreşe hakemlik edecek kişiler bile bulunmazdı. Yağlı güreş dünyada hakemsiz yapılan tek spor dalıdır. Bugün ise kuralları uygulayan kule hakem heyeti ve meydan hakemleri vardır. Türk güreş federasyonunun yağlı güreş hakem talimatlarıyla müsabakalardaki kurallar ortaya konmuştur (Erdem 2013:55). Günümüzde yağlı güreşlerde görev almak üzere 196 hakem bulunmaktadır. Bu hakemler 26 ilimizde (Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Manisa, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Tekirdağ, Tokat, Yalova, Zonguldak) ikamet etmektedir. Bu hakemler Türkiye Güreş Federasyonunun hazırlamış olduğu sınavı kazanarak hakem olmaya hak kazanmış kişilerdir. Hakemlerin yağlı güreşin

düzenlendiği illerden olmaları dikkat çekicidir. Bu illerde düzenlenen yağlı güreşlerin hakemlerin dağılışıında etken rol oynadığı görülmektedir. Çünkü genellikle hakemler eski pehlivan veya yağlı güreşle ilgilenmiş kişilerdir. Nitekim yağlı güreş hakemleri de yağlı güreşin düzenlendiği illerde dağılışı göstermiştir (Şekil 1.14).

Şekil 1.14⁴. Türkiye’deki yağlı güreş hakemlerinin buldukları illerin dağılışıını (hakem sayısı).

Kaynak: Özgün 2016.

⁴ Şekil 1.14'nin hazırlanmasında; Türkiye Güreş Federasyonu 2016 yılı hakem sınav listesinden yararlanılmıştır.

Güreş ağası; yağlı güreşin ilk zamanlarında birkaç eski pehlivan, köy ağaları veya güreşten anlayan birkaç kişi kurallara aykırı iş yapılmasını diye güreş meydanının bir köşesine oturur, güreşleri kontrol ederdi. Pehlivanları ödüllendirme görevi de ağalarındı. Kırkpınar yağlı güreşlerinde ise ağa; pehlivanları güreşe çağıran, yarışmaları düzenleyen, gelen konukları ağırlayan, yemek ve yatacak yerlerini temin eden, örf ve adetlere uygun olarak güreşlerin yapılmasını sağlayan, ödüller veren kişidir. Ancak şimdi “Güreş Ağası” saydığımız bu faaliyetlerin maddi açıdan büyük bir yük olmasından dolayı karşılayamadığından ve bir etkinlik çerçevesinde toplandığından, masrafların büyük bir çoğunluğu belediyeler tarafından karşılanmaktadır (Genel 2014:15).

Ödül; yağlı güreşte “Ödül” veya “Öndül” şeklinde kullanılan bu sözcüğün anlamı ön- alan yani yarışmayı kazanan sporcuya verilen canlı hayvan, giysi, kumaş, şal, çevre, havlu gibi kullanılabilecek eşyalardır. Cumhuriyet döneminde belediyelerin veya kurumların düzenledikleri güreşlerde ödül olarak para vermek yaygınlaşmıştır (Erdem 2013:57).

Yağlı güreş müsabakalarında pehlivanların kimlerle güreşeceğine boy ayrımı yapılarak karar verilir. Boylara göre pehlivan sayısına baktığımızda Başpehlivan 75 kişi, Başaltı pehlivanı 92 kişi, Büyük Orta Boy pehlivanı da 135 kişidir. Boy ayrımı sırasında pehlivanların yaşı ve kilosu dikkate alınır. Bu kurallar, Türkiye Güreş Federasyonu tarafından yayınlanan yağlı güreş müsabaka talimatlarında belirtilmiştir. Buna göre boylar:

- Minik boyu
- 1- Minik Bir Boyu (11 yaş)(30- 45 kg)
- 2- Minik İki Boyu (12 yaş) (50 kg)
- Teşvik boyu
- 1- Teşvik bir boy (13 yaş)(55 kg)
- 2- Teşvik İki Boy (14 yaş) (60 kg)
- Tozkoparan boyu
- 1- Tozkoparan (15-yaş) (65 kg)
- 2- Ayak (16- yaş) (0 kg)
- Deste boyu
- 1- Deste Küçük Boy (17 Yaş) (80 kg)
- 2- Deste Orta Boy (18 Yaş) (85 kg)
- 3- Deste Büyük Boy (19 Yaş) (90 kg)

- Küçük Orta boyu
- Küçük Orta Küçük Boy
- Küçük Orta Büyük Boy
- Büyük Orta Boyu
- Başaltı Boyu
- Baş Boyu

Yaşı 19'u geçmiş tecrübeli güreşçiler kiloları 65 altında ise hakem komitesinin kararı ile sadece deste büyük boyda güreştirilir. Güreş Federasyonunun faaliyet programında yer alan Büyükler Güreşlerinde 96-98 kg, (125 ve 130 kg'larda serbest ve grekoromen stilde, Olimpiyat Şampiyonalarında 1., 2., 3. olanlar; Dünya Şampiyonalarında 1. ve 2. olanlar; Avrupa Şampiyonalarında 1. Olanlar; (30 yaşını doldurduktan sonra Federasyondan izin almak kaydıyla) Tarihi Kırkpınar Geleneksel, birinci sınıf ve Mahalli güreşlerde Baş'a güreşirler. Ordular arası, Akdeniz oyunları, Üniversite oyunları ve benzeri yarışmalardaki alınan dereceler dikkate alınmaz. Boy ayırımında yaşının kilosunu 10 kg kadar geçenler bir üst boya, 10 kg'dan fazla geçenler 2 üst boya çıkarılır. Yaş kilosunun alt sınırdan 10 kg eksik olanlar bir alt boya güreştirilir. Milli takımında güreşen sporcular federasyon başkanının izni ile Tarihi Kırkpınar, Geleneksel, Birinci sınıf ve Mahalli güreşlerde; Merkez Hakem Kurulunun Kararı ile kilo ve yaşının tuttuğu boy da güreştirilir.

Yağlı güreş geçmişten gelen belli kurallara göre yapılmaktadır. Bu kurallar kazanan ve kaybedenin nasıl belirleneceğini ortaya koymaktadır. Bu kurallar:

- **Sırt üstü:** Rakibi yerde çevirerek veya ayakta düşürerek yenmek.
- **Çivi yukarı:** Rakibi ayaklarından yakalar, tepe üstü diker, sonra sırtını yere getirmek.
- **Açık düşürmek:** Ya kendi hatası veya sizin maharetinizle rakibiniz ayakları uzanmış şekilde oturur pozisyonda düşer. Sırtı yere gelmemiştir fakat göbeği meydana çıkacak kadar arka üzeri veya yan düşürerek yenilmiş sayılır.
- **Tartarak yenmek:** Rakibi kucaklar, ayaklarını yerden keser, en az üç adım yürürseniz rakibiniz yenilmiş olur.
- **Pes etmek:** Bazı pehlivanlar, yorulduğunda veya sırtının yere gelmesini istemediğinden pes eder. Pes etmek için rakibinin kısıpentine vurur. Bu "beni yeneceğini anladım, güreşi bırakıyorum" anlamındadır.

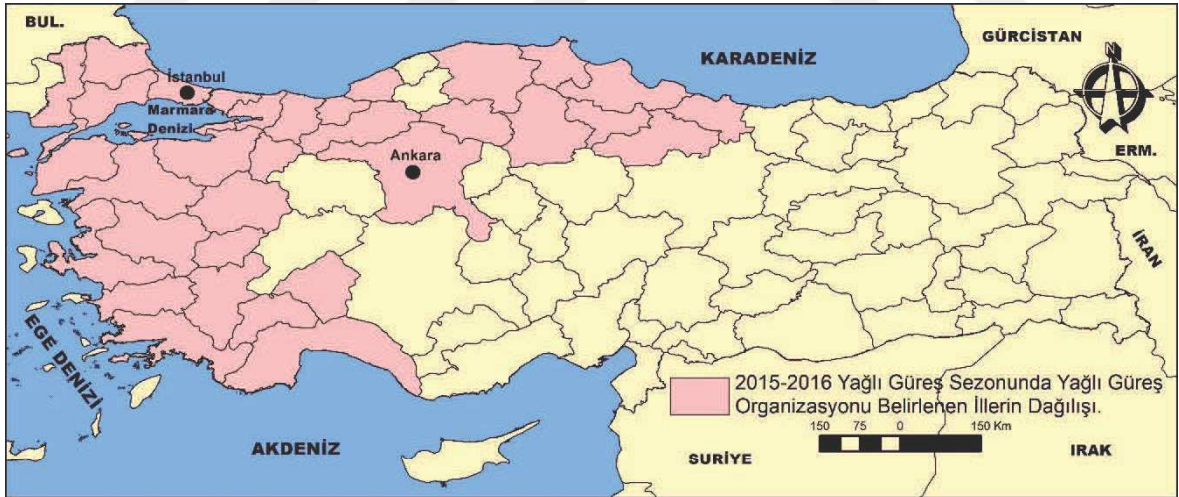
- **Kıspetin çıkması:** Ayağından kıspetin çıkması veya kıspetin boydan boya yırtılması pehlivanın yenik sayılmasına sebebiyet verir (Arıbal, 1995:114-115).

1.4 Türkiye’de Geleneksel Güreş Sporunun Coğrafi Dağılışı Özellikleri

Türkiye’de geleneklere uygun olarak yapılan güreş branşları içerisinde; aba güreşi, karakucak güreşi, kuşak güreşi, şalvar güreşi ve yağlı güreş bulunmaktadır. Bu güreşlerin her ne kadar birbirlerine benzerlikleri bulunsun da ayırt edici unsurları güreş içerisinde ön plandadır. Türkiye’de farklı güreş türlerinin yayılmasında; insanlar üzerindeki çekiciliği, güreş türünün daha çok benimsenmesi ve sevilmesi, geçmişten günümüze yapılmakta olan güreşin gelişim gösterdiği bölge koşullarına uyum göstermesi etkili olmuştur.

Bu durumu şöyle açıklayabiliriz; aba güreşi Türkiye’de Gaziantep ve Hatay illerinde yapılırken, yağlı güreşin 33 ilde (Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Düzce, Edirne, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Zonguldak) yapıldığı belirlenmiştir.

Şekil 1.15 2015-2016 Sezonunda Yağlı Güreş Düzenlediği Belirlenen İlleri Dağılışı.

Aynı şekilde karakucak güreşinin de 15 ilde (Adana, Amasya, Artvin, Bartın, Bilecik, Bursa, Çorum, Erzincan, Erzurum, Kahramanmaraş, Karabük, Samsun, Sivas, Tokat, Yozgat) yaygın olarak yapıldığı bilinmektedir. Kuşak güreşi Türkiye’de genellikle Eskişehir, Antalya yörelerinde yapılmaktadır. Şalvar güreşi ise Kahramanmaraş ilimizin ilçe ve köylerinde yapılmaktadır (İmamoğlu 1997; Güven 1999:44; Doğan 2010:1).

Geleneksel olarak yapılan karakucak gresi Türkiye’de Orta Karadeniz, Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde dağılış göstermiştir. Karakucak gresi olarak 2015 yılında 70 müsabaka düzenlenmiştir. Özellikle yaylalar ve ayır alanlarının bulunduğu illerde düğün, bayram ve festivaller gibi törenlerde düzenlenmektedir. Günümüzde saha koşulları, hakem kuralları, güreşe katılım ve ödül gibi hususlardaki kurallar Türkiye Güreş Federasyonu tarafından hazırlanan ‘‘Büyükler-mitler-Gençler Karakucak Güreş Şampiyonası Talimatları’’ belirlenmiştir.

Türkiye Güreş Federasyonu tarafından karakucak güreşler ve yağlı güreşler düzenlenmektedir. Diğer geleneksel güreş dalları ise Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu tarafından şalvar, aba ve kuşak güreşleri düzenlenmektedir. Şalvar güreşi; Kahramanmaraş’ın Bertiz, Baydemirli ilçeleri ve çevresinde yılda bir defaya mahsus olmak üzere festival şeklinde düzenlenerek bu geleneğin yaşatılmasına çalışılmaktadır. Aba güreşi; Hatay’da ‘‘Karışmalı Aba Güreşi’’, Gaziantep’te ‘‘Aşırtalı Aba Güreşi’’ olarak düzenlenmektedir. Kuşak güreşi ise daha çok Kırım Türklerinin yoğun olarak yaşadığı Eskişehir ve Antalya illerinde düzenlenmektedir (Güven 1992:45, Dervişoğlu 2012).

Yağlı Güreş ise 2015 yılı faaliyet takvimine göre (Amasya, Ankara, Antalya, Balıkesir, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, ankırı, Çorum, Edirne, Denizli, Düzce, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Uşak, Yalova, Zonguldak) illerinde düzenlenmiştir. Yerleşmelerde düzenlenen güreş sayısı ise 120’dir. Yağlı güreş başta Marmara bölgesi olmak üzere sırası ile Ege, Akdeniz, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinde dağılış göstermiştir. Aynı zamanda Ege Bölgesinin büyük çoğunluğunda yağlı güreş yapılmaktadır. Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz ve Orta Karadeniz Bölümlerinde dağılış göstermiştir. İç Anadolu’da Ankara ve ankırı illerinde yağlı güreş müsabakaları düzenlenmektedir. Akdeniz Bölgesinde ise Antalya, Burdur, Isparta illerinde yağlı güreş yapılmaktadır (Türkiye Güreş Federasyonu 2015).

Şekil 1.16⁵. Yağlı ve Karakucak Güreşlerinin Türkiye’de Dağılışı.

İnsanoğlunun sürdürdüğü birçok faaliyet gibi, sportif etkinlikler de doğal ve beşerî çevre etmenlerinin kontrolü altındadır. Herhangi bir yerde gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin kuruluş ve gelişme olanakları büyük oranda coğrafi temellere dayalıdır. Bu yüzden söz konusu faaliyetlerin kuruluş yeri özellikleri ele alınırken öncelikli olarak coğrafi çevre özellikleri ile gerçekleştirilen etkinlik arasındaki etkileşim irdelenmelidir. Bu bazen yükselti durumu, iklim elemanlarının herhangi biri veya birkaçı olabileceği gibi nüfus, tarım ve ekonomik özellikleri gibi insan kökenli etmenlere de dayanabilir (Koca, Zaman vd. 2007: 210).

Yağlı güreşlerinin düzenlendiği alanlar genel hatları ile Akdeniz, Marmara (Geçiş iklimi) ve Karadeniz iklimleri etki alanlarındadır. Türkiye ılıman kuşak ile subtropikal kuşak arasında yer alır. Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili olması, dağların uzanışı ve yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi, farklı özellikte iklim tiplerinin doğmasına yol açmıştır. Yurdumuzun kıyı bölgelerinde denizlerin etkisiyle daha ılıman iklim özellikleri görülür. Kuzey Anadolu Dağları ve Toros sıradağları deniz etkilerinin iç kesimlere girmesini engeller. Bu yüzden yurdumuzun iç kesimlerinde karasal iklim özellikleri görülür. Dünya ölçüsünde yapılan iklim tasniflerinde kullanılan ölçütler esas alınarak, Atalay'a göre Türkiye'de şu iklim tipleri ayırt edilebilir (Atalay 1997):

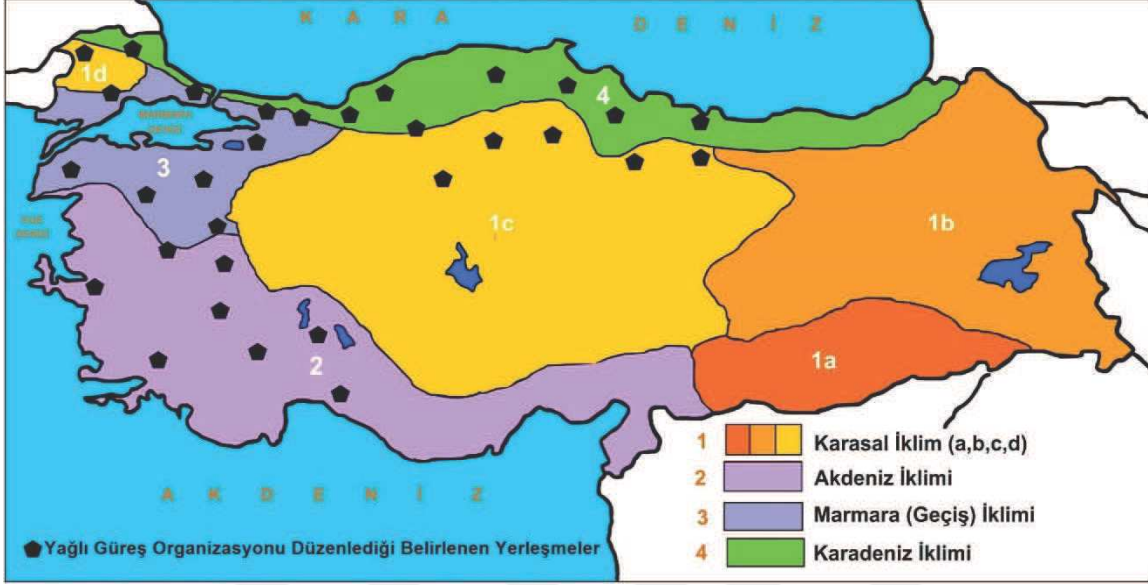
1. Karasal İklim (a,b,c,d)

⁵ Şekil 1.15'ün hazırlanmasında Türkiye Güreş Federasyonu Yağlı Güreş (2015) ve Karakucak (2015) Faaliyet Programlarından yararlanılmıştır.

2. Akdeniz İklimi
3. Marmara (geçiş) İklimi
4. Karadeniz İklimi

Şekil 1.17. Türkiye İklim Bölgeleri.

Kaynak: İklim bölgeleri için Atalay 1997.

Akdeniz iklimi, Ege Bölgesi'nin büyük bir bölümü ile İç Anadolu'nun batı kesiminde ve Akdeniz Bölgesi'nde Torosların güneye bakan kesimlerinde etkilidir. Akdeniz iklimi, Türkiye'de genellikle dar bir kıyı şeridini kapsar. Ancak Ege bölgesinde kıyıya dik uzanan geniş grabenler, denizel etkilerin içerilere sokulmasına ve Akdeniz ikliminin etki alanının bu çevrede genişlemesine yol açmıştır (İzbirak 2001:327). İklimin özelliği, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır. Soğuk ay olan ocak ayı ortalama sıcaklığı 6.4°C, yazın sıcak ay olan temmuz ayı ortalama sıcaklığı 26.8°C, yıllık ortalama sıcaklık 16.3°C civarındadır (Sensoy, Demircan vd. 2008:5).

Marmara iklimi, kuzey Ege'yi de içine alacak şekilde güney kesiminde görülür. Kışları Akdeniz iklimi kadar ılık, yazları Karadeniz iklimi kadar yağışlı değildir. Karasal iklim kadar kışı soğuk, yazı da kurak geçmemektedir. Bu özelliklerden dolayı Marmara iklimi, karasal Karadeniz ve Akdeniz iklimleri arasında bir geçiş özelliği göstermektedir. Soğuk ay olan ocak ayı ortalama sıcaklığı 4.9°C, sıcak ay olan temmuz ayı ortalama sıcaklığı 23.7°C, yıllık ortalama sıcaklık 14.0°C'dir. Karadeniz Bölgesi'nin kıyı ve dağların kuzeye bakan kesimleri ile Marmara Bölgesi'nin Karadeniz kıyı kuşağında etkilidir. Yaz ile kış arasındaki

sıcaklık farkı fazla değildir. Yazlar nispeten serin, kışlar ise kıyı kesiminde ılık, yüksek kesimlerde karlı ve soğuk geçer. En soğuk ay olan ocak ayı ortalama sıcaklığı 4.2°C, en sıcak ay olan Temmuz ayı ortalama sıcaklığı 22.1°C, yıllık ortalama sıcaklık 13.0°C'dir (Sensoy, Demircan vd. 2008:5).

Şekil 1.17'da görüldüğü gibi yağlı güreşlerin düzenlendiği iller Akdeniz, Marmara (Geçiş) ve Karadeniz iklimlerinin etkisi altındadır. Yağlı güreşlerin Anadolu'da dağılımını etkileyen en önemli coğrafi faktörlerden birisi de iklimdir. Yağlı güreşlerin yapıldığı illerde görülen iklim tiplerinin ortak özellikleri genellikle ilkbahar aylarıyla birlikte hava sıcaklıklarının artmaya başlaması ve yaz aylarında sıcaklığın yüksek olmasıdır. Kış aylarından sonra ilkbaharın gelişiyle birlikte yükselişe geçen sıcaklık durumu çayır ve çim oluşumunu olumlu etkilemektedir. Böylece güreş alanı, pehlivanların güreşebilmesi için elverişli hale gelmektedir. Marmara, Akdeniz ve Ege bölgeleri ile birlikte Batı ve Orta Karadeniz bölümlerinde de bitki örtüsü bakımından da yağlı güreş için uygun ortam oluşmaktadır. İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu gibi düzlüklerin geniş yer tuttuğu bölgelerde yağışlar kenar bölgelere göre azalmış bulunmakta ise de, iklim şartları hemen her tarafta fazla suya ihtiyaç göstermeyen bitki örtüsünden oluştuğu için tarihsel süreç düşünüldüğünde yağlı güreş için uygun ortam oluşmadığından geçmişten günümüze güreş bu bölgede pek fazla yayılım göstermemiştir (Bayar 2004:44).

Yağlı güreşin düzenlediği alanlarda bahar aylarıyla birlikte hava sıcaklığı yükselmekte ve güreş için elverişli ortam oluşmaktadır. Fakat bazı yerleşmelerde özellikle yaz aylarında sıcaklıkların artmasıyla yaylalara çıkılmakta ve güreş organizasyonları bu yaylalar da düzenlenmektedir. Türkiye'de yayla ve yaylacılık geleneği sadece hayvancılık ve buna bağlı olarak da tarımsal etkinlikleri de içerisine alarak hayvancılıktan elde edilen ürünlere dayalı üretim tarzına bağlı geçici bir yerleşim yeri olmayıp, boş zamanların değerlendirilmesinden insan sağlığına, panayırılar, şenlikler, gelenek, görenek, adet, inanma, törelere dayalı birçok uygulama pratikleri içeren çok yönlü ve çok amaçlı işlevleri olan bir mekândır. Yaylalardan başta ekonomik amaçlar olmak üzere sağlık, kültürel ve turizm amaçlı olarak yararlanılmaktadır (Kızılırmak 2006:7, Bay 2014:36). Bu duruma örnek olarak Ordu Perşembe yaylasında düzenlenen Aybastı yağlı güreşi, Antalya Gökbek yaylasında düzenlenen Alanya yağlı güreşi, Feslikan yaylasında düzenlenen Konyaaltı yağlı güreşi ve Muğla Seki yaylasında düzenlenen Seydikemer (Seki) yağlı güreşi gösterilebilir. Yaylalarda düzenlenen bu yağlı güreşlerin düzenlenme tarihleri temmuz ve ağustos aylarıdır. Aynı

zamanda 2015-2016 yağlı güreş sezonunda Antalya ilinde düzenlenen 13 yağlı güreş organizasyonunun 2'si ağustos ayında ve yaylada düzenlenmiştir. Diğer 11 yağlı güreş organizasyonu ise ilkbahar ve sonbahar aylarında düzenlenmiştir. Yaz aylarında düzenlenen yağlı güreş organizasyonlarının yer seçiminde yaylalar öneme sahiptir.

Yağlı güreş müsabakaları genellikle kıyı kuşağında bulunan ve yükseltisi ortalama olarak 1500-2000 metreyi aşmayan yerleşmelerde düzenlenmektedir. Bunun sebebi ise yağlı güreşin düzenlenebilmesi için havanın soğuk olmaması gerektiğindedir. Çünkü yeryüzü bütünüyle dikkate alındığında ortalama olarak her 100 metre yükselti artışı ile ortalama olarak 0.9°C sıcaklık düşüşü yaşanmaktadır (Sezer 1990:114). Buna bağlı olarak yükseltinin fazla olduğu yerlerde yağlı güreş yayılmamıştır ve ortalama yükseltisi 1500 metreyi aşmayan illerde dağılışı göstermiştir.

Yağlı güreşin en önemli malzemelerinden biri olan zeytinyağının üretimi yağlı güreşin geçmişten günümüze dağılışını etkilemiştir. Bu dağılışı etkileyen önemli etmenlerden birisi de ticaret yollarıdır. Marmara bölgesinden Karadeniz bölgesine açılan ticaret yolu "Üsküdar-Gebze-İznik-Bolu-Tosya-Merzifon-Ladik-Niksar" hattıdır (Halaçoğlu 2002:127). Bunun yanında zeytinin yetişmediği Karadeniz bölgesine de "Üsküdar-Gebze-İznik-Bolu-Tosya-Merzifon-Ladik-Niksar" ticaret yolu ile zeytinyağı ulaştırılmış ve yağlı güreş düzenlenmeye devam etmiştir. Günümüzde zeytinyağının fiyatının artması nedeniyle ekonomik olarak yağlı güreş müsabakalarının düzenlenmesini zorlaştırmaktadır. Buna bağlı olarak yağlı güreş organizasyonu üzerindeki ekonomik yükü hafifletmek için bazı müsabakalarda zeytinyağından daha az maliyetli yağ çeşidi olan ayçiçeği yağı kullanılmaya başlanmıştır.

Tablo 1.1. 2015 yılında coğrafi bölgelere göre yağlık zeytin üretimi.

Bölgeler	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Ağaç başına ortalama verim (kg)	Oran (%)
Marmara	1.001.802	132.129	13	10,16
Ege	3.438.308	617.590	15	47,5
Akdeniz	964.308	400.976	20	30,83
Güneydoğu Anadolu	728.414	149.736	12	11,51

Kaynak: TÜİK 2015 yılı coğrafi bölgelere göre yağlık zeytin üretim durumu.

Tablo 1.2. 2015 yılında coğrafi bölgelere göre yağlık ayçiçeği üretimi.

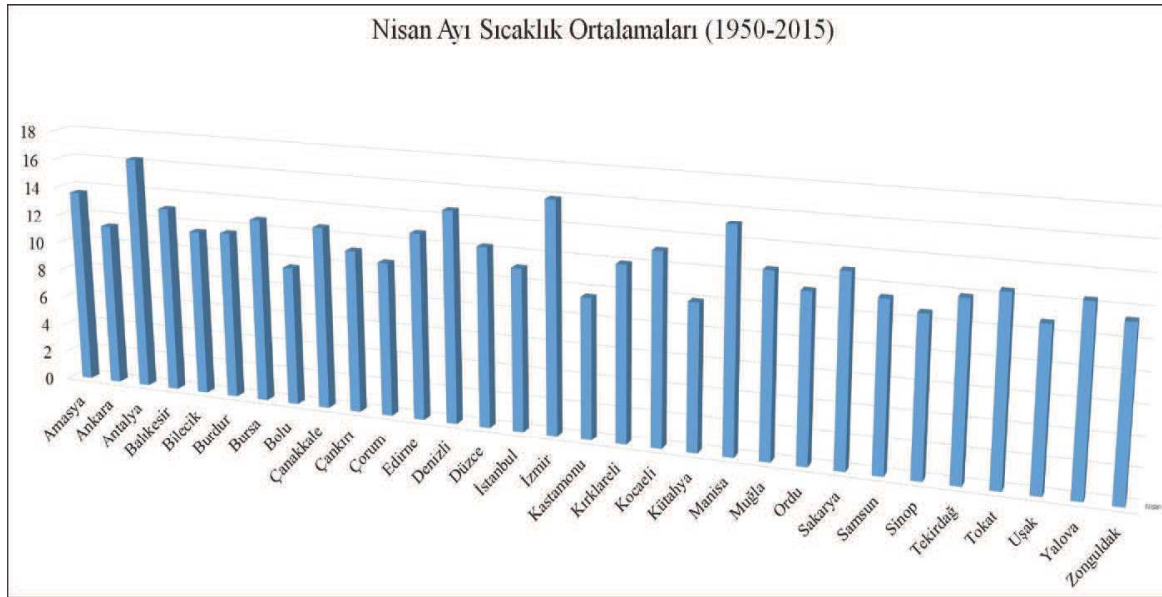
Bölgeler	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Verim (kg)	Oran (%)
Marmara	3.318.115	848518	227	59,55
Ege	63.344	13616	215	1
Akdeniz	521.473	168065	299	10,92
Karadeniz	581.327	155740	289	11,79
İç Anadolu	567.635	238963	421	16,77

Kaynak: TÜİK 2015 yılı coğrafi bölgelere göre yağlık ayçiçeği üretim durumu.

Örneklem alanlarımız olan Kırkpınar yağlı güreşlerinde yaklaşık 1 ton zeytinyağı kullanılırken, Çardak yağlı güreşlerinde yaklaşık 250 litre Ayçiçek yağı kullanılmıştır. Örneklem alanımızın dışında kalan Kepez yağlı güreşlerinde yaklaşık 150 litre Ayçiçek yağı kullanılmıştır. Zeytinyağı ve Ayçiçek yağının üretim bölgeleri ile yağlı güreşin düzenlendiği bölgeler arasındaki bağlantı açık şekilde görülmektedir. Türkiye zeytinyağı üretiminin büyük kısmı Ege Bölgesi'nden gelmektedir. 2015 yılı zeytinyağı üretim oranları sırasıyla Ege bölgesi %47,5, Akdeniz %30,83, Güneydoğu Anadolu %11,51 ve Marmara bölgesi %10,16'dır (Tablo 1.1). Ayçiçek yağı üretiminde ise Marmara bölgesi, rakipsiz olarak ülke birincisidir. 2015 yılı üretimin %59,55'i bu bölgeden elde edilir (Tablo 1.2). Diğer üretim bölgeleri İç Anadolu %16,77, Karadeniz %11,79, Akdeniz %10,92 ve Ege %1'lik oranı ile Ege'dir (Öztürk, Yalçın vd. 2009:37; Doğanay 2013:106).

Yağlı güreş müsabakalarına başlanma tarihleri genellikle nisan ayının ilk ve ikinci haftasıdır. İlkbaharın gelmesi ve sıcaklığın artmaya başlamasıyla birlikte yağlı güreş sezonu başlar ve organizasyonlar düzenlenir (Şekil 1.16.).

Şekil 1.18. Yağlı güreş müsabakaları düzenlenen illerin 1950-2015 nisan ayı ortalama sıcaklık grafiği.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2017

2015 nisan ayında 9 (%7,5) yağlı güreş müsabakası düzenlenmiştir. 9 yağlı güreş müsabakasının düzenlendiği illerin (Antalya, İzmir, Manisa, Uşak) ortalama sıcaklığı 14,5°'dir. Bu iller arasında İzmir ve Antalya 16° ile en yüksek sıcaklık ortalamasına sahiptir. Hava sıcaklığının iyice artmasıyla birlikte düzenlenen güreş müsabakalarında da artış olmuştur. Nitekim mayıs ayında 24 (%20) müsabaka düzenlenmiştir. Diğer taraftan haziran ayında 10 (%8,3) ve temmuz ayında 11 (%9,1) yağlı güreş müsabakası düzenlenmiştir. Haziran ve temmuz ayında az sayıda güreş müsabakasının düzenlenmesinin sebebi ise, Ramazan ayının 17 haziran ile 16 temmuz arasına denk gelmesidir. Çünkü Ramazan ayı oruç ayı olduğundan 2015 sezonunda yağlı güreş organizasyonlarının az sayıda düzenlenmesine neden olmuştur. Ağustos ayı 32 (%26,6) ile birlikte güreş sayısı artmış ve en yüksek sayıda organizasyonun yaşandığı ay olmuştur. Eylül ayında 22 (%18,3) ve ekim ayında 12 (%10) yağlı güreş müsabakası düzenlenmiştir. Ekim ayında tekrar hava sıcaklıklarının düşüşüyle birlikte düzenlenen yağlı güreş organizasyon sayısında belirgin azalma yaşanmıştır. Ekim ayından sonra ise yağlı güreş sezonu sona ermiştir (Şekil 1.17.).

Şekil 1.19. 2015 Yılı yağlı güreş organizasyonlarının aylara göre düzenlenme sayıları

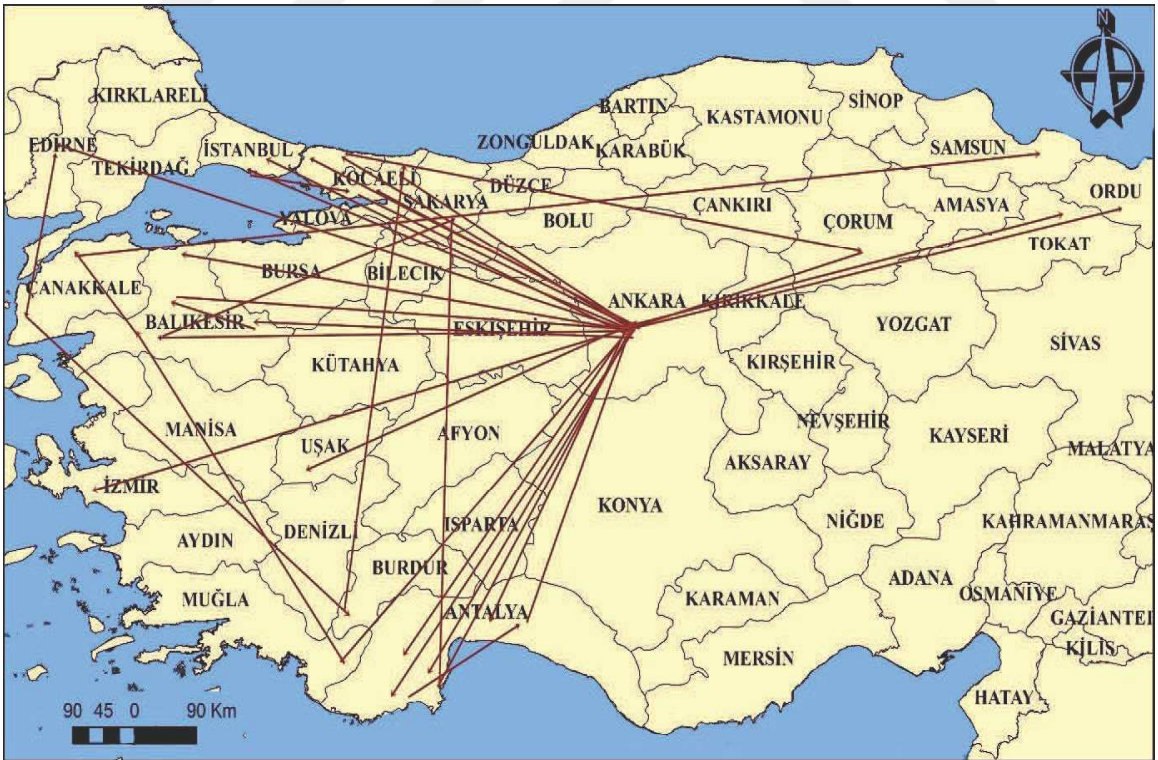
Kaynak: Türkiye Güreş Federasyonu 2015

2015 yılı içerisinde 120 yağlı güreş organizasyonu düzenlenmiştir. 7 aylık sezon içerisinde seyircilerin yağlı güreşi izleyebilmesi ve organizasyona ulaşabilmesi için genellikle hafta sonu günleri olan cumartesi ya da pazar günleri seçilmiştir. Fakat bazı yağlı güreşler gelenekselleşmiş ve tarihleri sabit kalmıştır. Kırkpınar, Çardak ve Elmalı yağlı güreşleri bu güreşlere örnektir. Edirne ilinde Kırkpınar yağlı güreşleri temmuz ayının 1 haftalık diliminde festival olarak düzenlenir. Festivalin son 3 gününde yağlı güreşler yapılır. 2015 yılı Kırkpınar yağlı güreşleri 24-25-26 temmuz arasında Kırkpınar Er Meydanı adlı yağlı güreşe özel stadyumda yapılmıştır. Çanakkale ilinin Çardak beldesinde düzenlenen Çardak yağlı güreşleri her yılın 26 ağustos gününde yapılmaktadır. Antalya Elmalı yağlı güreşleri ise eylül ayının ilk ve ikinci haftasında 3 gün sürecek şekilde düzenlenmektedir.

Organizasyonların lokasyonu ve şöhreti, güreşlere katılımı etkileyen önemli bir faktördür. Pehlivanlar organizasyon durumuna göre buldukları yöredeki yağlı güreşlerin yanında uzak mesafedeki yağlı güreş organizasyonlarına da katılırlar. Özellikle günümüzde ulaşım koşullarının gelişmesi pehlivanların daha uzak mesafelerdeki yağlı güreş organizasyonlarına katılımını sağlayabilmektedir. Organizasyonlara katılan pehlivan sayısı ise yörede yapılan yağlı güreşin şöhretine ve verilen ödüle göre değişmektedir. Ayrıca yağlı güreş organizasyonları ulaşım ve ekonomik açılardan güreş düzenlenen yörelerde büyük bir hareketlilik oluşturmaktadır. Diğer taraftan pehlivanların yolculuklarının sayısını, sıklığını

ve yolculuk yapılan mesafenin uzunluğunu etkileyen en önemli faktör organizasyon sayısının fazla olmasıdır. Örneğin, 2015 yılında düzenlenen yağlı güreşlere Antalya'dan katılan İsmail Balaban 24 organizasyona, Ankara'dan Recep Kara 31 organizasyona katılmıştır. Bir sezon süresince İsmail Balaban 16.240 km, Recep Kara ise 22.284 km yolculuk yapmıştır (Şekil 1.18, Şekil 1.19). Yapılan hesaplamalarda, pehlivanların katıldıkları çoğu organizasyon sonrasında sürekli yaşadıkları yerleşmelere geri döndükleri tespit edilmiştir. Ancak, yağlı güreş organizasyonlarının tarihlerinin birbirine yakın olduğu zamanlarda, organizasyonlar arasında gezerek, daha sonra yaşadıkları yerleşmeye geri döndükleri saptanmıştır. İsmail Balaban, Antalya'da yaşaması nedeniyle Karadeniz Bölgesinde düzenlenen yağlı güreşlere katılmamıştır. Bu durum pehlivanın yaşadığı yerleşmenin düzenlenen yağlı güreşe uzaklığıyla açıklanabilir. Ancak Recep Kara'nın Ankara'da yaşaması ve aslen Ordulu ve Karadeniz Bölgesi pehlivanı olması sebebiyle Ordu, Samsun, Tokat ve Çorum'da düzenlenen yağlı güreş organizasyonlarına katılmıştır. Yani pehlivanların hemşericilik bağı ve doğdukları yörelerde şöhreti bulunmaktadır.

Şekil 1.20. Ankara'da ikamet eden Recep Kara adlı Başpehlivanın 2015 yılı içerisinde katıldığı organizasyonlar ve dolayısıyla yaptığı yolculuklar.

Kaynak: Recep Kara 2015.

Şekil 1.21. Antalya’da ikamet eden İsmail Balaban adlı Başpehlivanın 2015 yılı içerisinde katıldığı organizasyonlar ve dolayısıyla yaptığı yolculuklar.

Kaynak: İsmail Balaban 2015.

Tablo 1.3 Ankara’da yaşayan Recep Kara adlı Başpehlivanın ve Antalya’da yaşayan İsmail Balaban adlı Başpehlivanın 2015 yılı içerisinde gittiği organizasyonlar.

Recep Kara’nın Katıldığı Yağlı Güreşler		Hesaplanan Km	İsmail Balaban’ın Katıldığı Yağlı Güreşler		Hesaplanan Km
Uşak	12.04.2015	740	Antalya	02-03.05.2015	5
İzmir	26.04.2015	1200	Muğla	6.05.2015	600
Antalya	3.05.2015	960	Kocaeli	10.05.2015	1260
Kocaeli	10.05.2015	720	Antalya	16.05.2015	40
Antalya	16.05.2015	480	Antalya	17.05.2015	90
Antalya	17.05.2015	480	Çanakkale	19.05.2015	1380
İstanbul	23.05.2015	450	İstanbul	24.05.2015	1400
Kocaeli	24.05.2015	460	Kırklareli	30.05.2015	895
Balıkesir	29.05.2015	575	Antalya	31.05.2015	895
Sakarya	30.05.2015	350	Çanakkale/ Lâpseki	13.06.2015	730
Antalya	31.05.2015	1055	Çanakkale	14.06.2015	730
İstanbul	14.06.2015	900	Edirne/ Sarayıçi	24-25-26.07.2015	1860
Ordu	19.07.2015	1005	Çanakkale	1.08.2015	730
Edirne/ Sarayıçi	24-25-26.07.2015	1360	Sakarya	2.08.2015	1015
Çanakkale	1.08.2015	665	Kocaeli	5.08.2015	1266
Burdur	2.08.2015	1010	Balıkesir	14.08.2016	515
Kocaeli	5.08.2015	720	Balıkesir	16.08.2015	515
Balıkesir	14.08.2015	560	Muğla	23.08.2015	612
Balıkesir	15-16.08.2015	560	Çanakkale/ Lâpseki	26.08.2015	1380
İstanbul	21.08.2015	450	Antalya	20.09.2015	150
Çorum	22.08.2015	635	Antalya	27.09.2015	40
Muğla	23.08.2015	835	Antalya	4.10.2015	52

Balıkesir	25.08.2015	400	Antalya	11.10.2015	80
Çanakkale /Lâpseki	26.08.2015	250			
Samsun	28.08.2015	1310			
Antalya	4-5-6.09.2015	960			
İstanbul	13.09.2015	900			
Balıkesir	17.09.2015	574			
Antalya	27.09.2015	960			
Tokat/ Erbaa	4.10.2015	760			
Toplam		22284	Toplam		16240

Türkiye’de yağlı güreş organizasyonları arasında, her yıl düzenli olarak gerçekleştirilenler azdır. Nitekim 2015 yılı yağlı güreşlerin düzenlenme tarihleri incelendiğinde, organizasyonların bir çoğunun düzenli olarak yapılmadığı belirlenmiştir. Şekil 2.7.’de görülen 40 yerleşme dışında kalan diğer tüm yerleşmelerde bugüne kadar düzenlenen organizasyon sayısı 10’un altındadır. Bazı yerleşmelerde ise 2015 yılında ilk kez yağlı güreş organizasyonu düzenlendiği saptanmıştır (Çanakkale-Lâpseki/Umurbey, Tekirdağ-Ergene, Tekirdağ-Kapaklı, Uşak-Eşme). Bunun yanında bazı yağlı güreş organizasyonlarının tarihleri çok eskiye dayanmaktadır.

Tablo 1.4. 2015 yılında yağlı güreş düzenlendiği belirlenen yerleşmelerde düzenlenen organizasyonların tekrar sayısı 10'un üzerinde olan yağlı güreşler.

Yerleşme Adı	Kaçıncı Organizasyon Olduğu	Yerleşme Adı	Kaçıncı Organizasyon Olduğu
Uşak/Eşme	12	İstanbul/Silivri	12
Amasya/Merzifon	16	İstanbul/Kağıthane	21
Ankara/Altındağ	24	İstanbul/Sancaktepe	22
Antalya/Kumluca	16	Kırklareli/Babaeski	90
Antalya/Kemer	12	Kocaeli/Kartepe	12
Antalya/Alanya	11	Kocaeli/Kandıra	30
Antalya/Elmalı	663	Kocaeli/Derince	11
Antalya/Döşemealtı	10	Kütahya/Domaniç	656
Balıkesir/İvrindi	12	Muğla/Köyceğiz	23
Balıkesir/Karesi	35	Muğla/Seydikemer	24
Balıkesir/Dursunbey	76	Ordu/Aybastı	909
Balıkesir/Kepsut	35	Sakarya/Hendek	17
Balıkesir/Sındırgı	17	Sakarya/Akyazı	53
Burdur/Altınyayla	27	Sakarya/Söğütlü	31
Bursa/Nilüfer	53	Samsun/Terme	19
Çanakkale/Kepez	47	Samsun/Merkez	19
Çanakkale/Çardak	282	Samsun/Vezirköprü	11
Çankırı/Yapraklı	42	Sinop/Dikmen	50
Edirne/İpsala	14	Tokat/Erbaa	26
Edirne/Merkez	654	Yalova/Altınova	109

Bu organizasyonlardan araştırma konumuz olan Edirne'nin merkez ilçesinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşlerinin 654.'sü ve Çanakkale'nin Lâpseki ilçesinde düzenlenen Çardak yağlı güreşlerinin 282.'si düzenlenmiştir. Marmara Bölgesi içerisinde bu iki yağlı güreş organizasyonundan daha eski organizasyon bulunmamaktadır (Tablo 1.4.).

BÖLÜM II

ÇARDAK VE KIRKPINAR YAĞLI GÜREŞLERİNİN TARİHSEL VE MEKANSAL GELİŞİMİ

2.1. Çardak Yağlı Güreşleri

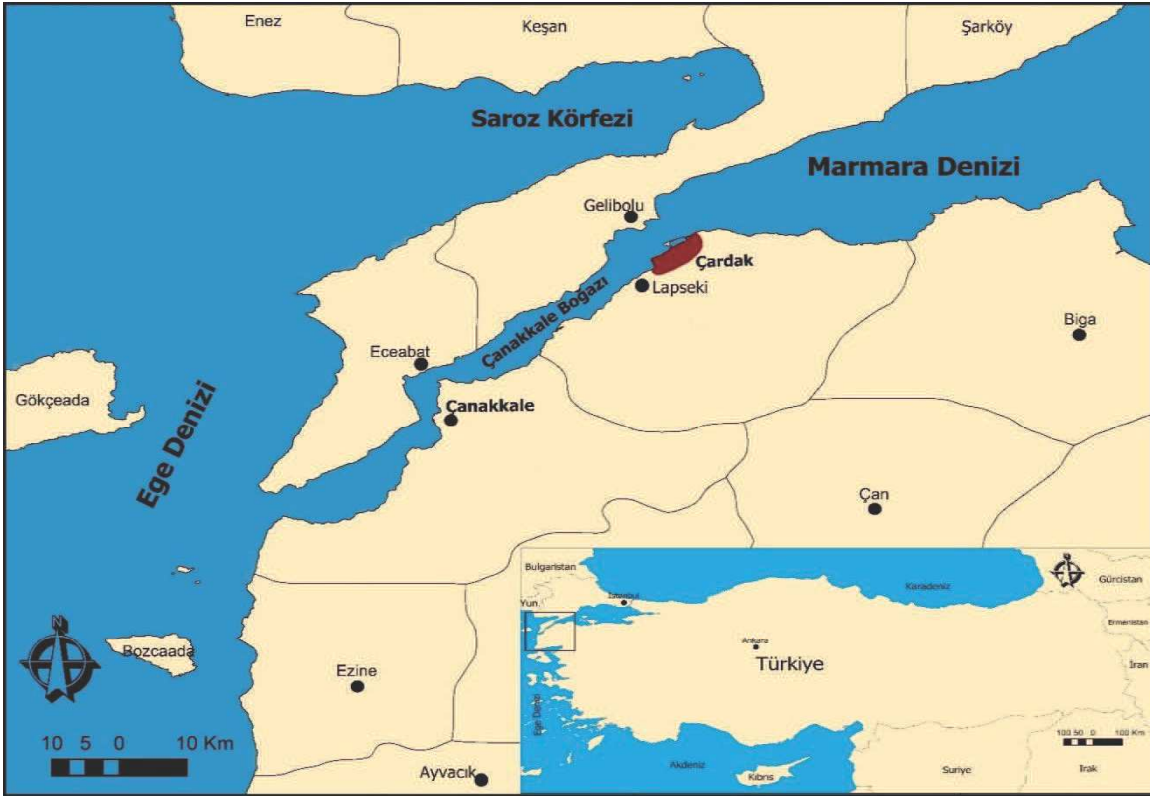
Çanakkale ve çevresinde kültürel faaliyetler açısından önemli geleneksel etkinlikler düzenlenmektedir. Bu geleneksel etkinliklerden biri de Çanakkale'nin Lâpseki ilçesine bağlı Çardak beldesinde yapılan yağlı güreş etkinlikleridir. Yağlı güreş etkinlikleri genellikle kırsal koşullara sahip ve nüfusu yoğun olmayan toplumlarda gerçekleştirilen etkinliklerden birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda yağlı güreş etkinlikleri halkın kaynaşması için bir ortam sağlamaktadır. Bu etkinlikler sayesinde yerel halk bir araya gelmekte, güreşleri izlemekte ve hoşça vakit geçirmektedir.

Çanakkale'nin Lâpseki ilçesi dışında Biga, Çan, Kepez gibi yerleşmelerinde de yağlı güreş etkinlikleri düzenlenmektedir. Ancak Lâpseki'nin Çardak Beldesinde düzenlenen yağlı güreş etkinlikleri daha eski bir tarihe sahip olduğu için ayrıcalıklı bir konumdadır. Nitekim Çardak'ta düzenlenen yağlı güreşler, Kırkpınar yağlı güreşlerinden sonra Marmara Bölgesi'nin ikinci büyük yağlı güreş organizasyonu olarak görülmektedir. Çardak yağlı güreşleri 282 yıldır geleneksel olarak sürdürülmektedir. Daha önceki yıllarda az sayıda pehlivan ve izleyiciyle gerçekleştirilen yağlı güreşlere olan katılım her yıl artarak devam etmektedir.

Araştırma konusunu oluşturan Çardak Beldesi, idari yönden Güney Marmara Bölümünde yer alan Çanakkale iline bağlı Lâpseki ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Çanakkale Boğazının orta kesimindeki konumuyla Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan Türkiye'nin önemli ulaşım yollarının kavşak noktasında bulunmaktadır. Çanakkale Boğazının Marmara Denizi ile kesiştiği noktada bulunan beldenin, güneybatısında Lâpseki ilçesi, doğusunda Biga ilçesi ve kuzeybatısında Gelibolu ilçesi bulunmaktadır. Ayrıca Çanakkale – Bursa karayolu üzerinde bulunan beldenin Lâpseki'ye uzaklığı 5 km, Çanakkale'ye uzaklığı 39 km, Bursa'ya uzaklığı 232 km ve Balıkesir'e uzaklığı 246 km'dir. 1930 yılından beri belediye olan Çardak Beldesi, doğal güzellikleri ile de dikkat çeken bir yerleşim merkezidir.

Şekil 2.1. Çardak Beldesi (Lâpseki-Çanakkale)'nin lokasyon haritası.

Kaynak: Özgün 2016.

Şekil 2.2. Çardak Beldesi (Lâpseki-Çanakkale)'nden bir görünüm

Kaynak: Çardak Belediyesi arşivi.

Güney Marmara bölümünde Lâpseki sınırları içerisinde bulunan Çardak beldesi, 23,771 ha yüzölçümüne sahiptir. Çanakkale Boğazında Gelibolu ile karşılıklı bir konumdadırlar. Çardak'ın nüfusuna bakıldığında 2016 nüfus sayımına göre toplam nüfusu 3.178'dir. Nüfusun 1.557'i erkek nüfus, 1.621'i kadın nüfustur (TÜİK 2016).

Beldenin tarihçesine bakılacak olursa, Çardak bölgesinde ilk yerleşim milattan öncelere dayanır. Bugünkü Çardak'ın bulunduğu yerde M.Ö. 500'lü yıllar ile M.Ö. 50 yılları arasında varlığını sürdürmüş olan Abarnis (veya Abarnos, Abernias) adlı bir küçük yerleşimin olduğu Antik çağ tarihçileri tarafından ortaya konulmuştur. Bugünkü Fener Bayır'ında Zincirbozan'ın üst kısmında Amasralı Strabon'un Geografika adlı eserinde Lampsakos hudutları içine giren Paisos adlı bir yerleşimden söz edilir. Homeros ise bu kentten Apaisos olarak bahseder ve Truva savaşları esnasında Apaisos'luların Truva'nın yanında yer alarak savaştıklarını ve birçok kahramanların olduğundan bahseder. Strabon zamanında (M.Ö.65 M.S. 45) ise kentin boşaltıldığını ve ahalisinin de Lampsakos'a (Lâpseki) taşındığını yazmaktadır. Çardak'ta bulunan Tarihi Han'ın girişindeki ve içindeki mermer sütunların bu kentin kalıntılarından alınarak hanın yapımında kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzdeki Çardak Beldesi ise tam Abarnis kentinin bulunduğu yerde, Paisos'dan yaklaşık 2,5-3 km daha Lâpseki'ye yakındır. Daha sonraki süreçte Çardak Beldesi, Çanakkale'nin Lâpseki ilçesine bağlı, Gelibolu'nun tam karşısında, Tarihi Osmanlı'nın kuruluşuna dayanan ve Türklerin Rumeli'ye geçişi esnasında ve Osmanlı Devletinin ilk yıllarında önemli bir merkez olarak kullanılan bir kasaba haline gelmiştir. Osmanlı Devleti tarafından bu bölgenin seçilmesindeki en önemli kriter, bölgenin Rumeli geçişine yakınlığı ve Çanakkale Boğazının Marmara Denizine açılış noktasındaki stratejik konumudur. Çardak kasabasının oluşumu ve gelişimi Türklerin Avrupa kıtasına geçişi esnasında ve sonrasında olmuştur (Acar 2015:14-15).

1462 yılında Yakup Bey Gelibolu Sancak Beyi ve Kaptan-ı Derya olarak Midilli seferlerine katılmıştır. Gazi Yakup Bey Çardak'ta bir cami, yanına 9 odalı medrese, bir han, hamam, fırın, su kuyuları ve çocuklara Kuran-ı Kerim eğitimi için bina yaptırdı (Acar 2015:23).

Şekil 2.3. Çardak'taki tarihi yapılar (1 nolu fotoğraf: Arıburnu Şehitliği, 2 nolu fotoğraf: Gazi Yakup Paşa camii, 3 nolu fotoğraf: Gazi Yakup Paşa Hanı).

Beldenin ekonomik faaliyetlerine baktığımızda; tarım ve hayvancılık önemli bir paya sahiptir. Orta derecede küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Bunun yanında Çardak'ın sahil kasabası olması nedeniyle balıkçılık faaliyetleri yapılmakta ve bu faaliyet belde halkına maddi imkanlar sağlamaktadır. Yöre halkının %20'si balıkçılık, %60'ı çiftçilik ile uğraşmaktadır. %20'si ise emeklidir. Çardak, konumu itibari ile tarıma elverişli topraklar sayesinde tahıl üretimi ve meyvecilikte gelişme arz etmektedir. Meyvecilik olarak şeftali ve elma üretimi de büyük ölçüde gelişmiştir (Çardak Belediyesi 2015).

2.1.1 Çanakkale İlinde Düzenlenen Yağlı Güreş Organizasyonları

Çanakkale ve çevresi birçok insan için birbirinden farklı anlamlar taşıyan çeşitli geleneksel etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Çanakkale'nin değişik ilçelerinde, köylerinde genellikle panayırlar eşliğinde düzenlenen yağlı güreşler yöre insanları için önemli etkinliklerden birini oluşturmaktadır. Bu yağlı güreş organizasyonlarında halk bir araya gelmekte, eğlenmekte ve bu geleneği yaşatmaktadırlar. Ayrıca halk yağlı güreşlerin yanı sıra başka etkinliklere de katılmaktadır. Yağlı güreşler ilçeden ilçeye ya da köyden köye değişik şekillerde düzenlenmektedir. Kimisi panayır kapsamında yapılmakta pazarlar kurulmakta kimilerinde ise konser ve lunapark gibi eğlenceler de yer almaktadır.

Tablo 2.1. Çanakkale ilinde yağlı güreş düzenlenen yerleşmeler ve tarihleri.

ÇANAKKALE'DE DÜZENLENEN YAĞLI GÜREŞLER	YAĞLI GÜREŞLERİN YAPILDIĞI TARİHLER
Çanakkale – Çan	13 Mayıs
Çanakkale – Kepez	19 Mayıs
Çanakkale – Geyikli	1 Ağustos
Çanakkale – Lâpseki (Çardak)	26 Ağustos

Tablo 2.1. incelendiğinde, Çanakkale'de Çan, Kepez, Geyikli ve Lâpseki (Çardak) yerleşmelerinde yağlı güreş etkinlikleri düzenlendiği görülmektedir. Yağlı güreşlerin düzenlendikleri tarihlere bakıldığında bu organizasyonların yaz aylarında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bunların içerisinde Çardak (Lâpseki) yağlı güreşleri en eski ve en çok ilgi görenidir. Diğer ilçelerde düzenlenen yağlı güreş etkinlikleri daha yakın tarihlerde

yapılmaya başlamıştır. Örneğin Çan ilçesinde 3.'sü, Ezine'nin Geyikli Beldesinde 2.'si, Çanakkale'nin Kepez beldesinde 47.'si düzenlenirken Lâpseki'nin Çardak beldesinde ise yağlı güreşlerin 282.'si gerçekleştirilmiştir. Çanakkale'de yağlı güreş düzenlenen yerleşmeler arasında Çardak en eski geçmişe sahip olan yer olarak diğerleri arasında ön plana çıkmaktadır.

2.1.2 282. Geleneksel Çardak Yağlı Pehlivan Güreşleri

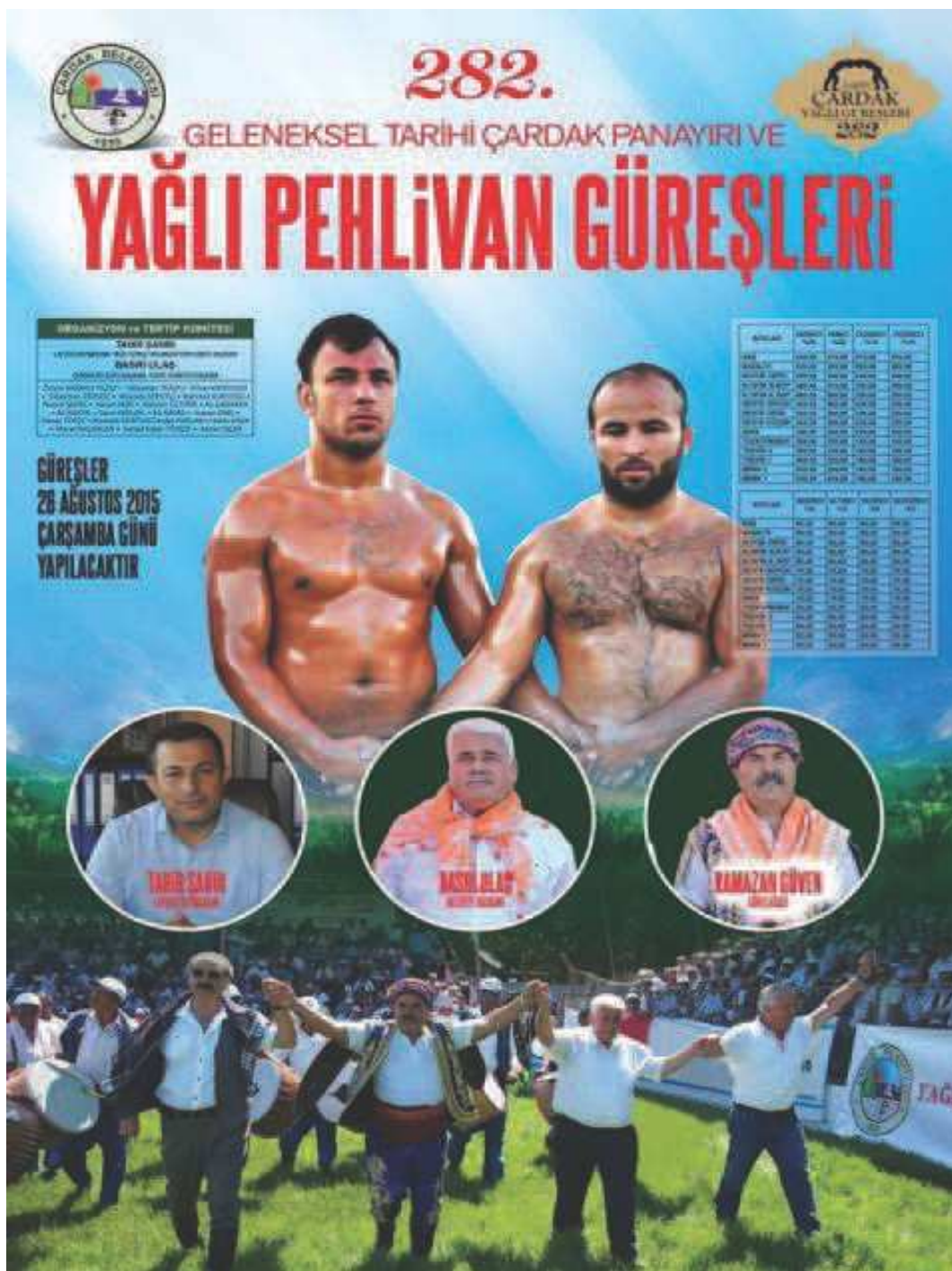
Toplumlarda çok eskilerden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, geleneklerimizi oluşturmaktadır. Gelenekler toplum hayatının çeşitli yönlerine yerleşmiştir. Bunlar, sosyal hayatın sürekliliği ve ahengi açısından büyük önem taşımaktadır. Düğün, bayramlaşma, köy hayırları, şenlikler, panayırlar, sportif faaliyetler içerisinde yer alan güreşler yıllardır sürdürülen geleneklerimiz arasındadır. Geleneksel özelliklerin belirgin olarak izlendiği kırsal toplumlarda, halkın birlik ve beraberliğini pekiştirmesi ve kırsal alanlarda yapılan sınırlı sosyal aktivitelerden olması ayrıca yöre ekonomisini canlandırması açısından bu tür etkinlikler oldukça önemlidir.

Kültürel faaliyetlerimiz içerisinde önemi yıllardır devam eden diğer bir gelenek ise yağlı güreş etkinlikleridir. Lâpseki'nin Çardak beldesinde düzenlenen yağlı güreşler için hazırlıklar aylar öncesinden başlamaktadır. Yapılan görüşmelerden öğrenildiği üzere organizasyon için sorumluluğu Çardak Belediye Başkanlığı tarafından üstlenmekte ve güreşe ilgi duyan kişilerle bir komite oluşturulmaktadır. Belediyenin bütçesinden yağlı güreş etkinlikleri için ayrılan ödenek ve Çardak yağlı güreşleri ağasının bağışlamış olduğu 150 bin TL bedel çerçevesinde hazırlıklar ilgili komite tarafından yapılmaktadır. Organizasyonun yaklaşık maliyeti 350 bin TL'dir. Çardak yağlı güreşlerinde ağalık ihalesini 150 bin liraya Ramazan Güven kazanırken, yakın yerleşme olan Kepez yağlı güreşlerinde aynı sene 55 bin liraya Yahsem Korkmaz ağalık ihalesini kazanmıştır. Çan yağlı güreşlerinde ise 2015 senesinde Gökhan Mercan 40 bin liraya ağalık ihalesini kazanmıştır. Çanakkale ilinde yer alan bu yerleşmelerin birbirine konumu oldukça yakındır. Fakat aralarındaki ağalık ihalesi fiyatları arasında büyük fark vardır. Nitekim bu da Çanakkale ili içerisindeki en kapsamlı organizasyonun Çardak yağlı güreşleri olduğunun başka bir kanıtıdır.

Yağlı güreş etkinliklerine çağrı niteliği taşıyan afişler; beldede, yakın ilçe ve köylerde halkın görebileceği uygun yerlere asılmaktadır. Ayrıca beldede anons yapılarak, halk yağlı güreş etkinlikleri ve panayır hakkında bilgilendirilmektedir. Bunun haricinde resmi kurumlara da davetiye gönderilmektedir.

Şekil 2.4 2015 yılı sezonuna ait 282. Çardak yağlı güreşleri afişi.

Kaynak: Çardak Belediyesi 2015.

Şekil 2.5 282. Çardak yağlı güreşleri davetiyesi.

Kaynak: Özgün 2015.

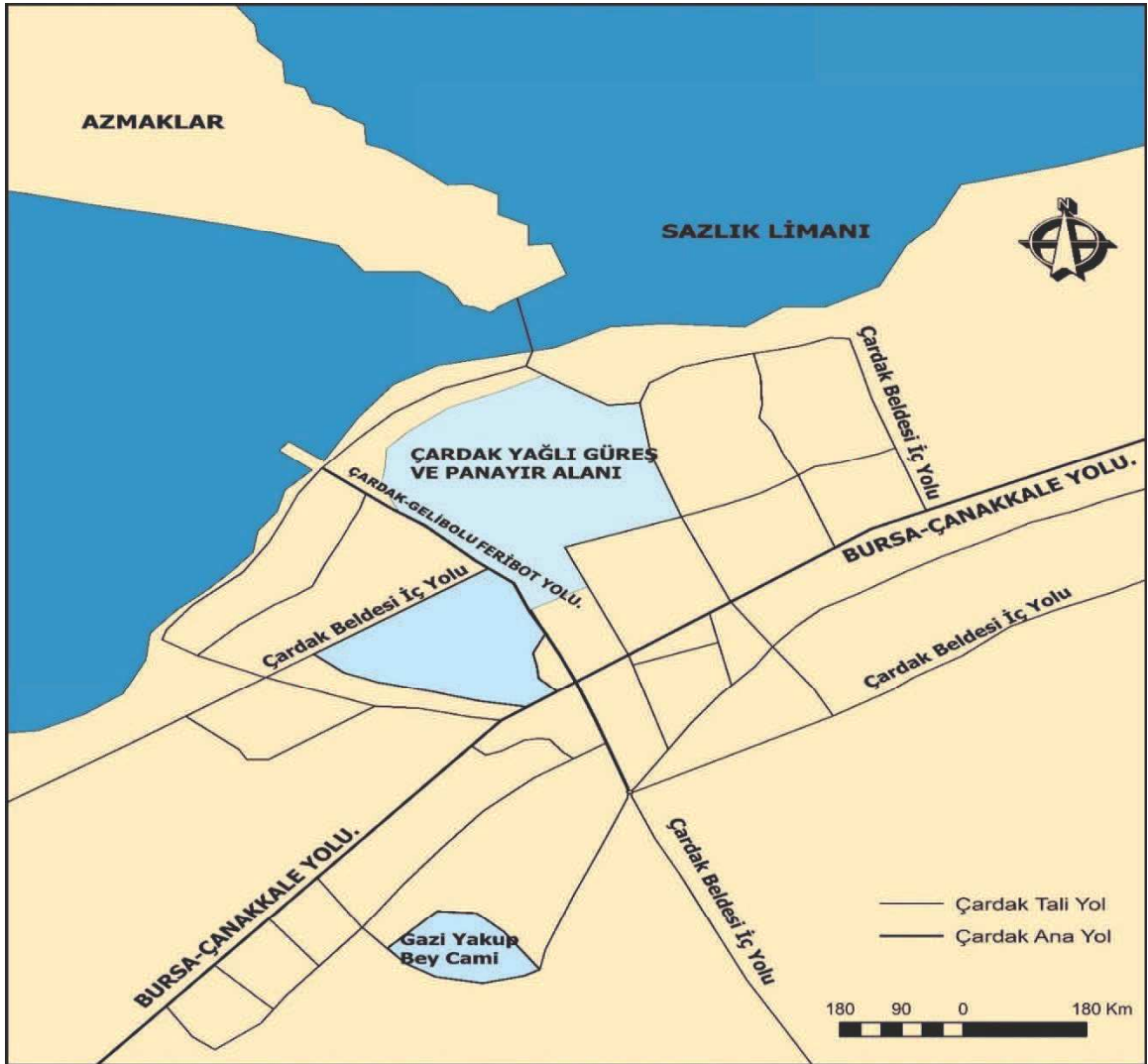
Çardak yağlı güreşleri 22-26 ağustos tarihleri arasında beldede her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen panayır etkinliklerinin son gününde yapılmaktadır. Güreşlerin ve panayırın bu tarihi bugüne kadar hiç değişmemiştir. Çardak panayırını yörenin en büyük panayırlarından biri olarak görülmekte ve panayırın etkisiyle beldede büyük bir hareketlilik yaşanmaktadır.

Çardak yağlı güreşlerinin geçmişte de önemli bir yeri olduğu şu cümlelerden anlaşılmaktadır: “1894’te Gelibolu Mevlevi Şeyhi Mustafa Daniş Efendi’nin oğlu evlenirken, elli kadar fakir aile çocuğu sünnet ettirilmiştir. Bu düğündeki eğlencelerin başında Çardak güreşleri vardır. Gelibolu’nun karşısındaki Çardak nahiyesinde düzenlenen bu güreşlere yüze yakın pehlivan katılmış, çevre il, ilçe ve köylerden görülmemiş bir seyirci kitlesi bu güreşleri izlemiştir. Çardak güreşlerinin başhakemliğini Sultan Aziz’in ünlü pehlivanlarından Kel Aliço yapmıştır (KAYA, 1985, s. 23)”.

Güreşlerin kaydının düzenli olarak tutulmaması, kesin bilgiye ulaşılamaması kısıtlamaktadır. Çardak’ta 2015 yılının ağustos ayında yağlı güreşlerin 282.’si gerçekleştirilmiştir. Bu sayı, bugüne kadar kaydı tutulmuş olan yağlı güreş etkinliklerini belirtmektedir. Kaydı tutulan yıllar arasında sadece 1999’da yaşanan deprem felaketi dolayısıyla yağlı güreş etkinlikleri düzenlenmemiştir.

Geleneksel olarak 282 yıldır sürdürülen yağlı güreş etkinlikleri beldede Çamlık mevkiinde yapılmaktadır. Bu mevkide yağlı güreş için er meydanı kurulmaktadır. Sabah saat 10.00'da davetlilerin, siyasilerin ve izleyicilerin yerlerini alması ile etkinlikler başlamaktadır. Saygı duruşundan sonra İstiklal Marşı okunur. Daha sonra cazgır tarafından geleneksel olarak dua okunur. Dua okunmasının ardından pehlivanların kimlerle güreşeceğini belirlemek için kura çekilir ve pehlivanlar eşleştirilmiş olur. Eşleştirme sonucunda pehlivanlar boy ayırımına göre minik, teşvik, tozkoparan, deste, başaltı ve baş gibi kategorilerde güreşmektedir.

Şekil 2.6 Çardak yağlı güreşinin düzenlendiği alan haritası

Kaynak: Özgün 2016.

Güreşçiler güreş sahası içinde bulunan yağ kazanlarında yağlanmalarını sürdürürlerken bu esnada cazgır birbirinden farklı maniler okumakta ve güreşecek olan

pehlivanlar hakkında izleyicilere bilgi vermektedir. Yağlı güreşlerin önemli bir ögesi olan davul ve zurnalar da cazgıra eşlik etmektedir.

Yağlı güreş etkinliklerinde 8 kule hakemi, 29 meydan hakemi almaktadır. Ayrıca sağlık görevlileri ve güvenlik görevlileri de güreşlerdeki yerlerini alırlar. Güreşen pehlivanlar hakem heyeti tarafından dikkatli bir şekilde izlenmekte, kazanan ve kaybeden güreşçiler hakemlerce belirlenmektedir.

Güreş organizasyonunda en çok çekişmenin yaşandığı, en çok ilgi gören müsabakalar başaltı ve baş kategorileridir. Bu kategorilerdeki pehlivanlar en son güreşmektedir. Güreşin sonucunda kazanan pehlivanlara ödülleri yetkili kişiler tarafından verilerek yağlı güreş etkinlikleri sona ermektedir.

2.1.3 Çardak Yağlı Güreşlerinin Beşerî, Kültürel ve Mekansal İlişkileri

Yağlı güreş etkinlikleri gelenekselliğin yanında sosyal, kültürel ve ekonomik boyutları ile önemli etkilere sahiptir. Topumlarda örf ve adetleri yaşatmak adına bu tür faaliyetlere sahip çıkmak oldukça önem taşıyan bir konudur. Bu geleneklerin günümüzde hala korunuyor olması kültürümüzün yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi açısından önemlidir.

Çardak yağlı güreşlerine bu yıl yakın il, ilçe ve köylerden yaklaşık olarak 3 bin kişi katılmıştır. İzleyici sayısı arttığı gibi güreşçilerin de sayısı her yıl artmaktadır.

Şekil 2.7 2015-2016 Sezonunda Çardak Yağlı Güreşlerine Katılan Güreşçilerin Geldiği İller

Kaynak: Özgün 2016.

Şekil 2.7 incelendiğinde Çardak yağlı güreşlerine Türkiye'nin değişik illerinden güreşçilerin katıldığı görülmektedir. Pehlivanların Çardak'a Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Çorum, Edirne, Kocaeli, İstanbul, Antalya, Samsun ve Ordu gibi şehirlerden geldikleri görülmektedir. Burada da söz konusu etkenin mesafe faktörü olduğu söylenebilir. Katılım çoğunlukla Çardak'a ve Çanakkale'ye yakın olan şehirlerden gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra güreşçilerin geldikleri bu şehirlerde de yağlı güreş etkinlikleri düzenlenmektedir. Pehlivanlar güreş tarihlerini takip etmekte ve yağlı güreşler nerelerde yapılıyor ise o yerleşmelere gitmektedirler. Pehlivanların bu kısa süreli gidiş gelişleri sebebiyle kültür etkileşim ve yağlı güreş geleneğini yaşatma çabası artmaktadır.

2015 yazında gerçekleştirilen organizasyonda yaklaşık 450 pehlivan yer almıştır. Bu sayı yıldan yıla farklılık göstermektedir. Bu pehlivanların 40'ı başpehlivan, 54'ü başaltı pehlivanıdır. Pehlivanların güreş dışında çeşitli uğraşları, meslekleri bulunmaktadır. Pehlivanların büyük kısmının öğrenim hayatına devam ettiği ve büyük çoğunluğunun spor kulüplerine üye olduğu edinilen bilgiler arasındadır. Güreşçilerin bazıları çiftçilik ile uğraşmakta, buldukları şehirlerdeki belediyelerde, fabrikalarda çalışmaktadır. Kimileri ise ticaret ve restoran işletmeciliğini meslek edinmişlerdir.

Yağlı güreşler, Türkiye Güreş Federasyonu tarafından yayınlanan yağlı güreş müsabaka ve hakem talimatları çerçevesinde yapılmaktadır. Güreşen pehlivanların hepsi lisanslıdır. Lisansı olmayan güreşçiler Türkiye'de resmi müsabakalara katılamamaktadır.

Yağlı güreş etkinlikleri sonunda dereceye girenlere çeşitli ödüller verilmektedir. En büyük ödül 2006 yılında verilmeye başlanan Altın Kemerdir. Birinci olan başpehlivana verilen bu altın kemer yanında para ödülü de verilmektedir. Üç kez üst üste birinci olan pehlivan altın kemerin sahibi olmaktadır. Diğer dereceye giren pehlivanlara ise geldikleri mesafeye göre yolluk ödülü verilmektedir. Bazen güreşçilerle fiyat konusunda anlaşmazlıklar yaşandığı elde edilen bilgilerdendir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkısı bulunmayan yağlı güreş etkinliklerinde sponsor sorunu da yaşanmaktadır. Ulubay soğuk depo işletmeciliği yağlı güreşte kullanılan zeytinyağını ve ayçiçek yağını temin etmesiyle Çardak yağlı güreş organizasyonda yapılmasında önemli paya sahiptir. Spor toto afişinin reklamından da 50.000 TL gelir elde edilmektedir. Deniz taşımacılığı, kooperatif işletmeciliği ve ihracat gibi işlerle uğraşan kişilerde yardımda bulunmaktadır.

Yağlı güreş müsabakasını izlemek ücretlidir. Çardak Belediyesi tarafından tribünler 20 TL olarak ücretlendirilmiştir.

Çardak yağlı güreşleri ile Kırkpınar yağlı güreşlerini kıyasladığımızda, Edirne Kırkpınar yağlı güreşlerinin Türkiye ve dünya ölçeğinde daha ön planda olduğu görülmektedir. Kırkpınar yağlı güreşlerinin tanıtımının daha iyi yapılması ve tarihi açıdan uzun bir geçmişe sahip olması bunda başlıca etkenlerdir. Bunun yanı sıra Edirne'nin tarihi bir şehir olması ve birçok tarihi eserin hala ayakta kalması ayrı bir çekicilik oluşturmaktadır. Özellikle Edirne'ye tarihi eserleri ziyaret amacıyla gelen yabancı turistler, aynı zamanda Kırkpınar yağlı güreşlerini de izlemektedirler.

Yıllardır devam eden Çardak yağlı güreşleri, birçok yerel gazetenin haber konusu olmaktadır. Bu yerel gazetelerde yağlı güreş etkinlikleri için sürdürülen çalışmalar ve yağlı güreşlerin hangi tarihte yapılacağı belirtilmektedir.

2.2 Edirne Kırkpınar Yağlı Güreşleri

Geleneksel spor müsabakalarında halkın kaynaşmasına ortam sağlanması ve geleneklerin yaşatılması amaçlanmaktadır. Nitekim yağlı güreş organizasyonları bu amaçlara yönelik hizmet eden bir spor dalıdır. Türkiye'deki kültürel faaliyetlerin içerisinde önemli bir yere sahip olan Kırkpınar yağlı güreşi, yağlı güreşler içerisinde en fazla ilgi gören organizasyondur. Tarihi 14. asıra kadar dayanan Kırkpınar yağlı güreşi Edirne ilinin merkez ilçesinde yapılmaktadır. Bunun yanında Edirne'nin İpsala ve Lalapaşa ilçelerinde de yağlı güreş organizasyonları düzenlenmektedir. Ancak bu güreşler içerisinde Kırkpınar yağlı güreşleri eski bir tarihe sahip olduğu için daha çok ilgi görmektedir. Edirne'nin il merkezinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşleri Türkiye'deki en büyük yağlı güreş organizasyonudur.

2015 yılında 654.'sü düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşleri 1924 yılından itibaren Edirne Sarayı'nda yapılmaktadır. Bunun yanında her yıl önceki yıla göre pehlivan ve izleyici sayısında artış yaşanmaktadır.

Edirne ili, idari bakımdan Marmara Bölgesinin Ergene bölümünde yer almaktadır. Türkiye'nin Avrupa kıtasında kalan Trakya kesiminde Bulgaristan ve Yunanistan'a sınır ilimizdir. Güneyinde Çanakkale, güneydoğusunda Tekirdağ ve doğusunda Kırklareli illeriyle komşudur. Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı konumundadır. D100 ve D535 karayolları ile Bulgaristan'a, E84 karayolu ile Yunanistan'a geçiş yapılmaktadır.

Şekil 2.8 Edirne'nin lokasyon haritası.

Kaynak: Özgün 2016.

Marmara Bölgesinin Ergene Bölümünde yer alan Edirne ili, 6098 km² yüzölçümüne sahiptir. Yunanistan ve Bulgaristan ile sınır komşusu durumundadır. Edirne'nin nüfusu 2016 nüfus sayımına göre 401.701'dir. Nüfusun 203,738'i erkek nüfus, 197,963'ü kadın nüfustur (TÜİK 2016).

Edirne'nin tarihsel gelişimine baktığımızda, Edirne ili Bursa'dan sonra Osmanlı Devleti'ne 85 yıl başkentlik yapmıştır. Avrupa'ya açılan yolların kesişme noktasında bulunmasından dolayı Edirne önemli bir yerleşim alanı olmuştur.

Edirne'nin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, kentin ilk kurucularının Trakların soyundan gelen Bettegerriler ve Odrisler olduğu kabul edilmektedir. İlk kaynaklarda kentin adı Orestias, Odrissiye ve Uscudama gibi değişik isimler de geçmektedir. Bölgeye de ismini veren Traklar hakkında henüz yeterli düzeyde bilgi bulunmamasına karşın Helenistik dönemde Yunan kültürüyle karıştığı, kent uygarlığı olmadığı ve M.Ö. I. yüzyılda tarih sahnesinden silindiği bilinmektedir. Odrisler'in ardından Edirne ve çevresi Makedonyalıların istilasına uğramıştır. Makedonyalılar Dönemi'nde bir Site halini alan Edirne, bu dönemde Orestlerin bir kolonisi haline gelmiştir. Makedonyalılar Edirne'ye Orestia, kentte varoluşlarına ise Gonnoi adını vermişlerdir. M.Ö. 513'te Perslerin yönetimi altına giren Edirne, Trakya'da Pers hâkimiyetinin ortadan kalkmasıyla birlikte 5. yüzyılın ortalarına kadar Odrislerin yönetimi altında kalmıştır. Edirne ve çevresi M.Ö. 280-279 senelerinde Galatlar'ın (Kelt) istilasına uğramış, Makedonya Krallığı'nın Romalılar tarafından ortadan kaldırılmasıyla birlikte M.Ö. 168 yılında Romalıların hâkimiyeti altına girmiştir. Romalılar, Edirne ve Trakya üzerindeki etkilerini arttırmak için bölgede birtakım krallıklar ve prenslikler kurma yoluna gitmişlerdir. Roma krallarının boyunduruğu altına giren Traklar, İmparator Claudious zamanında (M.S. 44-46) bir Roma İmparatorluğu eyaleti haline gelmiştir (Kocaman 2011:102-103).

M.S. 123-124 senelerinde Trakya'yı ziyareti esnasında Roma İmparatoru Hadriaunus, Orestia Kasabası'nın stratejik bakımdan önemini görmüş, kasabayı yeniden imar ederek kendi ismini vermiştir. Böylece Orestia Kasabası, Hadrianopolis olarak adlandırılmıştır. Edirne bu dönemde, bir Roma Ordugâhı (Castrum) konumundaydı. Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye ayrılmasıyla birlikte Edirne ve çevresi, Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu sınırları içinde kalmıştır. Edirne bu tarihten sonra birçok kez farklı milletler tarafından istila edilmiş ve sık sık el değiştirmiştir. Bizans Dönemi'nde Edirne, sürekli olarak Balkanlar'dan inen tehlikeler altında kalmıştır. Edirne ve çevresi 5. yüzyılda

önce Hun ve Got sonrasında da Slav ve Bulgar akınları ile büyük zarar görmüştür. Özellikle 7. yüzyılın ikinci yarısında Bulgarlar, Bizans İmparatorluğu'nun yönetim boşluğundan faydalanarak Bizans topraklarına saldırmışlar ve Edirne'yi ele geçirerek yakıp yıkmışlardır. Edirne ve çevresi, 7. yüzyıldan itibaren 13. yüzyıla kadar sürekli olarak Bizans ile Bulgar krallığı arasında el değiştirmiştir. Peçenek Türkleri, 11. yüzyılda bir dönem Edirne'ye yönelik akınlar düzenlemiş ancak başarılı olamamışlardır. Bizans İmparatorluğu kendi iç çekişmeleri ile uğraşırken kısa zamanda büyüyen Osmanlı Devleti, 14. yüzyılda Balkan Yarımadası'na akınlar yapmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti tahtına 1360 yılında oturan Sultan I. Murat, 1362 yılında Balkan Yarımadası'na geçerek Keşan, Lüleburgaz, Çorlu, Babaeski ve Dimetoka kasabalarını fethetmiş, komutanı Lala Şahin Paşayı Edirne'nin fethiyle görevlendirmiştir. Lala Şahin Paşa, dönemin Edirne Tekfuru olan Adriyan'ı yenerek 1362 senesinin temmuz ayında Edirne Kalesi'ni teslim almıştır. Osmanlı sultanları 16. yüzyılda Edirne'ye ayrı bir önem vermişlerdir. Kanuni Sultan Süleyman, doğuya yapacağı seferler öncesinde Edirne'ye gelmiş ve sefer hazırlıklarını buradan yönetmiştir. Bu dönemde kentte pek çok sanat eserinin inşa edilmesi, Edirne'nin sahip olduğu önemin göstergesidir. Edirne 19. ve 20. yüzyıllarda dört kez işgale uğramıştır. Edirne ve çevresini ilk olarak, Mora Ayaklanması sonrasında yapılan 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda 1829 yılında Rus işgaline uğramıştır. İşgalin ardından imzalanan Edirne Antlaşması ile Rus askerleri kenti terk etmişlerdir. Bu işgalin ardından 49 yıl sonra, tarihte 93 Harbi olarak yer alan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda, 1878 yılında ikinci kez Rus işgaline uğramıştır. Savaşta Silivri'ye kadar olan toprakları işgal eden Ruslar, Berlin Antlaşması ile Edirne ve Doğu Trakya'dan çekilmişlerdir. Osmanlı Devleti, yaşadığı iç huzursuzlukların (31 Mart Vakası) ve Trablusgarb'ın elden çıkmasının ardından yıpranmış olarak 1912 yılında Balkan devletleri ittifakı (Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan) ile yaptığı I. Balkan Savaşı sonunda Trakya topraklarının büyük bir kısmını (Midye-Enez hattının batısını) kaybetmiştir. Bu savaş sonunda 1913 yılında Edirne, Bulgar işgaline uğramıştır. I. Balkan Savaşı sonunda Bulgaristan'ın fazla toprak aldığını düşünen Yunanistan, Karadağ, Sırbistan ve I. Balkan Savaşı'na katılmayan Romanya birleşerek, Bulgaristan'a karşı II. Balkan Savaşı'nı başlatmışlardır. Balkan devletlerinin kendi aralarında çıkan anlaşmazlıktan yararlanan Osmanlı Devleti, Meriç Nehri doğusundaki topraklarını geri almıştır. Edirne'nin uğramış olduğu son düşman işgali, I. Dünya Savaşı sonunda olmuştur. Edirne ve çevresini 25 temmuz 1920 tarihinde işgal eden Yunan ordusu, Mudanya Antlaşması ile iki yılın ardından 25 kasım

1922 tarihinde Meriç Nehri'nin batısına geri çekilmiştir ve bugünkü Türkiye-Yunanistan sınır hattı oluşturulmuştur (Kocaman 2011:104-108).

Edirne 15. ve 16. yüzyıl Osmanlı mimarlığının görkemli yapılarıyla donanmıştır. Roma ve Bizans dönemlerine ait yapılar ise büyük ölçüde yok olmuştur. Roma İmparatoru Hadrianus'un yaptırdığı sanılan kaleden bugüne yalnızca Saat Kulesi ile Top Kapısı ve Kafes Kapı yakınındaki birkaç kalıntı ulaşmıştır. Tunca Irmağı üzerindeki Gazi Mihal Köprüsü de Bizans döneminde yapıp 1420'de Gazi Mihal Bey tarafından onartılmış bir yapıdır. Edirne'nin en eski camisi, eski bir Bizans kilisesinden 15. yüzyıl başında camiye dönüştürüldüğü ya da bir kilise kalıntısının üzerine yapıldığı sanılan Yıldırım Beyazıt Camisi'dir. Öteki önemli yapılar Eski Cami, Edirne Bedesteni, Gazi Mihal Cami ve Hamamı, Beylerbeyi Camisi, Tahtakale Hamamı, Muradiye Camisi, Üç Şerefeli Cami, Bayezid II Külliyesi'dir. Topkapı Sarayı'ndan sonra en büyük Osmanlı sarayı olan Yeni Saray'ın kalıntıları Tunca Irmağı'nın kıyısındadır. Kentin en görkemli tarihsel yapıları kuşkusuz Mimar Sinan'ın yaptıklarıdır. Bunların en önemlisi Osmanlı klasik dönem mimarlığının başyapıtlarından olan Selimiye Camisi'dir. Sinan'ın Edirne'deki başka yapıları Tunca Irmağı üzerindeki Saray ve Yalnız Göz köprüleri, Ali Paşa Çarşısı, Çifte Hamam olarak da bilinen Sokullu Mehmed Paşa Hamamı ve Rüstem Paşa Kervansarayı'dır. Şehabettin Paşa Köprüsü olarak da bilinen Saraçhane Köprüsü, Fatih Köprüsü, Bayezid Köprüsü, Yeni Köprü denen Meriç Köprüsü, Saatli Medrese, Peykter Medresesi, Beylerbeyi Hamamı, Mezit Bey Hamamı, Ayşe Kadın Camisi ve Ekmekçioğlu Kervansarayı kentteki öbür önemli yapılardır (Ergin 2005:354-355).

Şekil 2.9 Edirne'deki tarihi yapılar (1 nolu fotoğraf: Selimiye Camisi, 2 nolu fotoğraf: Üç Şerefeli Camisi, 3 nolu fotoğraf: Gazi Mihal Bey Köprüsü).

Kaynak: Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı.

Edirne gelişmekte olan bir ildir. TÜİK kaynaklarına göre 2014'de Edirne, şehirlerinin gayri safi yurtiçi hasılası 9.324 TL'dir. İlin ekonomisi tarım ağırlıklıdır. Edirne'nin Türkiye toplam ayçiçeği üretimindeki payı yüksektir. Ayçiçeği alımı, işlenmesi ve pazarlanmasıyla uğraşan 59 bini aşkın üyeli Trakya Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'nin

(Trakya Birlik) merkezi Edirne'dedir. İlin Türkiye'nin toplam çeltik, kanola ve buğday üretimindeki payı da yüksektir. Edirne ilinin 2013 yılı toplam tarımsal alanı 292 011 ha'dır. Edirne ili toplam tarımsal alan bakımından Türkiye'de 35. sırada yer almaktadır. Bu alanın 286 228 hektarı toplam işlenen tarım alanı, geri kalanı ise uzun ömürlü bitkiler, yem ve süs bitkileri alanıdır. İlin Avrupa'yı İstanbul ve Ortadoğu'ya bağlayan yol üzerinde olması, tarım dışı etkinliklerin de gelişmesini sağlamıştır. İlde mevcut tüm fabrikalarda üretilen mallar hem yurt içinde hem yurt dışında (tekstil gibi) ihraç edilmektedir. Ayrıca tarım ürünleri (ayçiçeği yağı, buğday unu ve pirinç) satılıp, daha çok dayanıklı tüketim malları alınmaktadır. İl dahilinde en çok maden olarak linyit kömürü ve kimya sanayiinde kullanılan bentonit çıkarılmakta olup, özellikle ekonomik öneme haiz olan başlıca yeraltı ürünü linyit kömürüdür (TÜİK 2013).

2.2.1 Edirne Kentinde Düzenlenen Yağlı Güreş Organizasyonları

Edirne ilinde en kapsamlı ve en fazla izleyici çeken organizasyon Kırkpınar yağlı güreşleridir. Bu güreşin yanı sıra Edirne'de efsane pehlivan Kel Aliço adına düzenlenen İpsala Kel Aliço Pehlivan yağlı güreşleri ve Lalapaşa ilçesinde düzenlenen yağlı güreş organizasyonu mevcuttur. Festival şeklinde düzenlenen güreşlerde konser, halk dansları ve panayır gibi organizasyonlarla yöre insanının katılımını arttırmak amaçlanır. Yöre halkı, yağlı güreşin yanında başka etkinliklerle eğlenmekte ve yağlı güreş geleneğini yaşatmaktadır.

Tablo 2.2. Edirne ilinde yağlı güreş düzenlenen yerleşmeler ve tarihleri.

EDİRNE'DE DÜZENLENEN YAĞLI GÜREŞLER	YAĞLI GÜREŞLERİN YAPILDIĞI TARİHLER
Edirne-Merkez	24-25-26 Temmuz
Edirne-İpsala	6 Eylül
Edirne-Lalapaşa	19-20-21 Eylül

Tablo 2.2. görüldüğü üzere, Edirne merkezde, İpsala ve Lalapaşa ilçelerinde yağlı güreş organizasyonu düzenlenmektedir. Organizasyonların tarihlerine bakıldığında temmuz ve eylül ayları olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ise Edirne ilinin enlem olarak daha kuzeyde bulunmasından ve ortalama sıcaklığın bu aylarda artmasından kaynaklanmaktadır.

Bu güreşler içerisinde Edirne ilinin Merkez ilçesinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşleri gerek ulusal gerek uluslararası ölçüde Türkiye'nin en çok ilgi gören yağlı güreş organizasyonudur. Diğer ilçelerde düzenlenen yağlı güreşler daha yakın tarihlerde yapılmaya başlanmıştır. İpsala ilçesinin Alio Pehlivan köyünde düzenlenen Kel Alio Pehlivan yağlı güreşlerinin 16.'sı düzenlenmiştir. Lalapaşaa ilçesinde 19. yağlı güreş müsabakası düzenlenirken Edirne ilinin Merkez ilçesinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşlerinin 654.'s düzenlenmiştir. Türkiye'de yağlı güreş düzenlenen yerleşmeler arasında Kırkpınar yağlı güreşleri 14. asırdan beri düzenlenmektedir.

2.2.2 654. Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali

Edirne birçok geleneksel etkinliğin düzenlendiği ve Osmanlı Devlet'ine başkentlik yapmış bir ildir. Halkın sosyal hayatını yakından ilgilendiren bu geleneksel etkinlikler yaşamın değişmez parçası olmuştur. Bu geleneksel etkinliklerden birisi de yağlı güreştir. Özellikle Edirne için yağlı güreş büyük öneme sahiptir. Çünkü Türkiye'nin en büyük yağlı güreş organizasyonu Kırkpınar yağlı güreşleri Edirne ilinde yapılmaktadır. Aynı zamanda düzenlenen bu yağlı güreş organizasyonu ulusal ve uluslararası izleyici çekmesi nedeniyle ilde ekonomik faaliyetlerin artmasında önemli rol oynamaktadır.

Yapılan görüşmelerden öğrenildiği üzere Kırkpınar yağlı güreşleri için hazırlıklar aylar öncesinden başlamaktadır. Organizasyonun düzenleyen kurum Edirne Belediye Başkanlığı'dır. Belediye tarafından belirlenen bütçe çerçevesinde hazırlıklar yapılmaktadır. Aynı zamanda organizasyonun son günü yapılan ağalık ihalesi ile bir sonraki yıl düzenlenecek organizasyona güreş ağasının katkısı belirlenir. 2015 yılı Kırkpınar yağlı güreşleri ağalık ihalesini Seyfettin Selim 522 bin liraya kazanmıştır. Kırkpınar yağlı güreşleri organizasyonun yaklaşık maliyeti 2,5 milyon TL'dir.

Kırkpınar yağlı güreşleri tarihi süreç içerisinde ilk olarak Kırkpınar Panayırı olarak adlandırılmıştır. Daha sonraki süreçlerde Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri Haftası, Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Etkinlikleri Haftası olarak adlandırılmıştır. Unesco'nun somut olmayan kültür mirası listesine girdikten sonrada, Kırkpınar Yağlı Güreşleri Festivali olarak adını sürdürülmektedir.

Kırkpınar yağlı güreşleri, 16 kasım 2010 tarihinde 5.COM 6.42 no'lu karar ile İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne kaydedilmiştir. Kabul edilen dosyada, Kırkpınar Yağlı Güreş Festivaline ilişkin Şu ifadeler yer almaktadır:

Kırkpınar Yağlı Güreşleri XIV. yüzyılda Rumeli'de doğup, günümüze kadar uzanan geçmişiyile dünyanın en eski güreş festivalidir. 2009 yılında Edirne Sarayı'nda festivalin 648. incisi “Tarihi Kırkpınar Yağlı Pehlivan Güreşleri” adı altında yapılmıştır. 2009 yılından itibaren Kırkpınar yağlı güreş festivali adında düzenlenmektedir.

Kırkpınar yağlı güreş festivalinin kitle iletişim araçlarının olmadığı dönemlerde davetiyesi kırmızı dipli mum olmuştur. Bu mum bildiğimiz parafın mumların dip tarafına kırmızı boya sürülmüş olanıdır. Kırkpınar ağalığına yüklenen kişi mart ayı başından itibaren köylere, kasabalara ve şehirlere mühürlü kırmızı dipli mumları göndererek panayırın ne zaman açılacağını, güreşlerin hangi tarihte yapılacağını bildirirlerdi. Kırmızı dipli mumlar köy ve kasabaların kahvelerinin yüksekçe bir yerine asılır, böylece herkes Kırkpınar'a davet edildiklerini anlardı. Günümüzde Edirne esnafına davul-zurna ile kırmızı dipli mum verilerek gelenek sembolize olarak devam etmektedir (Erdem 2013:57).

Edirne esnafına davul-zurna ile kırmızı dipli mum verilerek sürdürülen geleneğin dışında, yağlı güreşin ne zaman yapılacağını belirtmek için afişler ve davetiyeler kullanılmaktadır. Protokol Tribünü, Şeref Tribünü, Özel Tribün, Alper Yazoğlu Tribünü, Başpehlivanlar Tribünü, Süleyman Demirel Tribünü ve Tekirdağlı Hüseyin Tribünü olmak üzere her tribüne ayrı davetiye gönderilmektedir.

Şekil 2.10. Edirne Belediyesi tarafından hazırlanan Protokol Tribün davetiyesi.

Şekil 2.11. Kırkpınar yağlı güreş festivalleri afişi.

Kaynak: Edirne Belediye 2015.

Şekil 2.12. Edirne Kırkpınar yağlı güreşleri logosu.

Kaynak: Edirne Belediyesi 2015.

Kırkpınar yağlı güreş festivalinin tarihi Kırkpınar yağlı güreşleri talimatlarının 5. maddesi ile her yıl haziran veya temmuz ayında düzenleneceği belirtilmiştir. Belediyenin belirlediği tarihi valilik makam onayı ile kesinlik kazanır. Kırkpınar yağlı güreş organizasyonunun düzenlendiği tarihlerde başka bir yağlı güreş organizasyonuna izin verilmez. Bu durum Kırkpınar yağlı güreşlerinin ülke içerisinde ulusal ölçekte öneme sahip olduğunun göstergesidir.

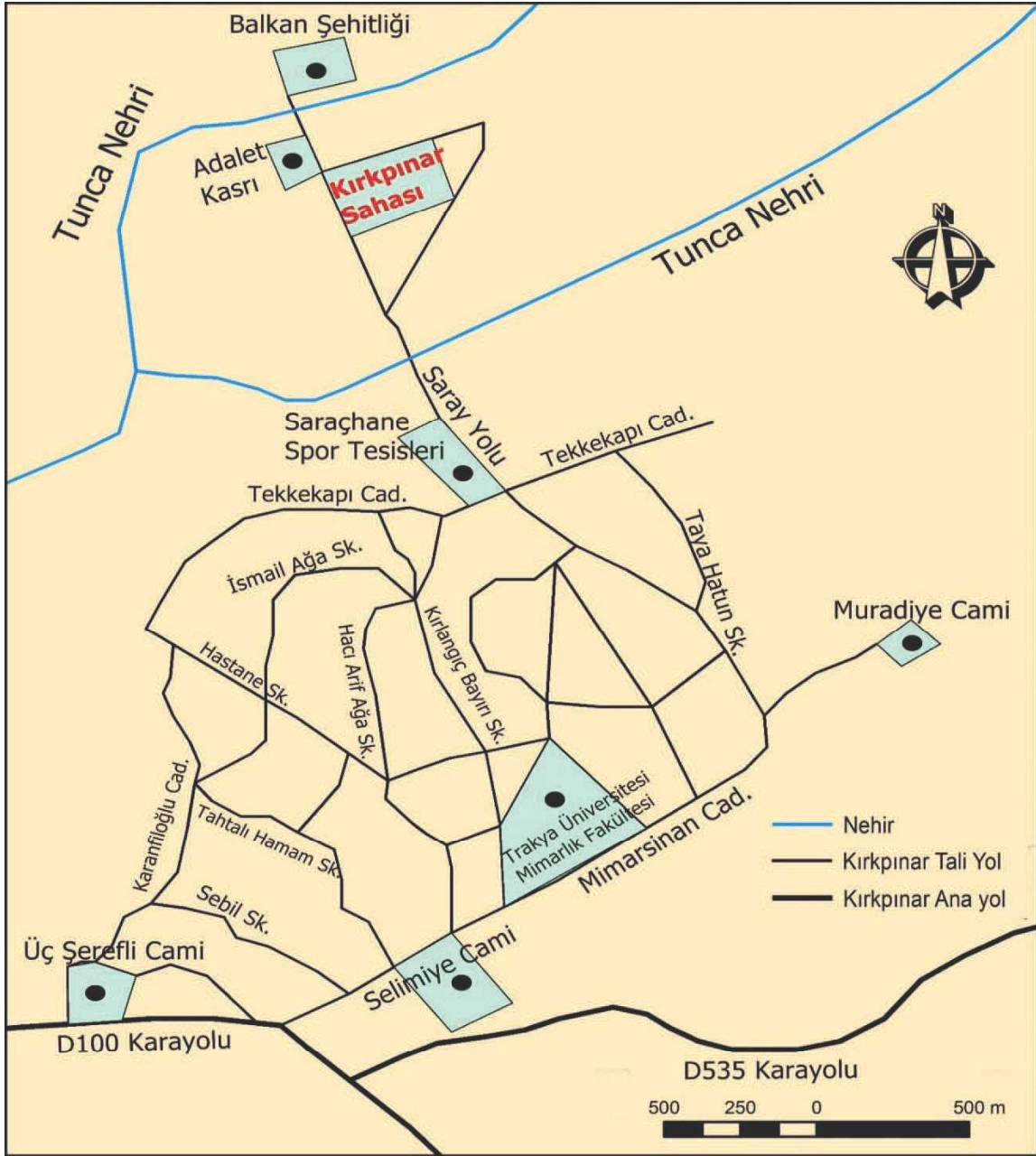
Kırkpınar yağlı güreşlerinin ortaya çıkışında anlatılan iki farklı efsane vardır. Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa 1357'de Edirne'yi fethettikten sonra Edirne civarında keşif gezisine çıkar. 06 Mayıs 1357'de Hıdrellez günü, bugün Yunanistan sınırları içerisinde kalan ve Edirne'yi Ortaköy'e bağlayan 35 kilometrelik yolun üzerinde Simavina ve Sarı Hızır köyleri arasında bulunan yolun hemen doğusundaki çimenlik (çayır) yere geldiklerinde konaklarlar. Bu konaklama sırasında, akıncılar arasından seçilen kırk yiğit güreş yapmak için öne çıkarlar. Bu güreş halk arasında yaygın olarak iki farklı şekilde anlatılmaktadır. Birinci anlatıma göre; güneş batana kadar güreşen bu baş pehlivanlar, bütün güçlerini harcadıkları halde bir türlü yenişemezler ve sonunda yorgunluktan ölürlür. İkinci anlatıma göre ise, bu kırk yiğit arasında bütün rakiplerini yenerek finale kalan ve adları Ali ile Selim olduğu söylenen iki kardeş akıncı, güneş batana kadar güreştikleri halde bir türlü yenişemezler ve sonunda yorgunluktan ölürlür. Burada önemli olan, Süleyman Paşa'nın komutasında Kırkpınar çayırında güreşen bu pehlivanların hiçbir şekilde anlaşmalı güreşe yanaşmadan, ölünceye kadar güçlerini denemeleri, birbirlerine denk bu yiğitlerin eşi görülmemiş bir mücadele vererek, gelecek kuşaklara örnek olmalarıdır. Onları düştükleri yere gömen arkadaşları ertesi gün oradan ayrılırlar. Süleyman Paşanın 1357'de ölümünden sonra 1359'da Edirne işgal edilmiştir. 1361'de 1. Murat tarafından Edirne tekrar

fethedilmiştir. Fetihten sonra 1. Murat, Süleyman Paşa'nın ve kırk pehlivanın anısına 1361 yazında bir yağlı güreş düzenlemiştir (Erdem 2013:40-42).

Kırkpınar adı ise benzer iki rivayete dayanmaktadır. 1. Murat'ın 1361 yılı ilkbaharında güçlü bir ordu ile Edirne üzerine yürüdüğü sırada ordunun önünden ilerleyen akıncılar, arkadaşlarının mezarlarının bulunduğu Simavina köyü yakınlarındaki çayıra geldiklerinde, birinci anlatıma göre; çok sayıda pınarın aktığını görerek bu çayıra 'Kırkpınar' adını vermişlerdir. İkinci anlatıma göre; tek bir pınarın aktığını görerek buraya "Kırklarınarı" adını verdikleri ve bu adın halk arasında zamanla "Kırkpınar" olarak değiştiğidir (Erdem 2013:43).

Geleneksel olarak 654 yıldır yapılan yağlı güreş etkinlikleri 1924 yılından beri Edirne Sarayıçi mevkiinde yapılmaktadır. Sarayıçi alanında yağlı güreş için yapılmış olan stadyumda güreşler yapılmaktadır. İlk olarak cuma günü küçük boylar güreştirilir. Cumartesi günü boylar arası eleme güreşleri yapılır. Pazar günü ise boyların çeyrek final, yarı final ve final müsabakaları yapılmaktadır. Cuma günü sabah saatlerinde bir önceki Kırkpınar Başpehlivanı Türk bayrağı ve altın kemer ile er meydanında turlayarak yağlı güreşlerin başladığını bildirir.

Şekil 2.13. Kırkpınar yağlı güreş organizasyonunun düzenlendiği saha ve yakın çevresinin planı.

Pehlivanlar güreş sahası içerisinde bulunan yağ kazanları ve yağcılar tarafından yağlanırlar. Fazla gelen yağı ise bezci adındaki kişilerden bezi alarak silerler. Pehlivanların yağlanmaları sürerken cazgırlar tarafından maniler okunup, pehlivanlar hakkında bilgi verilmektedir.

Kule hakemleri ve meydan hakemleri Türkiye Güreş Federasyonu tarafından atanmaktadır. Tarafsız olabilmeleri için farklı yörelerden eski başpehlivanlar kule

hakemliğine seçilmektedir. Meydan hakemleri geleneğe göre başaltında şampiyonluk yaşamış veya başaltında güreşmiş pehlivanlardan seçilir. Meydan hakemi, kurallara uygun güreşilmesi için pehlivanları takip edip neticeyi kule hakemliğine bildirmekle görevlidir. Meydan hakeminin görmediği durumda, davul-zurna ekibi tiz ses çıkararak kule hakemlerini uyarırlar. Güreş alanı çevresinde sağlık görevlileri ve güvenlik görevlileri bulunmaktadır. Aynı zamanda yaşanan küçük sakatlıklara müdahale için revir bulunmaktadır.

Yağlı güreş etkinlikleri sırasında en yoğun izleyicinin bulunduğu gün pazar günüdür. Çünkü baş ve başaltı boylarının en çekişmeli güreşleri o gün yaşanmaktadır. Güreşler sonunda Kırkpınar'ın başpehlivanına ödül olarak bir miktar para ve altın kemer takdim edilir. Eğer aynı başpehlivan 3 kez üst üste Kırkpınar başpehlivanı olursa altın kemerin ebedi sahibi olur. Kemerin daimi sahibi olan başpehlivanlar; 1966-1968 yılları Ordulu Mustafa Bük, 1976-1978 yılları Karamürselli Aydın Demir, 1982-1984 Denizlili Hüseyin Çokal, 1990-1992 yılları ile 1995-1997 yılları arasında Karamürselli Ahmet Taşçı'dır. Kırkpınar'da Ahmet Taşçı iki dönem üst üste 3 kez başpehlivan olmuş ve altın kemere iki defa sahip olan tek başpehlivan olmuştur.

2.2.3 Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin Beşerî, Kültürel ve Mekansal İlişkileri

Kırkpınar yağlı güreş etkinliği, 14. asırdan beri yapılan ve somut olmayan kültürel miraslar listesine girmiş önemli bir organizasyondur. Bu denli geçmişe sahip etkinliğin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan önemli etkileri vardır. Kırkpınar'ın kendine has geleneklerinden olan kırmızı dipli mum geleneği günümüzde yaşatılmaktadır. Yağlı güreşin sahip olduğu gelenekler gelecek nesillere aktarılmak için aynı şekilde yaşatılmaktadır.

Kırkpınar yağlı güreş organizasyonu Türkiye'de en çok ilgi gören yağlı güreş faaliyetidir. 3 günlük güreş süresince yaklaşık 30 bin kişi yağlı güreşi izlemek için Sarayıçi mevkisinde bulunan stada gelmektedir. İzleyici ve pehlivan sayısı her geçen yıl artmaktadır. Bu artış göz önüne alındığında önümüzdeki yıllarda Kırkpınar yağlı güreşleri için yeni bir stadyum yapılması planlanmaktadır.

Türkiye'de diğer illerde yapılan yağlı güreş organizasyonlarına katılan pehlivanların neredeyse hepsinin Kırkpınar yağlı güreşlerine katıldığı düşünülmektedir. Çünkü Kırkpınar, yağlı güreşlerin olimpiyatı olarak adlandırılmaktadır. Buradan yola çıkarak Edirne'ye gerek Kırkpınar'da güreşmek için gerek yapılan güreşleri izlemek için Adana, Antalya, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Çorum, Kocaeli, İstanbul, Sakarya, Samsun ve Ordu'dan pehlivanlar

gelmektedir. Kırkpınar yağlı güreşleri yapıldığı tarihte başka yağlı güreş yapılmaması da pehlivanların Kırkpınar'a gelmelerini tetikleyen faktördür.

2015 yılının temmuz ayında gerçekleştirilen yağlı güreş organizasyonuna 1923 pehlivan katılmıştır. 2014 yılındaki Kırkpınar yağlı güreşlerine 1713 pehlivan katılmıştır. Bu sayıda her yıl artış olduğu görülmektedir. Aynı zamanda 2015 yılında Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan pehlivanların 60'ı başpehlivan ve 65'i başaltı pehlivanıdır. Kalan diğer pehlivanlar ise alt boylardadır. Türkiye'de 75 başpehlivan ve 92 başpehlivan bulunduğu belirlenmiştir. Bu pehlivanların dereceye girenler, cezası ve sakatlığı olmayanlar Kırkpınar yağlı güreşlerinde güreşmeye hak kazanırlar. 75 başpehlivanın bulunduğu Türkiye'de, 60 başpehlivanın Kırkpınar yağlı güreşlerine katılması ile Kırkpınar yağlı güreşlerinin ulusal ölçekte bir yağlı güreş olduğunu belirtmektedir. Pehlivanlar profillerine bakıldığında genellikle eğitim hayatına devam eden kişilerdir ve mesleki hayatlarında; çiftçilik, özel güvenlik, antrenörlük ve kamu kurumlarında çalışarak geçimlerini sağlamaktadır. Aynı zamanda pehlivanların birçoğu yaşadıkları yerleşmelerde bulunan spor kulüplerine üyedirler.

Kırkpınar yağlı güreşleri, Türkiye Güreş Federasyonu tarafından yayınlanan yağlı güreş müsabaka ve hakem talimatları çerçevesinde yapılmaktadır. Aynı zamanda Kırkpınar yağlı güreş talimatları ile güreşin düzenlenme zamanı belirlenir. Federasyonun, organizasyon kurulunun, güreş ağasının, cazgırın görev ve yetkileri bu talimatlar ile belirtilmiştir. Kırkpınar yağlı güreşlerinde ödül, yolluklar ile görevli ücretleri ne kadar olacağı maddelerle belirlenmiştir.

Yağlı güreş organizasyonu sonunda dereceye giren pehlivanlara ödül verilmektedir. "Baş, başaltı ve büyükorta" boyu dışındaki diğer boylarda ilk 64'e giren sporculara ödeme yapılır. "Baş, başaltı ve büyükorta" boylarının ödülleri ise doping kontrolü sonrasında teslim edilir.

Yağlı güreş etkinliklerinde önemli sorunlardan birisi sponsor bulunamamasıdır. Kurumlardan sadece stadyum çevresine reklam ve afiş asılması sonucunda gelir elde edilir. Kırkpınar yağlı güreşlerine ilgi günümüzde daha da artmıştır. Bunun sonucu olarak final güreşlerinin yapıldığı pazar günü yerel ve ulusal televizyon kanalları tarafından güreşler canlı yayınlanmaktadır.

Kırkpınar yağlı güreşlerinin cuma günü küçük boyların güreşmesi nedeniyle güreşleri izlemek ücretsizdir. Fakat cumartesi günü bilet fiyatı 40 TL, pazar günü ise 60 TL olarak Edirne Belediyesi tarafından ücretlendirilmiştir.

Şekil 2.14. Edirne Kırkpınar yağlı güreşleri festivali 25 temmuz 2015 cumartesi günü bileti.

Kaynak: Özgün 2016.

Kırkpınar yağlı güreşleri, Türkiye'deki en büyük ve en kapsamlı yapılan yağlı güreş organizasyonudur. Ulusal ve uluslararası ölçekte izleyicinin geldiği Kırkpınar yağlı güreşlerine Türkiye'nin her bölgesinden pehlivanlar güreşmek için gelmektedir. Kırkpınar yağlı güreş festivaline katılmak için yurtiçinden ve yurtdışından olmak üzere toplam yaklaşık olarak 10-12 bin kişinin geldiği belirlenmiştir. Festival esnasında şehirdeki otellerde %100 doluluk oranı olduğu bilinmektedir. Edirne'de 5 yıldızlı 1, 4 yıldızlı 2 ve toplam 30 otel bulunmaktadır. Edirne'de Kırkpınar yağlı güreşleri, konaklama ve yeme-içme hizmetleri, hediyelik eşya gibi sektörlerde talep artışına neden olmaktadır. Organizasyon süresince belediye tarafından yaklaşık 2000 pehlivan, 100 hakem, 1000 misafirin konaklaması üstlenilmektedir. Aynı zamanda kamu kuruluşlarının misafirhanelerinde (D.S.İ, Polisevi, Öğretmenevi) organizasyon süresince valilik ve belediye kontrolünde konaklamalar planlanmaktadır. Organizasyon süresince en çok ihtiyaç duyulan madde zeytinyağıdır. Yaklaşık olarak organizasyon süresince 2 ton zeytin yağı kullanılmaktadır.

Kırkpınar yağlı güreşlerinin tarihinin belirlenmesi aşamasında, güreşler başladığında ve final güreşinin sona ermesi süreçlerinde yerel ve ulusal gazetelerde haber konusu olmaktadır. Bununla birlikte günümüzde gazetelerden ziyade ulusal spor kanallarında Kırkpınar yağlı güreşleri ile ilgili yayınlar yapılmaktadır.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1 Araştırma Alanında Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Anket çalışmamız 2015 yılında 24-25-26 temmuz tarihlerinde Edirne ilinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşlerinde ve 26 ağustos tarihinde Çanakkale'nin Lâpseki ilçesine bağlı Çardak beldesinde düzenlenen Çardak yağlı güreşlerinde uygulanmıştır. Uygulanan anketler aracılığıyla yağlı güreşlere gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin ve yağlı güreşe katılan pehlivanların profillerinin belirlenmesi, yağlı güreşe katılım nedenleri, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerinin, coğrafi kökenlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Toplam 240 yerli izleyicinin, 20 yabancı izleyicinin ve 60 pehlivanın yanıtladığı anketlerden elde edilen sonuçlar ile izleyicilerin yağlı güreşlere neden ilgi duyduğu, yağlı güreşe nereden geldikleri ve ulaşımdaki kat ettikleri mesafenin belirlenmesine de çalışılmıştır.

3.1.1 Yerel İzleyicilere Uygulanan Anketlerinin Değerlendirilmesi

İzleyici sayıları organizasyonlara göre oldukça farklılık gösterir. İzleyici büyüklüğü açısından en büyük üç organizasyon Kırkpınar, Elmalı ve Kurtdere yağlı güreşleridir. Kırkpınar'daki yağlı güreş organizasyonu yaklaşık 30.000 izleyici toplarken, Elmalı ve Kurtdere yağlı güreş organizasyonları 15.000 izleyiciyi kendine çeker. Ülkemizdeki yağlı güreşlerinde izleyici sayıları konusunda kesin veriler yoktur. Buna karşın genel bir hesaplama ile yaklaşık bir sayının belirlenmesine çalışıldı:

İl, ilçe, belde ve köy/mahalle ölçeğinde düzenlenen organizasyonlara katılan izleyici sayısı yaklaşık 786.500 kişidir. Genel olarak il merkezlerinde düzenlenen yağlı güreşlere 20.000, ilçelerde gerçekleştirilenlere 7.500, beldelerde düzenlenenlere 4.000, köy ve mahallelerde düzenlenen yağlı güreşlere ise 2.500 izleyici katılır. İl merkezlerinde düzenlenen yağlı güreş organizasyonlarında izleyici sayısı 140.000, ilçe merkezlerindeki organizasyonlarda izleyici sayısı ise 487.500, beldelerde düzenlenen yağlı güreş organizasyonlarında 104.000, köy ve mahallelerdeki organizasyonlarda izleyici sayısı 55.000 kişi olarak hesaplanmaktadır.

Tablo 3.1. 2015 yılı Türkiye Güreş Federasyonu yağlı güreş faaliyet programına göre hesaplanan izleyici sayısı.

İdari Birim	Mevcut Güreş Sayısı	Tahmini izleyici sayısı	Toplam
İl Merkezi	7	20.000	140.000
İlçe Merkezi	65	7.500	487.500
Belde	26	4.000	104.000
Köy/Mahalle	22	2.500	55.000
Toplam	120	34.000	786.500

Araştırma kapsamında yağlı güreşlerinin izleyici profilinin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Toplam iki ayrı yağlı güreş organizasyonuna uygulanan anketler ile yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin bazı sosyoekonomik ve kültürel özelliklerinin, etkinliğe katılım amaçlarının, coğrafi kökenlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Yerel izleyicilere uygulanan anket sayısı 240 kişidir. Çardak yağlı güreşlerinde 120 anket ve Kırkpınar yağlı güreşlerinde 120 anket olmak üzere izleyicilere uygulanmıştır (Tablo 3.2.).

Tablo 3.2. İzleyicilere anket uygulanan organizasyonlar ve örneklem sayısı.

Organizasyon Adı	Frekans f	Yüzde %
Kırkpınar	120	50
Çardak	120	50
Toplam	240	100

İzleyicilerin doğum yeri ve ikamet ettikleri yerleşmelere bakıldığında, Kırkpınar yağlı güreşlerini izlemeye gelen 78 kişinin Edirne ili dışında doğduğu ve 71 kişinin de Edirne ili dışında ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Kırkpınar yağlı güreş izleyicilerinin doğdukları illerin toplamı 28'dir. Aynı zamanda Kırkpınar yağlı güreş izleyicileri toplam 20 ilde ikamet etmektedir. Bu iller yağlı güreşin dağılım gösterdiği bölgelerde (Akdeniz, Karadeniz, Ege, Marmara ve İç Anadolu) bulunmaktadır. Bu sonuçlara bağlı olarak Kırkpınar yağlı güreşlerini izlemeye gelen izleyicilerin yağlı güreşin yapıldığı tüm bölgelerden olması ulusal

ölçekte bir yağlı güreş organizasyonu olduğunu ortaya koymaktadır. Çardak yağlı güreşlerini izlemeye gelen 96 kişinin Çanakkale ili içinde doğduğu ve 100 kişinin de Çanakkale ili içerisinde ikamet ettiği anlaşılmaktadır (Şekil 3.1, Şekil 3.2). Aynı zamanda Çardak yağlı güreşlerine gelen izleyicilerin büyük bölümü Marmara bölgesinden olması da Çardak yağlı güreşlerinin yerel ve bölgesel ölçekte bir etkinlik olduğunu ortaya koymaktadır (Tablo 3.3., Tablo 3.4.).

Şekil 3.1. Anket uygulanan Kırkpınar ve Çardak izleyicisini doğum yerleri.

Şekil 3.2. Anket uygulanan Kırkpınar ve Çardak izleyicisinin ikamet yerleri.

Tablo 3.3. Anket uygulanan izleyicilerin doğum yerleri.

İzleyicilerin Doğum İli	İzleyicilerin Doğum İlçesi	Yağlı Güreş Adı	
		Kırkpınar f	Çardak f
Afyon	Dinar	1	-
Aksaray	Merkez	-	1
Antalya	Elmalı	3	-
	Kumluca	1	-
	Serik	1	-
	Gaziosmanpaşa	2	-
	Muratpaşa	1	-
Balıkesir	Merkez	4	-
	Ayvalık	1	-
	Sındırgı	1	-
	Bandırma	-	1
	Susurluk	-	1
Bursa	Osmangazi	1	-
	Mustafa Kemalpaşa	1	-
	Karacabey	1	-
	Nilüfer	1	-
Çanakkale	Lâpseki	1	55
	Merkez	-	12
	Biga	-	10
	Bayramiç	-	5
	Çan	-	5
	Ezine	-	4
	Gelibolu	-	3
	Yenice	-	3
	Kepez	1	-
Çankırı	Merkez	1	-
Çorum	Merkez	1	-
	Sungurlu	1	-
Düzce	Merkez	-	1
Edirne	Merkez	35	-
	Havsa	4	-
	Lalapaşa	1	-
	Karaağaç	1	-
	Keşan	1	-
Eskişehir	Merkez	1	-
Giresun	Merkez	1	-
İstanbul	Çatalca	2	-
	Gaziosmanpaşa	2	-
	Fatih	1	-
	Beyoğlu	1	-
	Şile	1	-
	Avcılar	1	-
	Üsküdar	1	-

	Kağıthane	-	1
	Eminönü	-	1
	Pendik	-	1
	Bahçelievler	-	1
İzmit	Merkez	1	-
Kahramanmaraş	Merkez	-	1
Kastamonu	Cide	1	-
	Araç	-	1
Kırklareli	Babaeski	4	1
	Kavaklı	1	-
	Lüleburgaz	3	-
Kocaeli	Merkez	3	-
Manisa	Akhisar	5	1
	Soma	2	-
	Merkez	1	-
	Turgutlu	-	1
	Gölmarmara	-	1
Niğde	Bor	1	-
Ordu	Fatsa	1	-
	Kumru	1	-
	Ünye	-	1
	Perşembe	-	1
Sakarya	Hendek	1	-
Samsun	Lâdik	1	-
Sivas	Merkez	-	1
Tekirdağ	Malkara	1	-
Tokat	Merkez	1	-
	Turhal	1	-
Yalova	Altınova	1	-
Yozgat	Merkez	1	-
Zonguldak	Ereğli	4	-
Bulgaristan	Kırcaeli	3	-
	Şumlu	1	-
Yunanistan	Selanik	1	-
	İskeçe	1	-

Tablo 3.4. Anket uygulanan izleyicilerin ikamet yerleri.

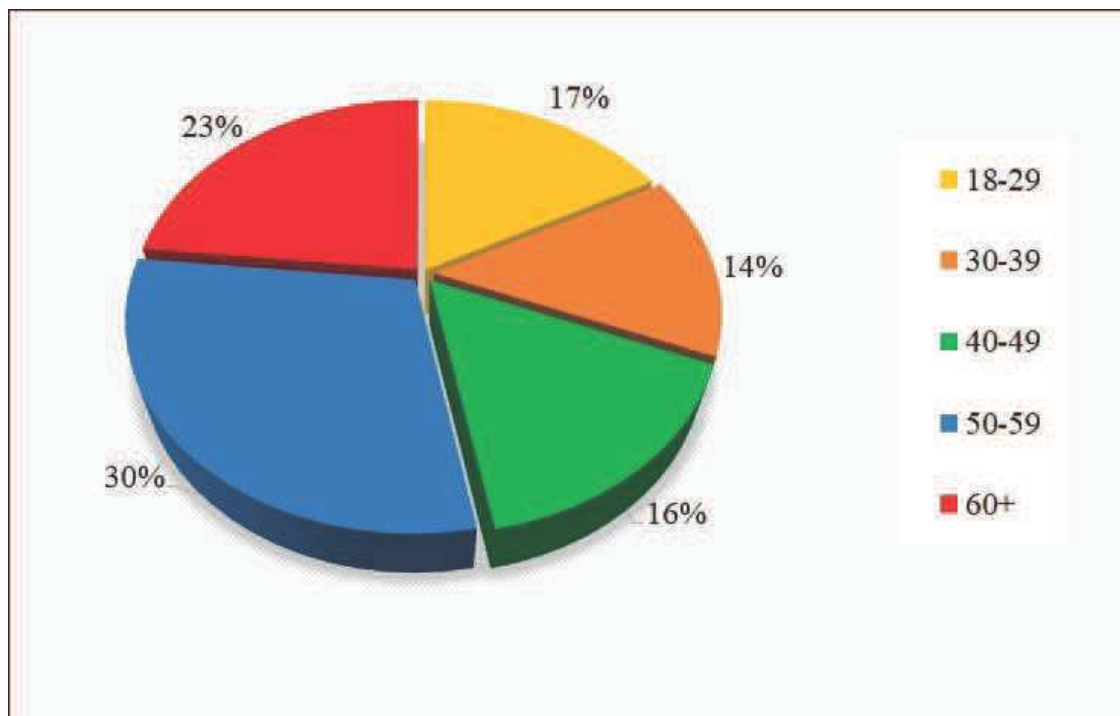
İzleyicilerin İkamet İli	İzleyicilerin İkamet İlçesi	Yağlı Güreş Adı	
		Kırkpınar f	Çardak f
Ankara	Eryaman	2	-
	Pursaklar	1	-
	Ulus	-	1
	Yenimahalle	1	-
Antalya	Kumluca	5	-

	Serik	2	-
	Finike	1	-
	Elmalı	1	-
	Muratpaşa	1	-
	Kemer	1	-
Balıkesir	Merkez	1	3
	Ayvalık	1	3
	Bandırma	1	1
	Susurluk	1	-
	Sındırgı	-	1
	Altınoluk	1	-
Bursa	Osmangazi	2	-
	Nilüfer	2	-
	Karacabey	1	-
	Mustafa Kemalpaşa	1	-
Çanakkale	Lapseki	1	61
	Biga	-	13
	Merkez	2	10
	Ezine	-	5
	Bayramiç	-	5
	Gelibolu	-	3
	Kepez	-	3
	Yenice	-	2
Çankırı	Merkez	1	-
Çorum	Merkez	1	-
Edirne	Merkez	42	-
	Havsa	3	-
	Keşan	2	-
	Lalapaşa	1	-
	Karaağaç	1	-
	Gaziosmanpaşa	2	-
İstanbul	Avcılar	1	1
	Bakırköy	-	1
	Kadıköy	-	1
	Çekmeköy	1	-
	Çatalca	1	-
	Şişli	1	-
	Bahçelievler	1	-
	Bahçelievler	2	-
İzmir	Buca	1	1
	Merkez	3	-
Kocaeli	Karamürsel	1	-
	Merkez	1	-
Kahramanmaraş	Merkez	1	-
Kırklareli	Babaeski	3	1
	Kavaklı	1	-
	Lüleburgaz	1	-
Manisa	Akhisar	4	-

	Soma	3	-
	Merkez	1	-
	Turgutlu	-	1
	Gölmarmara	1	-
Sakarya	Hendek	1	-
Samsun	Vezirköprü	-	1
Tekirdağ	Çerkezköy	1	-
Tokat	Merkez	1	-
	Turhal	1	-
Tunceli	Merkez	1	-
Yalova	Altınova	1	-
Zonguldak	Ereğli	4	-
Bulgaristan	Kırcaali	-	1
Yunanistan	İskeçe	1	1

Bununla birlikte yağlı güreşlere gelen ziyaretçilerin ortalaması 47.5 yaş olması nedeniyle izleyicilerin yaş ortalaması yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim 50 yaş ve üstündeki diğer yaş gruplarında bulunan ziyaretçilerin oranı %53'tür. Bu sonuçlar bize emekli ya da iş yükü bulunmayan kişilerin kültürel deneyimi yaşamak için yoğun olarak yağlı güreşleri izlemeye geldiklerini göstermektedir (Şekil 3.3.).

Şekil 3.3 Anket uygulanan izleyicilerin yaş gruplarına göre dağılımı (%).

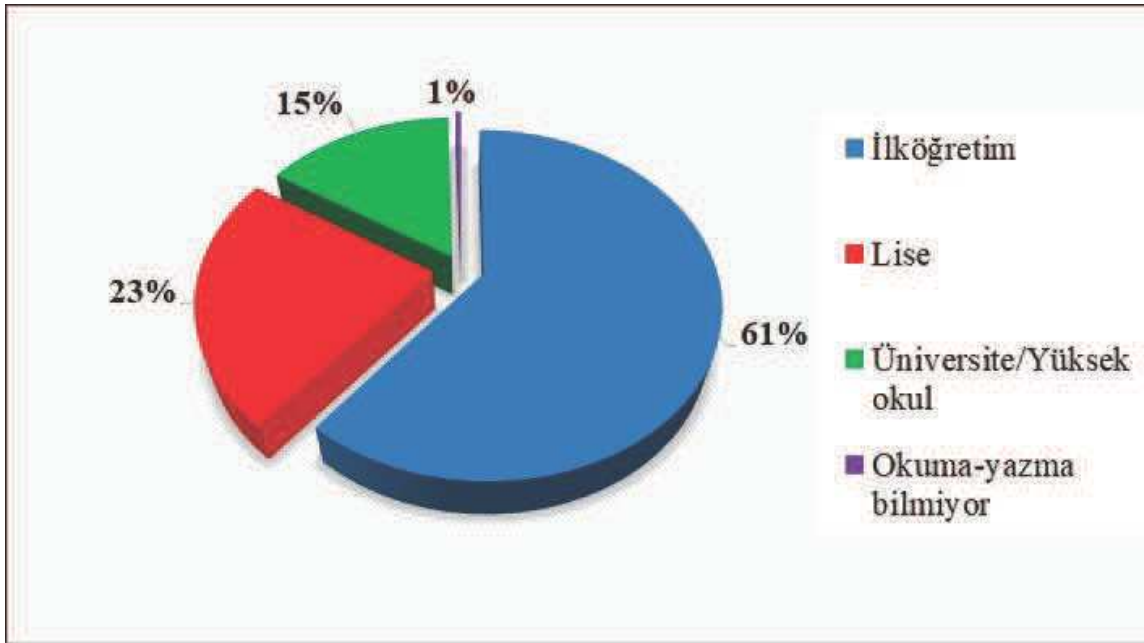

Anket uygulanan izleyicilerin eğitim durumlarına bakıldığında 50 yaş ve üstündeki yaş gruplarındaki izleyicilerin çoğunluğu oluşturması nedeniyle ilköğretim (%61)

seviyesinin ağırlıkta olduğunu görebiliriz. Daha sonra ise lise (%23) ve üniversite/yüksek okul (%15) gelmektedir (Şekil 3.4). Okuma yazma bilmeyenlerin tamamına yakını ise çiftçi nüfustur.

Şekil 3.4 Anket uygulanan izleyicilerin eğitim durumu (%).

Yağlı güreş izleyicilerinin (%24)'ü kırsal yerleşmelerde ikamet etmektedir. Aynı şekilde izleyicilerin (%40)'ı il merkezlerinde ve (%36)'sı ilçe ve belde merkezlerinde yaşamını sürdürmektedir. Bu sonuçlar bize yağlı güreşlere ilgi duyan izleyicilerin genel olarak kırsal kökenli olduğunu göstermektedir. Nitekim izleyicilerin meslekleri içinde en büyük grubu çiftçilik (%21,3) ile uğraşanlar oluşturmaktadır. Meslek grupları içerisinde ikinci sırada emekliler (%19,6) yer alırken, üçüncü sırada ise güreşi izlemek için gelen ev hanımları (%19,2) bulunmaktadır. Meslek grupları göz önüne alındığında, yağlı güreş izleyicilerinin çok farklı mesleklere sahip oldukları görülmektedir (Tablo 3.5.).

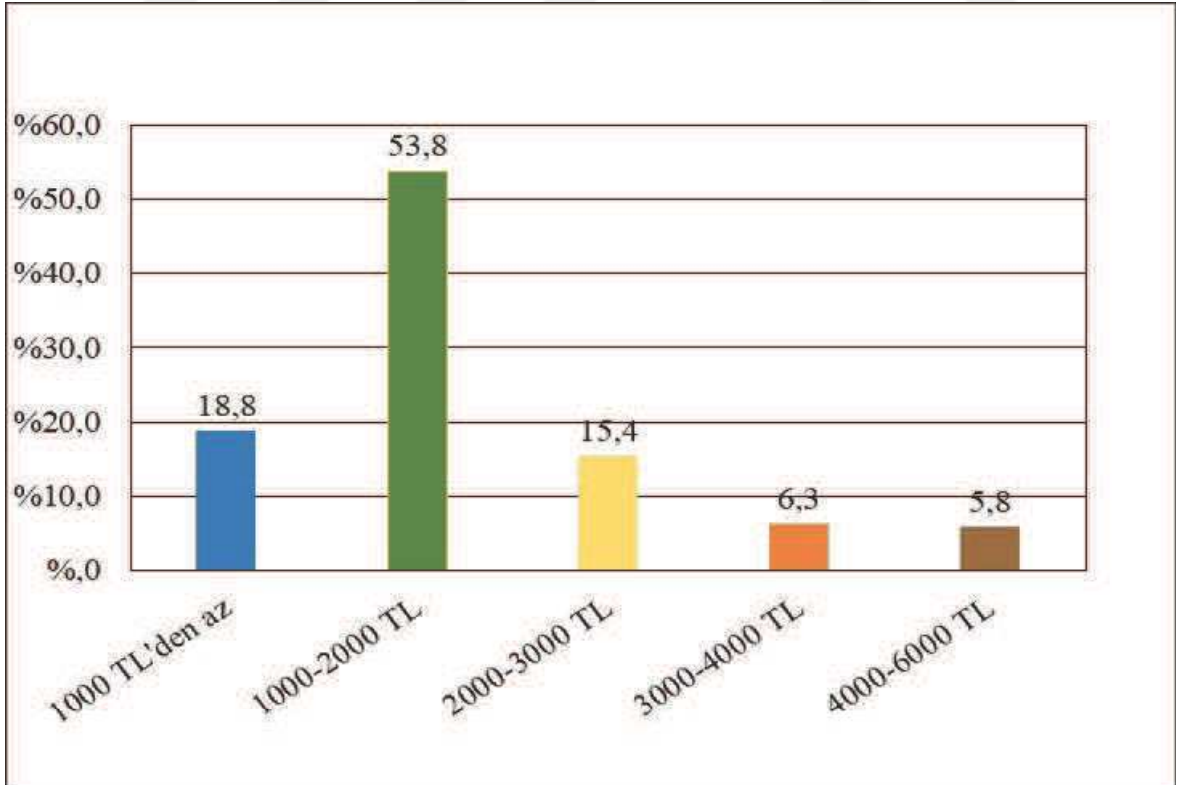
Tablo 3.5. Anket uygulanan izleyicilerin meslek dağılımı (%).

Meslek	Kırkpınar		Çardak	
	Frekans f	Yüzde %	Frekans f	Yüzde %
Çiftçi	17	14,2	35	29,2
Emekli	26	21,7	22	18,3
Ev Hanımı	23	19,2	23	19,2
İşçi	14	11,7	12	10,0
Memur/Kamu Çalışanı	12	10,0	9	7,5

Esnaf/Tüccar/Mağaza Sahibi	6	5,0	5	4,2
Ustalık Becerisi İsteyenler	8	6,7	3	2,5
Şoför/Makine Operatörü	4	3,3	3	2,5
Serbest Meslek	3	2,5	2	1,7
Askeri/Güvenlik Çalışanları	1	0,8	3	2,5
İşsiz	2	1,7	1	0,8
Profesyoneller/Yöneticiler	2	1,7	1	0,8
Teknisyen ve Benzeri Meslekler	2	1,7	1	0,8
Toplam	120	100,0	120	100

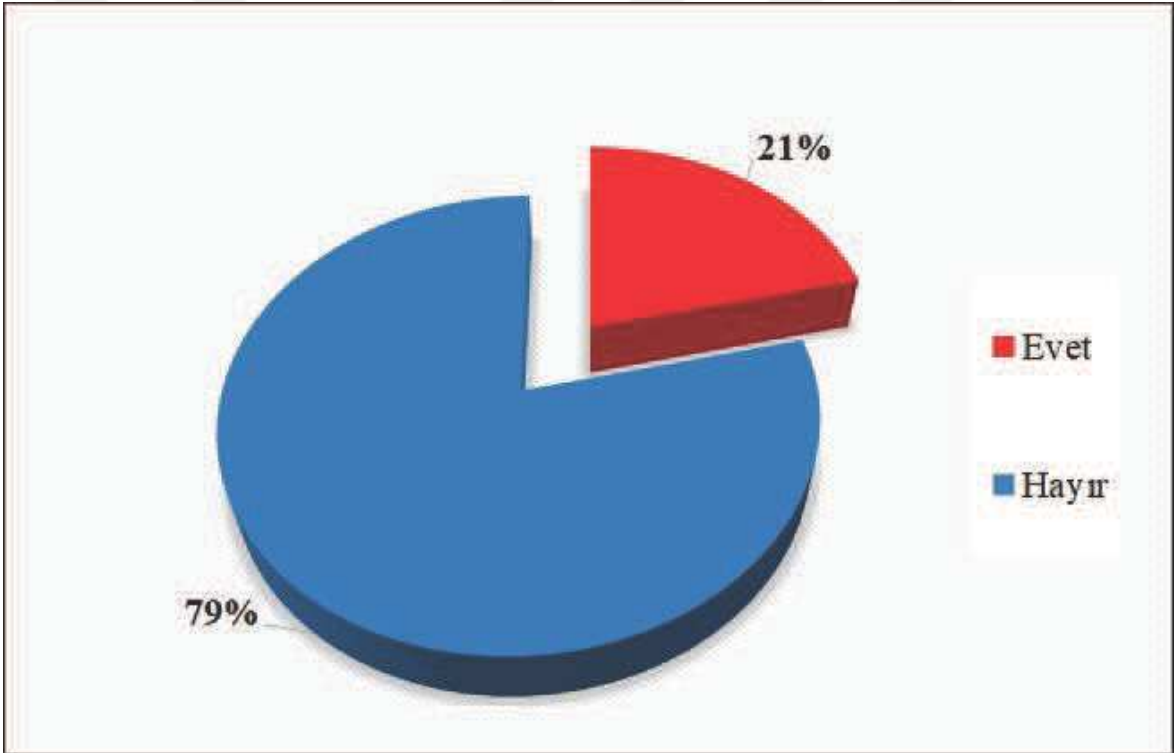
Anket uygulanan izleyicilerin gelir durumları meslekleri ile paralellik göstermektedir. Özellikle anket yapılan ziyaretçiler arasından çiftçilerin, emeklilerin ve işçilerin oranı yüksektir olduğundan, 1000-2000 TL arası geliri olanların oranı da yüksek (% 53,8) bulunmuştur. Bunun yanında 1000 TL altında geliri olanlar da (%18,8) ile ikinci sırayı oluşturmaktadır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5 Anket uygulanan izleyicilerin aylık gelir durumu (%).

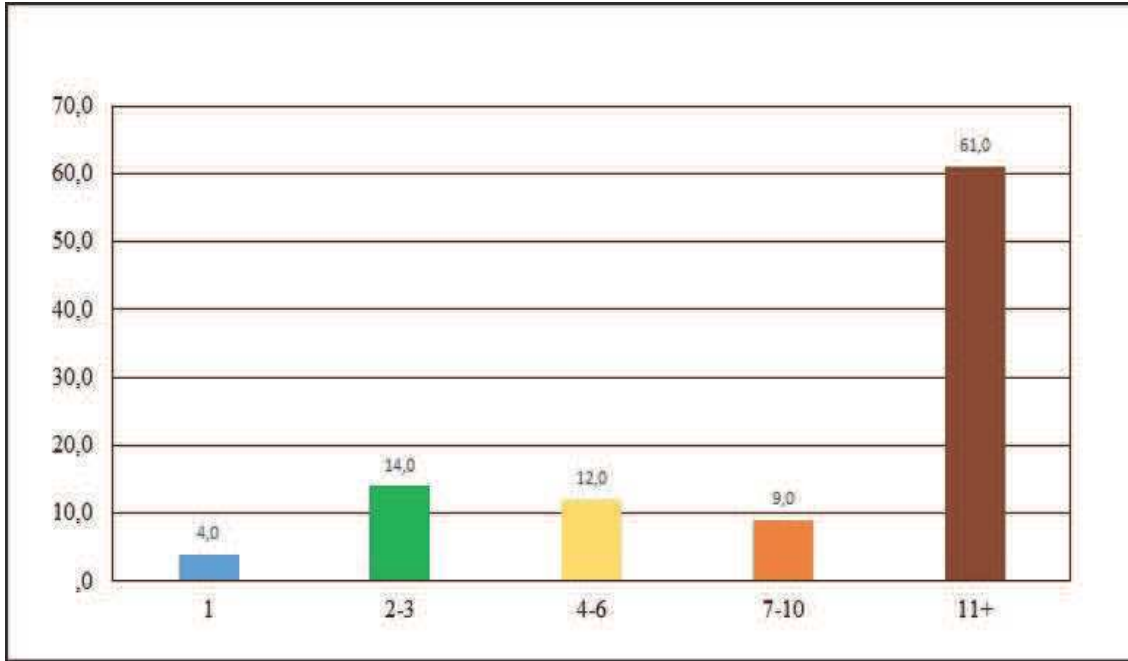

Anket uygulanan izleyicilerin %79'u (190 kişi) daha önce düzenlenen yağlı güreşlere katıldığını belirtmiştir (Şekil 3.6). İzleyicilerin 'Kaç yıldır bu yağlı güreşe geliyorsunuz?' sorusuna verdikleri cevaplar ise şu şekildedir; 11 yıldan fazla gelenler %61 (147 kişi), 2-3 yıldır gelenler %14, 4-6 yıldır gelenler %12, 7-10 yıldır gelenler %9, önceki senelerde ve bu sene güreşe gelenlerin oranı ise %4'tür (Şekil 3.7). Bu sonuçlardan hareketle yağlı güreşlerin Türkiye'de yeni izleyici kitlesi kazanmayı sürdürdüğü söylenebilir. İzleyicilerin en büyük bölümü 11 yıl ve daha fazla süredir yağlı güreş izleyicisi olduğunu belirtmiştir. Bu durum, yağlı güreş izleyicisinin bu gelene bağlılığını ve bu geleneğin yaşatılması adına da önem taşımaktadır.

Şekil 3.6 İzleyicilerin güreşe ilk defa gelme durumu (%).

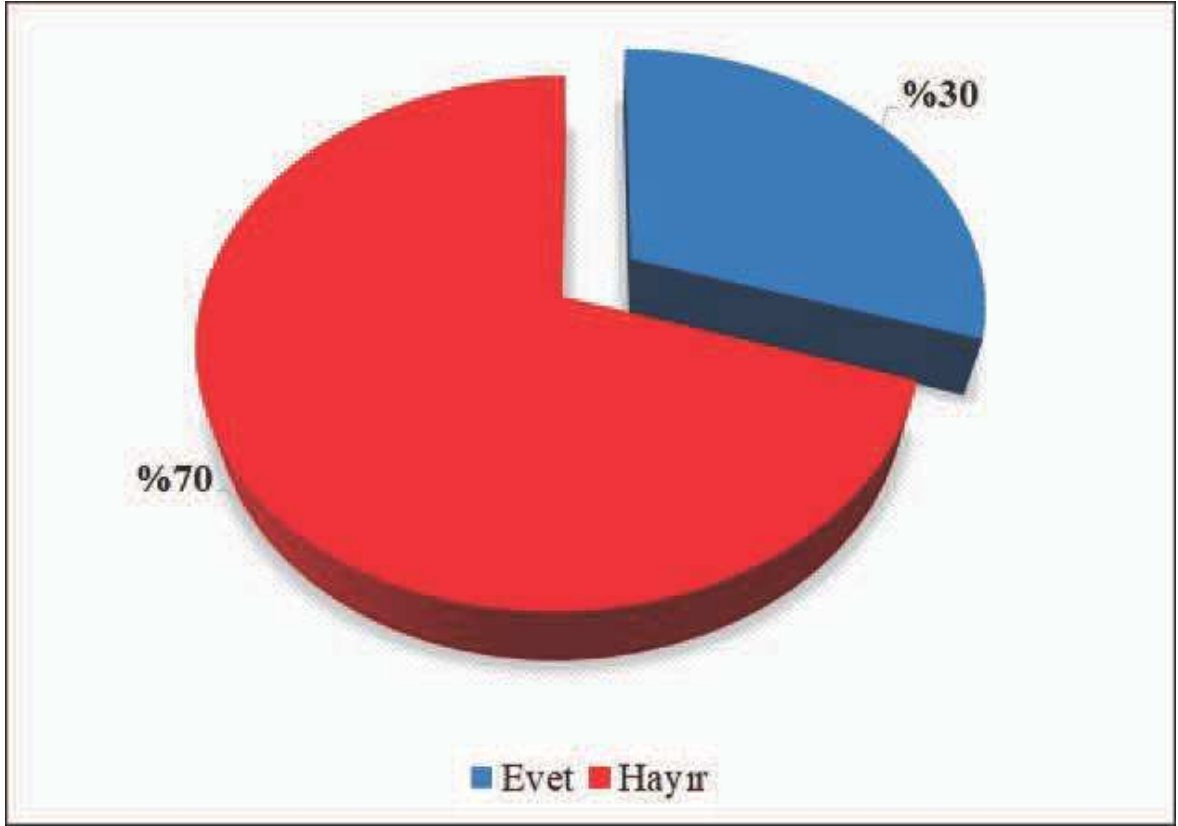

Şekil 3.7 Anket uygulanan izleyicilerin yağlı güreşe kaç yıldır geldiği (%).

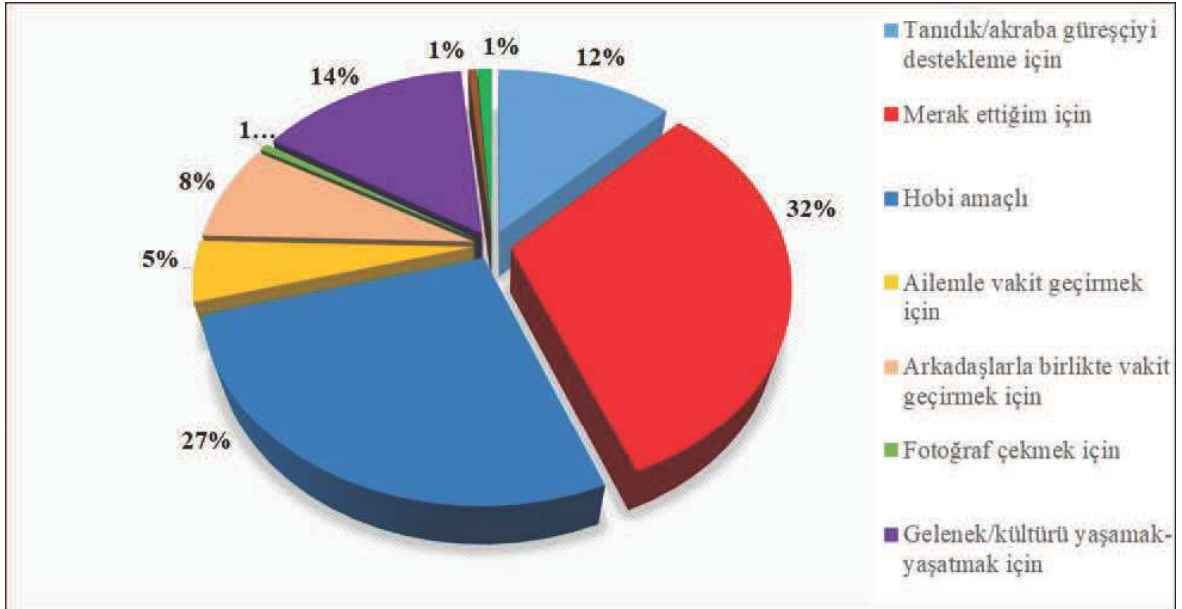

Yağlı güreşe katılan izleyicilerin güreşe ilgi duymalarındaki önemli etmenlerden birisi ailelerinde pehlivan olmasıdır. Çünkü, yağlı güreşe gelmelerindeki neden hem yağlı güreşi izlemek hem de ailedeki pehlivani desteklemektir. İzleyiciler arasında ailesinde pehlivan olan oranı %30'dur (72 kişi) (Şekil 3.8). Yağlı güreşi izlemek için gelen izleyicilerin 'Güreşe ne için geldiniz?' sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir; %32'si (77 kişi) merak ettiği için geldiğini, %27'si hobi amaçlı geldiğini, %14'ü gelenek ve kültürü yaşatmak için geldiğini, %12'si tanıdık ya da akraba olan pehlivani desteklemek için geldiğini, %8'i arkadaşlarıyla ve %5'i ailesiyle vakit geçirmek için geldiğini belirtmiştir. Fotoğraf çekmek, ticaret için, yeni arkadaşlar edinmek için gelenler ise %1'er dilime sahiplerdir (Şekil 3.9). Güreşe gelenlerin nedenleri arasında en fazla sonuç merak ettiği için gelenlerdir. Bunun nedeni; yağlı güreşlerin düzenli olarak yıllardır yapılmasıyla izleyicilerde gelecek seneki güreşin uyandırdığı merak ile açıklanabilir. Aynı zamanda güreşe hobi amaçlı gelen ve geleneği devam ettirme güdüsüyle gelen izleyicilerde çoğunluktadır.

Şekil 3.8. Anket uygulanan izleyicilerin ailelerinde pehlivan varlığı (%).

Şekil 3.9. Anket uygulanan izleyicilerin yağlı güreşe katılım amaçları (%).

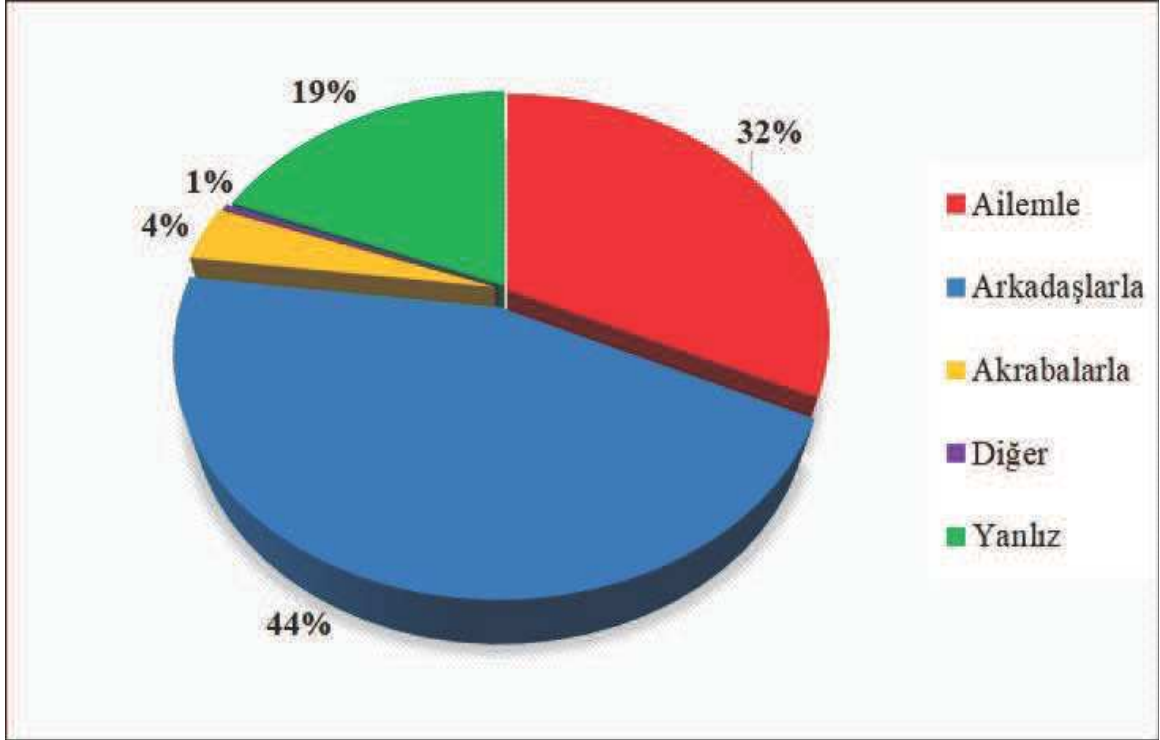

Güreşlere ilgi duyan izleyicilerin bir kısmında, ailelerinde pehlivan bulunması güreşe ilgi duymalarında etkili olmuştur. İzleyiciler aile geleneğini devam ettirme ve pehlivanı destekleme amacı ile güreşlere aileleriyle birlikte katılırlar. Bu aile geleneği kültürel

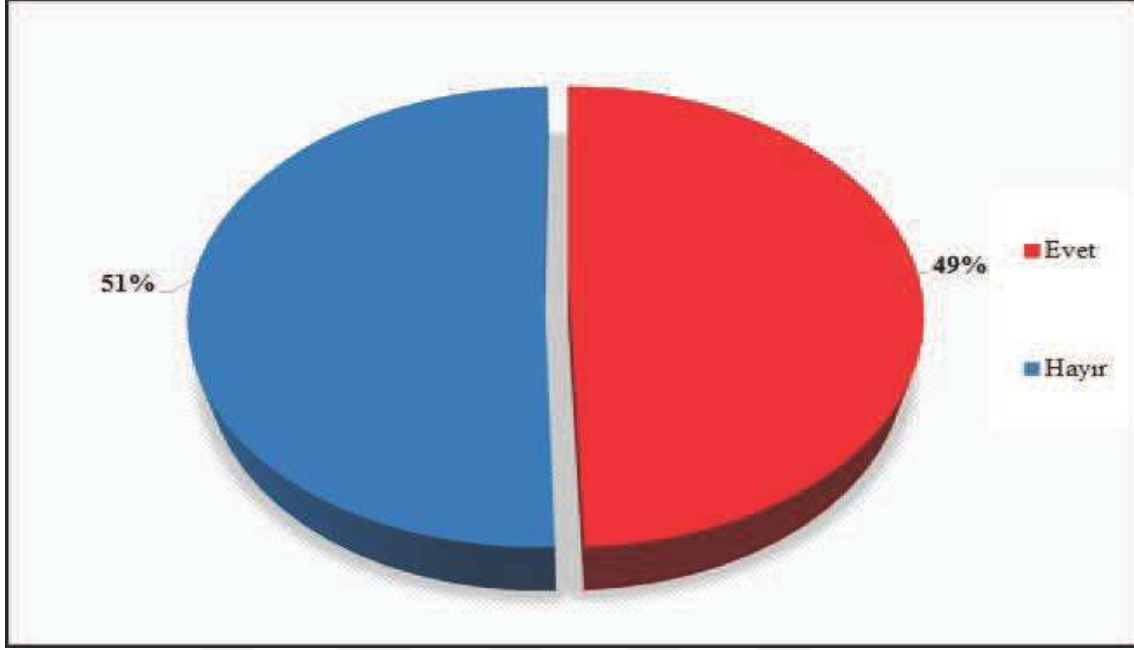
değerlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İzleyicilere uygulanan anket sonuçlarına göre, arkadaşları ile gelen izleyiciler en büyük grubu oluşturmaktadır (%44) (106 kişi). Aileleri ile birlikte yağlı güreşi izlemeye gelen grup ise ikinci sırada yer alır (%32) (Şekil 3.10.).

Şekil 3.10. Anket uygulanan izleyicilerin güreşleri izlemek için kimlerle birlikte geldiği (%).

Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşleri izleyicisi yıl içerisinde başka yerleşmelerde düzenlenen 25 yağlı güreş organizasyonuna katıldıklarını belirtmişlerdir (%49) (118 kişi) (Şekil 3.11.). Düzenlenen organizasyonlardaki mesafe farkına rağmen izleyiciler yağlı güreşe gitmekte ve yağlı güreşleri yakından takip etmektedir. Çardak yağlı güreşine katılan izleyicilerden 37'sinin yanıtı Kırkpınar yağlı güreşlerini tercih ettikleri yönünde ve aynı zamanda 28'inin yanıtı Çanakkale Çan yağlı güreşlerine gittikleri yönündedir. Aynı şekilde Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin 10'unun yanıtı Çardak yağlı güreşlerine gittikleri yönündedir (Tablo 3.6.).

Şekil 3.11. Anket uygulanan izleyicilerin başka yağlı güreşlere katılma durumları (%).

Tablo 3.6. Anket uygulanan izleyicilerin katıldığı diğer yağlı güreşler.

Yağlı Güreş Organizasyonu	Güreşe Katılan İzleyici Sayısı
Edirne-Kırkpınar	37
Çanakkale-Çan	28
Balıkesir-Kurtdere	23
Antalya-Kumluca	21
Antalya-Elmalı	19
Çanakkale-Kepez	17
Antalya-Umurbey	12
Çanakkale-Çardak	10
Kırklareli-Mandıra	6
Edirne-Lalapaşa	5
Manisa-Akhisar	3
Çanakkale-Biga	3
Bursa-Çalı	3
Balıkesir-Bandırma	2
Balıkesir-Edremit	2
Tokat-Erbaa	2
İstanbul-Kağıthane	2

Antalya-Kemer	2
Kocaeli-Kartepe	2
Çankırı-Merkez	1
Tekirdağ-Çerkezköy	1
Antalya-Finike	1
İstanbul-Sancaktepe	1
İzmir-Seferihisar	1
Ankara-Sincan	1

İzleyiciler Çardak yağlı güreşlerine genellikle günübirlik katılmaktadırlar. Fakat Kırkpınar yağlı güreşlerinde bu durum farklıdır. Çünkü Kırkpınar yağlı güreşlerinin üç gün sürmesi ve bir haftalık festival süresince izleyicilerin bulunmak istemesi konaklama yapılmasına neden olmaktadır. Nitekim bu durum Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşi izleyicilerinin ‘Konaklama yapacak mısınız?’ sorusuna verdikleri cevaplardan da anlaşılmaktadır (Tablo 3.7.). İzleyicilerin büyük bölümü 3-4 gece konaklama yaptıklarını belirtmişlerdir. Konaklama tercihlerini 1-2 gün olarak belirten izleyiciler ise ikinci sırada yer alır. İzleyicilerin büyük bölümü konaklamak için otelleri (%33) ve misafirhaneleri (%26) tercih etmektedir. Aynı şekilde izleyicilerin (%12)’si üniversite kampüsünde ve (%14)’ü tanıdık yanında konaklamayı tercih etmiştir (Tablo 3.8.). Çardak beldesinde yağlı güreş organizasyonu konaklama talebi içeren bir turizm hareketi oluşturmaktan henüz uzak görünmektedir. Edirne il merkezinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşlerinde konaklama talebinde artış olmaktadır. Nitekim bu artış sayesinde organizasyon süresince konaklama yerlerinde %100 doluluk sağlanmaktadır. Bu da Kırkpınar yağlı güreşlerinin konaklamalı bir turizm hareketi oluşturmadaki etkinliğini göstermektedir.

Tablo 3.7. Anket uygulanan izleyicilerin konaklama yapma durumu (%).

Konaklama Yapacak mısınız?	Yağlı Güreş Adı	
	Kırkpınar f	Çardak f
Evet	63	10
Hayır	57	110
Toplam	120	120

Tablo 3.8. Anket uygulanan izleyicilerin nerede konakladıkları ile kaç gece konakladıkları arasındaki ilişki.

Kaç Gece Konakladığı		Nerede Konakladığı							Toplam
		Otel	Tanduk Yanı	Araç	Misafirhane	Çadır	Cami	Üniversite Kampüsü	
1 Gece	Kırkpınar	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam		-	-	-	1	-	-	-	1
1-2 Gece	Kırkpınar	7	2	-	5	1	-	4	19
	Çardak	3	1	-	1	-	-	-	5
Toplam		10	3		6	1	-	4	24
3-4 Gece	Kırkpınar	10	1	4	11	1	1	7	35
	Çardak	-	1	-	-	-	-	-	1
Toplam		10	2	4	11	1	1	7	36
5+	Kırkpınar	2	3	-	-	-	-	1	6
	Çardak	1	2	1	-	-	-	-	4
Toplam		3	5	1	-	-	-	1	10

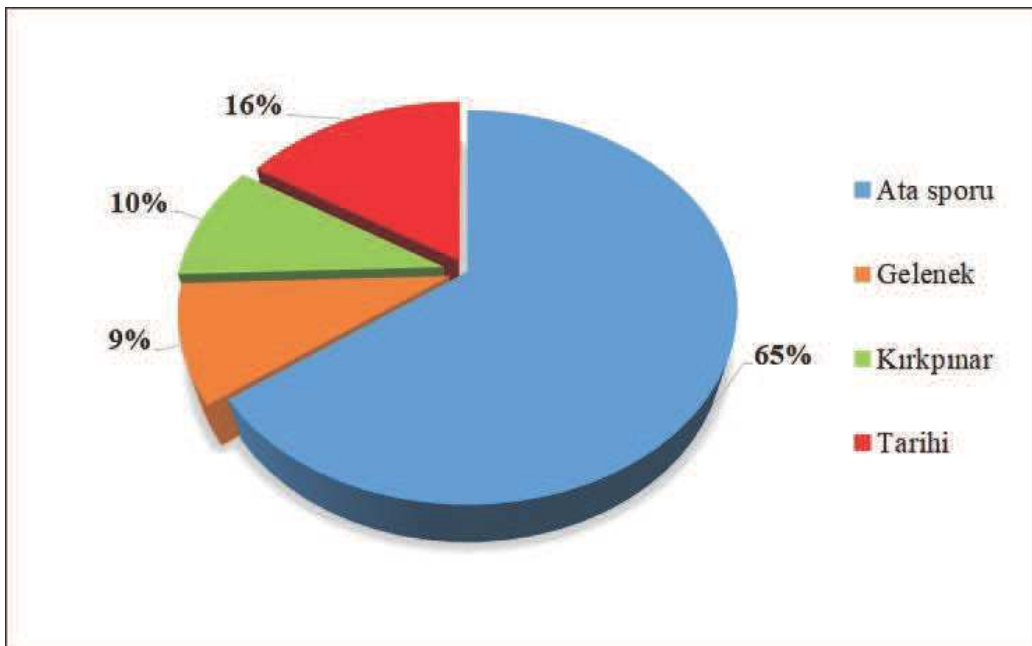
Anket uygulanan izleyicilerin etkinliklere ulaşımında kullandıkları araçlara bakıldığında, büyük bölümü yağlı güreşlere özel araçları ile gitmektedir (%53) (128 kişi). İncelenen iki yağlı güreşinde il ve belde merkezlerinde yapılması, izleyicilerin güreş alanına yürüyerek gelme olanağı tanımıştır (%17). Bunun yanında minibüs ve otobüs gibi toplu taşıma araçlarını kullananların oranı yüksektir (%27). Ulaşım araçları içinde traktör kullanılması, kırsal yerleşmelerden gelenlerin ulaşım ihtiyacını karşılamaktadır. Aynı zamanda Çardak beldesine ulaşımında Gelibolu'daki iskeleden kalkan feribotlarda kullanılır. Çardak'ta düzenlenen yağlı güreşe katılmak isteyen izleyiciler Gelibolu'dan feribotlarla güreş alanına ulaşım sağlamaktadır (%1). İzleyicilerin düzenlenen güreşe katılımında mesafe faktörü de önemli etmendir. Kırkpınar yağlı güreşlerine gelen izleyicilerin kat ettiği ortalama mesafe 341 km'dir. Çardak yağlı güreşlerine gelen izleyicilerin kat ettiği ortalama mesafe ise 81 km'dir. Çok uzak mesafelere rağmen yağlı güreş izleyicisi güreşlere katılımında süreklilik gösterenler çoğunluktadır (Şekil 3.1.8). Yine de güreşlere en büyük katılım güreşin düzenlendiği yakın çevreden sağlanmaktadır. 1-3 km mesafeden gelenler %27, 4-10 km mesafeden gelenler %17, 11-50 km mesafeden gelenler %17, 500 km ve üstü mesafeden gelenler de izleyiciler arasında %17'lik paya sahiptir (Tablo 3.9.).

Tablo 3.9. İzleyicilerin yağlı güreş alanına ne kadar uzak mesafeden (km) ve alana ulaşımında kullandığı araçlar.

Kaç Km Mesafede Geldiniz	Hangi Vasıta İle Geldiniz						Toplam
	Özel araç	Minibüs	Otobüs	Traktör	Yürüyerek	Feribot	
1-3	15	9	1	-	39	-	64
4-10	17	13	3	4	1	2	40
11-50	27	7	4	1	1	-	40
51-100	6	1	1	-	-	-	8
101-300	19	1	7	-	-	-	27
301-500	14	1	5	-	-	-	20
500+	27	4	9	-	1	-	41
Toplam	125	36	30	5	42	2	240

Anket uygulanan izleyicilerin ‘Bir kelime ile tanımlayacak olsanız sizce yağlı güreşler .....dır/dir.’ sorusuna verdikleri cevaplar içerisinde en fazla tekrar eden kelime ata sporu (%65) (156 kişi) olmuştur. Bu cevabı azalan oranlarla takip eden tarihi (%16) ve Kırkpınar (%10), ile gelenek (%9) kelimeleridir (Şekil 3.12). İzleyicilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak yağlı güreşin kültürel ve sosyal yaşamda önemli bir yer tuttuğu belirlenmiştir.

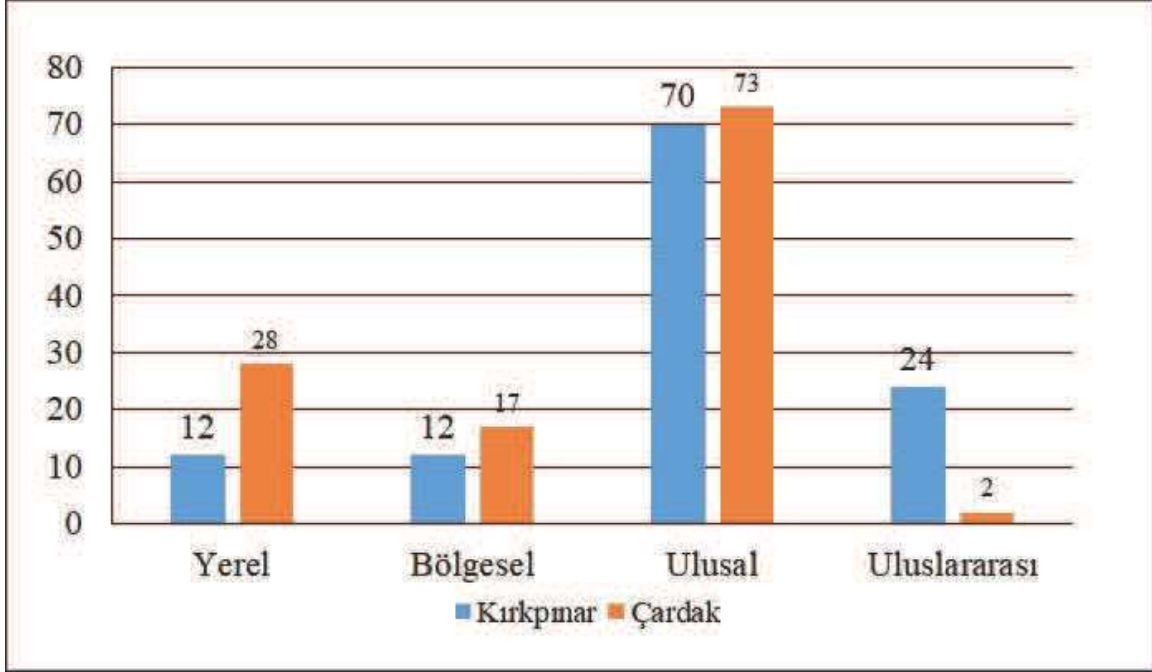
Şekil 3.12 Anket uygulanan izleyicilerin düzenlenen yağlı güreşi bir kelime ile tanımlamasının cevapları (%).

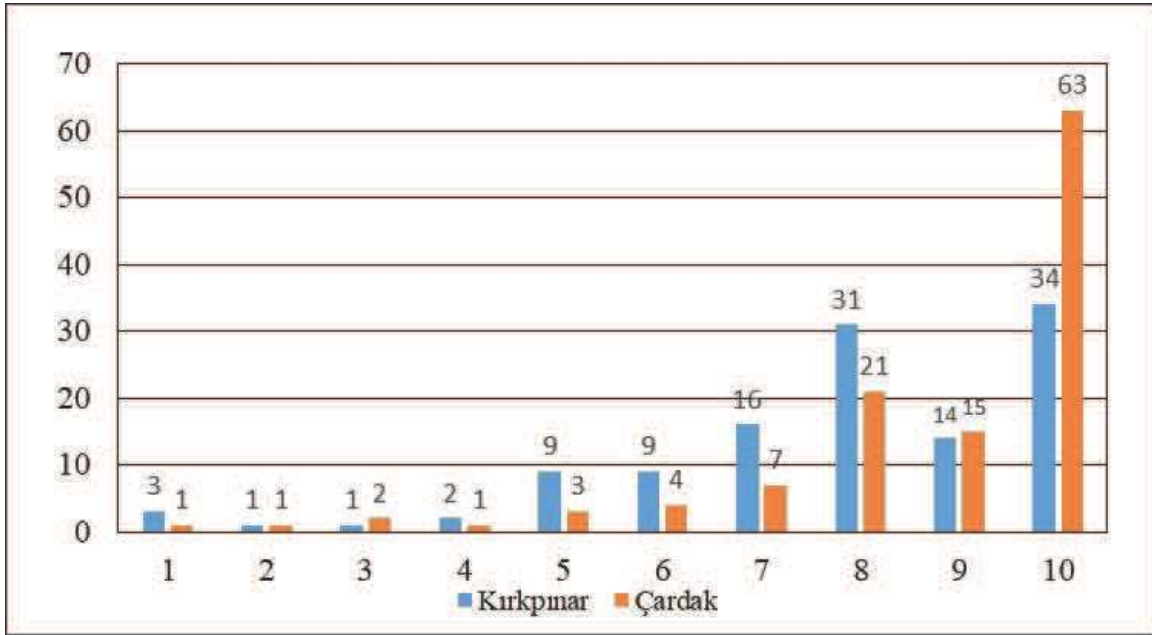
İzleyicilerin önemli bir bölümü Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşlerinin ulusal ölçekte bir değer taşıdığını (Kırkpınar %70, Çardak %73) düşünmektedir. Uluslararası ölçekte değer taşıyan organizasyon olarak Kırkpınar yağlı güreşleri ön plana çıkmıştır (%24). Kırkpınar yağlı güreşleri için yerel izleyiciler, yağlı güreş etkinliklerinin yabancı izleyicilerle paylaşılması konusunda olumlu görüş belirtmişlerdir (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 Düzenlenen yağlı güreşin hangi ölçekte ilgi gördüğünün cevap dağılımı (%).

Çardak yağlı güreşleri izleyicisinin büyük bir bölümü düzenlenen organizasyondaki memnuniyetini en yüksek derece ile belirtmiştir (%63) (151 kişi). Fakat Kırkpınar yağlı güreşleri için izleyicilerin memnuniyet dereceleri genellikle 7 ve 10 puan aralığında dağılım göstermiştir Kırkpınar yağlı güreşlerine izleyiciler tarafından verilen puan ortalaması 7,8'dir. Aynı şekilde Çardak yağlı güreşlerine izleyiciler tarafından verilen puan ortalaması 8,7'dir. (Şekil 3.14.). İzleyicilerin Kırkpınar organizasyonuna Çardak organizasyonu gibi yüksek oranda tam puan vermemelerinin nedenlerinden birisi, Çardak'ta yapılan güreşlere gelen izleyicilerin genellikle yöre halkı olmasından ve hemşericilik duygusunun ağır basmasından kaynaklanır. Diğer bir neden ise Türkiye'nin en büyük yağlı güreş organizasyonu olan Kırkpınar'ın sağladığı olanakların daha iyi olmasını beklendiklerinden dolayıdır. Çünkü memnuniyet puanlamasında izleyicilerin organizasyonla ilgili düşünceleri tam anlamıyla olumlu değildir.

Şekil 3.14 İzleyicilerin organizasyondaki memnuniyeti puanlama durumu (%).

Anket uygulanan alana göre izleyicilerin yaş durumları ve organizasyon memnuniyeti puanları, bağımsız iki grup ortalamasının karşılaştırılması (Two Sample T-Testi) analizi ile test edilecektir.

Öncelikle t-testi yapmadan önce incelenen özellikler ile ilgili tanıtıcı istatistiklerin verilmesinde yarar vardır. Bu amaçla anket yapılan her bölge için ortalama ($\bar{X}$) ve standart hata ($S_{\bar{X}}$) değerleri Tablo 3.10'da sunulmuştur.

Tablo 3.10. Anket yapılan her bir alana göre tanıtıcı istatistikler

Özellikler	Kırkpınar	Çardak
	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$	$\bar{X} \pm S_{\bar{X}}$
Yaş	43.7±1.43	51±1.36
Organizasyon Memnuniyeti	7.84±1.91	8.7±1.73

T-testi analizinden beklenen yararın sağlanabilmesi için çalışılan veri grubunda bazı ön şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar normal dağılım ve varyansların homejenliği ön şartıdır. Tespit edilen özellik bakımından verilerin normal dağılım gösterip göstermediği P-değerinden anlaşılır. Eğer $P > 0.05$ ise verilerin normal dağılım gösterdiği

sonucuna varılır. Eğer $P \leq 0.05$ ise verilerin normal dağılım göstermediği sonucuna varılır. Varyansların homejenliği ön şartında ise Levane testinden yararlanır. Levane testine ilişkin P değeri $P > 0.05$ ise varyansların homejenliği ön şartı sağlanmış olur. Diğer taraftan $P \leq 0.05$ ise varyansların homejenliği şartı sağlanmamış olur.

Öncelikle her bir bölge için izleyicilerin yaşlarının normal dağılım gösterip göstermediğine bakmamız gerekmektedir. Kırkpınar izleyicilerinin yaşlarının normal dağılım ön şartına baktığımızda P değeri 0,016 bulunmuştur. Bu durumda da $P \leq 0.05$ den küçük olduğu için verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Aynı şekilde bu işlemi Çardak içinde yaptığımızda P değeri 0,005 bulunmuştur. Bu durumda da $P \leq 0.05$ den küçük olduğu için Çardak'taki izleyicilerin de yaşlarının normal dağılım göstermediği görülmüştür⁶.

Daha sonra izleyicilerin yaşlarına göre varyansların homejen olup olmadığını kontrol edilmiştir. Analiz sonucuna göre P değeri 0,214 bulunmuştur. Bu değer 0,05 ten büyük olduğu için bu iki bölgedeki izleyici yaşları bakımından varyansların homejen olduğu görülmüştür.

İzleyicilerin yaşlarına göre yapılan ön şartlardan varyansların homojenliği şartı yerine getirilmiş, ancak izleyici yaşlarının normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu durumda Normallik ve varyansların homojenliği ön şartlarının gerek tek başlarına gerekse de birlikte sağlanamadığı durumlarda t-testine başvurulması elde edilecek sonuçların güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu yüzden t-testinin normallik ön şartının yerine gelmediği durumlarda t-testinin parametrik olmayan (nonparametric tests) karşılığının kullanılması gerekmektedir. T-testinin parametrik olmayan karşılığı ise Mann-Whitney U testidir.

Mann-Whitney U testinin analiz sonucu incelendiğinde “The test is significant at 0,0002” şeklinde bir sonucun rapor edildiği görülür. İstatistiksel olarak anlamlı -Dolayısıyla Kırkpınar ve Lâpseki güreşlerinde anket yapılan izleyicilerin yaşlarının birbirine benzer oldukları sonucuna varılır.

İzleyicilerin yaş aralıklarına baktığımızda 50-59 yaş aralığında bulunan kişilerin Kırkpınar (%27) ve Çardak (%35) yağlı güreşlerine yoğun geldikleri görülmektedir. Aynı zamanda 40-49 yaş aralığında bulunan kişilerin Kırkpınar (%16) ve Çardak (%13) yağlı güreşlerinde benzer oranda olmaları da analiz sonucu destekler niteliktedir. Nitekim diğer

---

⁶ İstatistiki terimler için bakınız (Büyüköztürk, Çokluk vd. 2016).

yaş aralıkları ile birlikte Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin yaş ortalamalarının benzer oldukları görülmektedir. Genel olarak yağlı güreşler 40 yaş üstü gruplara hitap etmektedir. Bunun nedeni ise bu insanların kültürel deneyimi daha önce yaşamış olmaları ve yağlı güreş kültürünü benimseyip yaşatma isteğiyle birlikte oluşan meraklarını giderme isteğidir. Gençlerin yağlı güreş organizasyonlarına beklenen ilgiyi göstermediği görülmektedir. Nitekim yağlı güreşler organizasyonlarının tanıtımının az yapılması ve reklamların yetersiz olmasının sonucunda gençlerin yağlı güreşlere az ilgi göstermesini doğrular niteliktedir.

Anket yapılan yere göre izleyici memnuniyetine bakıldığında, Kırkpınar izleyicilerinin organizasyon memnuniyeti açısından ($P= 0,005$) normal dağılım göstermediği görülmektedir. Aynı şekilde bu işlemi Çardak içinde yaptığımızda P değeri 0,005 bulunmuştur. Bu durumda da $P \leq 0.05$ den küçük olduğu için Çardak'taki izleyicilerin de yaşlarının normal dağılım göstermediği görülmüştür.

Organizasyon memnuniyeti açısından varyansların homojen olup olmadığına bakıldığında ise Levane testine göre P değeri 0,300 bulunmuştur. Bu sonuca göre izleyici memnuniyeti açısından varyansların homojen olduğu görülmüştür.

İzleyicilerin organizasyon memnuniyeti puanlarında ön şartlardan varyansların homojenliği şartı yerine getirilmiş, ancak izleyici yaşlarının normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu nedenle izleyici organizasyonu memnuniyeti puanı da Mann-Whitney U testi ile analiz edilecektir.

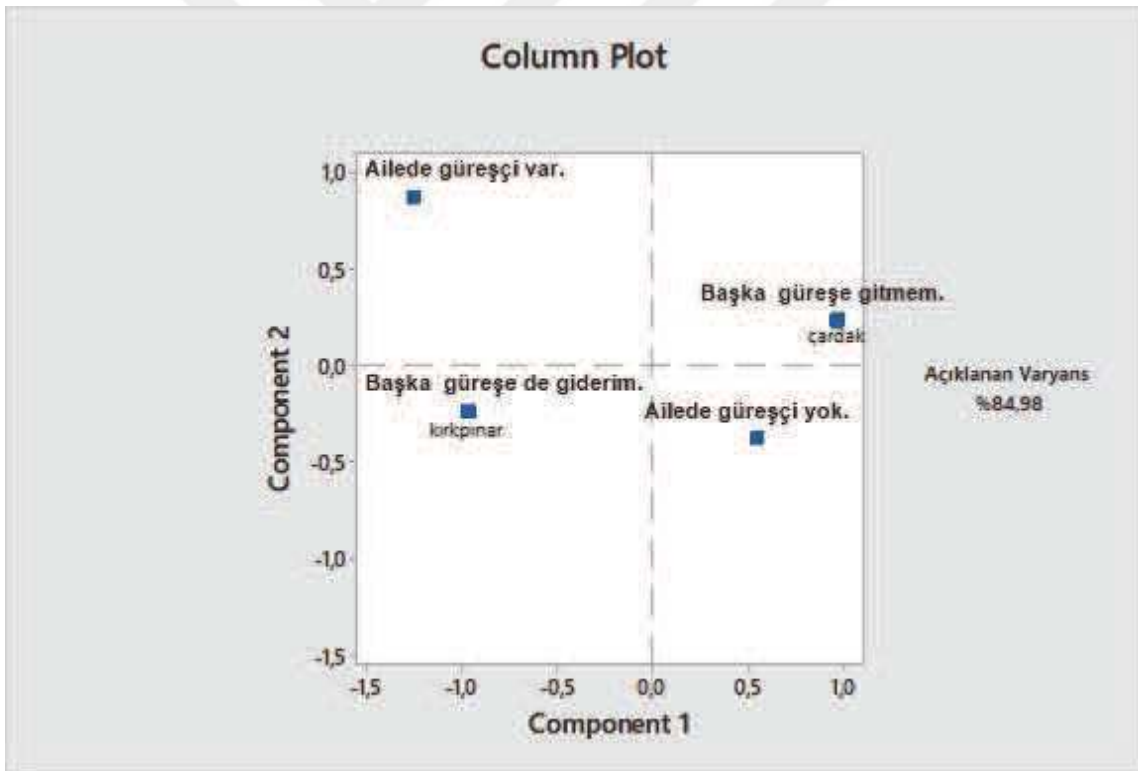
Mann-Whitney U testinin analiz sonucu incelendiğinde “The test is significant at 0,0001” şeklinde bir sonucun rapor edildiği görülür. Dolayısıyla Kırkpınar ve Lâpseki güreşlerinde anket yapılan izleyicilerin organizasyon memnuniyet puanlarının birbirine bezer oldukları sonucuna varılır.

İzleyicilerin Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşlerini memnuniyetlerine göre puanlamaları istenmiştir. Bu puanlamaya göre yoğun olarak izleyicilerin memnuniyeti için 7 puan ve üstü verdikleri belirlenmiştir. Aynı zamanda iki yerleşmede de düzenlenen yağlı güreş organizasyonlarına 4-5-6 puan veren izleyicilerinde ikinci sırada oldukları belirlenmiştir. Nitekim memnuniyetlerini puanlayan izleyicilerin Kırkpınar ve Çardak yağlı güreşlerine de benzer puan verdikleri görülmektedir. Genel olarak yağlı güreşlere katılan izleyicilerin memnuniyet derecesi yüksektir. Bunun nedeni ise yağlı güreşlere 40 yaş üstü izleyicilerin katılması ve yağlı güreşlerin önceki yıllardaki koşulları düşünerek cevap veren

izleyicilerin günümüze göre koşulların gayet iyi noktada bulunmasından dolayı yüksek puan verdikleri izleyiciler ile yapılan anketlerden anlaşılmıştır. Geçmişe göre güreş izleme yerlerindeki konforun artması, anonsların yeterli düzeyde olması, güvenliğin yeterince sağlanması ve çevre temizliğinin yeterli olması etkenleri yağlı güreşlere katılan izleyicilerin yüksek puan vermelerinde etkili olmuştur.

Anket uygulanan alana göre izleyicilerin ailesinde güreşçi olup olmaması ve izleyicilerin anket yapılan yerden başka yerlerdeki güreşlere gidip gitmemesi arasında istatistiksel anlamda bulunan ilişkinin ortaya konulmasında multiple correspondance analizinden yararlanılmıştır. Açıklanan varyans değerinin neredeyse %85 olması anket yapılan yer, ailede güreşçi olması ve anket yapılan yer dışında başka güreşlere de gidilmesi arasında yüksek düzeyde istatistiksel bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 3.15 Anket yapılan her bir alana göre tanıtıcı istatistikler

Grafik incelendiğinde Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin başka yağlı güreşlere de gittiği saptanmıştır. Aynı zamanda Kırkpınar yağlı güreşlerine gidenlerin hem başka güreşleri takip ettiği öğrenilmiş hem de ailelerinde pehlivan bulunduğu saptanmıştır. Buradan sonuçla Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin yağlı güreş geleneğini

yaşatmak için aile içi çaba gösterdiği kanısına varılmaktadır. Aynı zamanda Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin ağırlıklı olarak il dışından olması Kırkpınar yağlı güreşlerinin ulusal ölçekte yağlı güreş organizasyonu olduğu saptanmıştır. Çardak yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin başka yağlı güreşlere gidenlerin sayısı ve ailesinde pehlivan bulunan izleyicilerin sayısı oldukça azdır. Buradan sonuçla Çardak yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin pehlivan yetiştirme çabası bulunmadığı saptanmıştır. Aynı zamanda Çardak yağlı güreşlerine katılan izleyicilerin ağırlıklı olarak il içinden olması Çardak yağlı güreşlerinin bölgesel ölçekte yağlı güreş organizasyonu olduğunu ortaya koymaktadır. Çardak yağlı güreşlerine kıyasla Kırkpınar yağlı güreşleri il dışından izleyici çekmekte ve başka yörelerde düzenlenen güreşleri izlemeye giden bir seyirci kitlesine sahiptir. Buradan sonuçla Kırkpınar yağlı güreşleri izleyicisinin Çardak yağlı güreşleri izleyicisine göre yağlı güreşleri daha iyi takip ettiği ve geleneğin yaşatılması için daha aktif rol oynadığı belirlenmiştir (Şekil 3.15).

Tablo 3.11. Anket uygulanan izleyicilerin yağlı güreş ile ilgili yargılara verdikleri cevaplar. (f-%)

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Yağlı güreş organizasyonunda yıllar içerisinde meydana gelen gelişmeler olumlu yöndedir.	Frekans f	15	23	23	42	137
	Yüzde (%)	6	10	10	17	57
Her yıl düzenlenen yağlı güreş organizasyonunu merakla bekliyorum.	Frekans f	176	34	16	9	4
	Yüzde (%)	73	15	6	4	2
Yağlı güreş organizasyonu yörenin eğlence ihtiyacını karşılamaktadır.	Frekans f	6	7	17	59	148
	Yüzde (%)	3	3	7	25	62
Yağlı güreş organizasyonu geleneklerin ve kültürel değerlerin devam etmesine katkı sağlamaktadır.	Frekans f	1	4	5	25	205
	Yüzde (%)	1	2	2	10	85
Yağlı güreşe katılan pehlivan sayısı her yıl azalmaktadır.	Frekans f	151	13	49	10	13

	Yüzde (%)	63	5	20	4	5
Yağlı güreşe katılan izleyici sayısı her yıl azalmaktadır.	Frekans f	142	19	43	22	12
	Yüzde (%)	59	8	18	9	5
Yağlı güreş organizasyonu esnasında güreş izleme yerleri ve bilgilendirme anonsları yeterli düzeydedir.	Frekans f	32	21	24	55	106
	Yüzde (%)	13	9	10	23	44
Yağlı güreş organizasyonu esnasında çevre temizliği ve tuvalet imkânları yeterli düzeydedir.	Frekans f	42	41	22	57	78
	Yüzde (%)	18	17	9	24	33
Yağlı güreş organizasyonu esnasında sık sık güvenlik sorunları meydana gelir.	Frekans f	143	23	25	11	38
	Yüzde (%)	60	10	10	5	16

Anket uygulanan izleyiciler ile yapılan görüşmeler sonucunda; ‘Yağlı güreş organizasyonunda yıllar içerisinde meydana gelen gelişmeler olumlu yöndedir’ yargısına katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%74) (178 kişi) katılmamaktadır. Ancak ‘Her yıl düzenlenen yağlı güreş organizasyonunu merakla bekliyorum’ ifadesi izleyiciler tarafından yüksek düzeyde (%88) onaylanmaktadır. ‘Yağlı güreş organizasyonu yörenin eğlence ihtiyacını karşılamaktadır’ ifadesine izleyicilerin büyük bölümü (%77) katılmamıştır.

Katılımcıların (%95)’i yağlı güreş organizasyonunun geleneklerin ve kültürel değerlerin devam etmesine katkı sağlamadığını belirtmektedir. Aynı zamanda yağlı güreşe katılan izleyicilerin (%67) ve pehlivanların (%68) her yıl sayısının azaldığını belirtmişlerdir.

İzleyiciler organizasyon esnasında güvenlik sıkıntısı olduğunu onaylamaktadırlar (%70) (168 kişi). Katılımcılar güreş alanı etrafındaki çevre temizliği ve tuvalet imkanlarının yeterli olduğunu belirtmişlerdir (%57) (137 kişi). ‘Yağlı güreş organizasyonu esnasında güreş izleme yerleri ve bilgilendirme anonsları yeterli düzeydedir.’ yargısını izleyicilerin (%67)’si (161 kişi) onaylamıştır (Tablo 3.11.).

Araştırma kapsamında izleyicilere organizasyondaki başlıca sorunlar ve organizasyonun daha iyi olabilmesi için çözüm önerilerini belirtmeleri istenmiştir. Bu konuda izleyiciler Çardak yağlı güreşlerinde bilet fiyatlarının pahalı olduğunu belirtmezken, Kırkpınar yağlı güreşlerinde bilet fiyatlarının pahalı olduğunu ise 21 kişi belirtmiştir. Aynı zamanda Çardak’ta tuvalet ve lavaboların yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Fakat Kırkpınar

yağlı güreşlerinde böyle bir ifade belirtilmemiştir. Bu sonuçlar ise Kırkpınar yağlı güreşlerinin kapalı bir stadyumda yapılması ile ilgilidir.

İzleyicilerin organizasyonlara ilişkin sorun saptamaları ve önerileri:

❖ Çardak

- Güreşlerde puanlamanın kalkması.
- Çevre temizliğinin yetersiz olması.
- Tuvalet, lavabo vb. unsurların yetersiz olması.
- Ayrı bir yağlı güreş federasyonu kurulması isteği.
- Devlet desteğinin artırılması.
- Stadyumun daha büyük olması.
- Reklam ve tanıtımların artırılması.

❖ Kırkpınar

- Biletlerin pahalı olması.
- Güreşlerde puanlamanın kalkması.
- Yeme içme alanlarının yetersiz olması.
- Stadyumun daha büyük olması.
- Reklam ve tanıtımların artırılması.

3.1.2 Yabancı İzleyicilere Uygulanan Anketlerinin Değerlendirilmesi

Yağlı güreşlere yabancı ziyaretçilerin ilgisi, düzenlenen geleneksel organizasyonlara uluslararası turizm fonksiyonu kazandırmaktadır. Yağlı güreşin yabancılar tarafından otantik, özgün ve kültürel bir deneyim olarak görülmesi, ilginin daha da artacağına göstergesidir. Yağlı güreş organizasyonları içinde yabancı ziyaretçiler özellikle Kırkpınar yağlı güreşlerini tercih etmektedir. Bu sebepten dolayı anketlerin tamamı Kırkpınar yağlı güreşlerinde uygulanmıştır. Kırkpınar yağlı güreşleri festivalinin 2010 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miraslar listesine girmesiyle Dünya’da tanınırlığı artmış ve uluslararası turizmde etkinliği artmıştır. Toplam 20 yabancı ziyaretçiye uygulanan anketin sonuçları yağlı güreş festivalinin dünyanın çeşitli ülkelerinden turist çektiğini ortaya koymaktadır. Ankete katılan yabancı ziyaretçiler 11 ülkenin vatandaşlarıdır. Yabancı uyruklu kişiler daha çok batı kültürünü temsil eden ülkelerin vatandaşlarıdır. Amerika Birleşik

Devletleri, Almanya, Bulgaristan, İngiltere ve Hollanda'dan gelenler yabancı ziyaretçilerin yaklaşık %75'ini oluşturmaktadır (Tablo 3.12.).

Tablo 3.12. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali'nde anket uygulanan yabancı ziyaretçilerin geldiği ülkeler.

Ülke Adı	Frekans f
Amerika Birleşik Devletleri	2
Almanya	2
Avusturya	1
Azerbaycan	2
Bulgaristan	3
İngiltere	3
Güney Kore	1
Hollanda	2
Japonya	2
Ukrayna	1
Yunanistan	1
Toplam	20

Yağlı güreşe katılan yabancı izleyicilerin 5'i kadın (%25), 15'i erkek (%75)'tir. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin %45'i, 30-39 yaş grubunda yer almaktadır. Festival daha çok orta yaş grubundaki ziyaretçileri çekerken, genç ve yaşlı nüfusun da güreşlere ilgi gösterdiği gözlenmektedir (Tablo 3.13.).

Tablo 3.13. Anket uygulanan yabancı ziyaretçilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı (%).

Yaş Aralığı	Cinsiyet		Toplam %
	Erkek	Kadın	
18-29	3	-	15,0
30-39	8	1	45,0
40-49	2	2	20,0
50-59	2	2	20,0
Toplam	15	5	20

Yabancı ziyaretçilerin meslekleri ve eğitim durumları onların sosyo-ekonomik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yağlı güreş organizasyonu, Mühendislerden

(1 kişi) ev hanımlarına (1 kişi) varıncaya kadar geniş bir yelpazeden izleyicileri kendine çekmektedir. Ankette izleyicilerin meslek bilgilerinin çeşitli olması nedeniyle bu meslekleri ‘Uluslararası Mesleklerin Standart Sınıflandırması 2008’deki (ISCO-08) majör meslek gruplarına göre sınıflandırılmıştır (Tablo 3.14.). Buna göre ilk sırada ‘Profesyoneller’ grubu bulunmaktadır. Bu gruptaki 11 kişi medyada çalışmaktadır. Yapılan anketlerde yabancı ziyaretçilerin tamamı üniversite veya askeri akademi derecesinde eğitime sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3.14. Yabancı ziyaretçilerin meslekleri.

Meslek	Frekans f	Yüzde (%)
Basın-Medya Mensupları	11	55
Profesyoneller (doktor, öğretmen vb)	3	15
Öğrenci	1	5
Teknik personel/Mühendis	1	5
Yönetici	2	10
İşsiz	2	10
Toplam	20	100,0

İzleyicilerin Türkiye ile ilgili deneyimleri yeni değildir. Yabancı ziyaretçilerden 15’i (%75) daha önce de Türkiye’ye ziyarete geldiğini, buna karşılık 5’i (%25) Türkiye’yi ilk defa ziyaret ettiğini belirtmiştir (Tablo 3.15.). Daha önce yağlı güreş izlemiş olan 5 izleyicinin (%25) varlığı ise bu deneyimin tekrarlanan özelliğini göstermektedir. İlk kez yağlı güreş deneyimi yaşayan ziyaretçi sayısı ise 15 (%75)’tir. İzleyicilerin daha önce seyrettikleri güreşlerin 3’ü Marmara bölgesinde yer alırken, 1’i Akdeniz Bölgesinde yer almaktadır (Tablo 3.16.).

Tablo 3.15. İzleyicilerin daha önce Türkiye’ye gelme durumu (%).

Daha önce Türkiye'ye geldiniz mi?		
	Frekans f	Yüzde %
Evet	15	75,0
Hayır	5	25,0
Toplam	20	100,0

Tablo 3.16. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin daha önce yağlı güreş izlediniz mi sorusuna yanıtları ve nerede izledikleri.

Daha önce yağlı güreş izlediniz mi?			
Nerede izlediniz?	Evet	Hayır	Toplam
	0	15	15
Elmalı	1	-	1
Kartepe	1	-	1
Kırkpınar	2	-	2
Silivri	1	-	1
Toplam	5	15	20

Yabancı ziyaretçilerin Türkiye’de yağlı güreş yapıldığı ile ilgili daha önceden bilgisi olan 17 kişi (%85) vardır. Ziyaretçilerin güreşlerden haberdar olma konusundaki kaynakları çeşitlidir. Ziyaretçilerin yağlı güreşlerin Türkiye’de yapıldığını nereden öğrendikleri sorulduğunda ilk sırayı ‘internet’ yanıtı almıştır. İkinci sırada ise ‘arkadaş’ yanıtı yer almıştır (Tablo 3.17.). Ziyaretçiler buradaki yerel kültürü tanımaya odaklanmış özel ilgileri ile organize kitle turisti tipinden ayrılmaktadır. Bu özellik genel olarak festival ziyaretçilerinde gözlenen bir durumdur. Çünkü ziyaretçiler festival türü etkinliklere, miras ya da geleneksel kutlamalara, olaya olan özel ilgileri nedeniyle katılmaktadır (Zeppel&Hall 1992:69’dan aktaran Çalışkan 2016:175). Nitekim izleyiciler ‘Yağlı güreşi ne için izlemeye geldiniz?’ sorusuna yanıt olarak sırasıyla en çok ‘fotoğraf çekmek için’, ‘otantik bir deneyim için’ ve ‘yerel kültür özelliklerini öğrenmek için’ bigi nedenleri belirtmiştir. En az işaretleme yapılan seçenek ise ‘merak ettiğim için’ olmuştur (Tablo 3.18.). Yağlı güreşi izleyen yabancı ziyaretçilerin ‘Bir izleyici olarak, yağlı güreşte s.z. en çok etkileyen/sevdiğiniz ..... dır/dir.’ sorusuna yanıt olarak en çok atmosfer cevabını vermişlerdir (Tablo 3.19.).

Tablo 3.17. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin Türkiye’de yağlı güreşin yapıldığını bilme durumları ve eğer biliyorlar ise nereden öğrendikleri.

Türkiye’de yağlı güreş yapıldığını biliyor muydunuz?	Nereden öğrendiniz?				Toplam
	Turistik Broşür	Arkadaş	İnternet	Gazete ve Dergi	
Evet	1	6	8	2	17
Hayır	--	1	1	1	3
Toplam	1	7	9	3	20

Tablo 3.18. Yabancı izleyicilerin yağlı güreşe katılım amaçları (%).

Yağlı güreşi ne için izlemeye geldiniz?	Frekans f	Yüzde (%)
Merak ettiğim için	1	5,0
Güreş ile ilgilendiğim için	2	10,0
Otantik bir deneyim için	3	15,0
Yerel kültür özelliklerini öğrenmek için	3	15,0
Fotoğraf çekmek için	11	55,0
Toplam	20	100,0

Tablo 3.19. Anket uygulanan yabancı izleyicilerin ‘Bir izleyici olarak, yağlı güreşte en çok etkileyen/sevdiğiniz .....dır/dir .’ sorusuna verdikleri cevaplar (%).

Bir izleyici olarak, yağlı güreşte en çok etkileyen/sevdiğiniz .....dır/dir .	Frekans f	Yüzde (%)
Atmosfer	8	40,0
Çok Eski Spor	4	20,0
Erkek Dinamiği	1	5,0
Eski Gelenek	1	5,0
Güzel	1	5,0
İlginç	1	5,0
Kas Gücü	1	5,0
Müzik	1	5,0
Özgünlük	1	5,0
Spor / kültürün birleşmesi	1	5,0
Toplam	20	100,0

Tablo 3.20. Yabancı İzleyicilerin yağlı güreş ile ilgili yargılara verdikleri cevaplar (f-%).

		Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Yağlı Güreşler turistik açıdan dünya çapında değer taşıyan bir etkinliktir.	Frekans f	-	-	1	11	8
	Yüzde (%)	-	-	5,0	55,0	40,0
Yağlı güreşler sıra dışı ve benzersiz bir etkinliktir.	Frekans f	-	-	2	4	14
	Yüzde (%)	-	-	10,0	20,0	70,0
Ortam kültürel açıdan büyük bir zenginlik taşımaktadır.	Frekans f	-	-	2	3	15
	Yüzde (%)	-	-	10,0	15,0	75,0
Atmosfer genel olarak başarılı.	Frekans f	-	-	1	10	9
	Yüzde (%)	-	-	5,0	50,0	45,0
Atmosfer eğlenceli.	Frekans f	-	1	2	11	6
	Yüzde (%)	-	5,0	10,0	55,0	30,0
Atmosfer sıkıcıdır/rahatsız edicidir.	Frekans f	18	1	1	-	-
	Yüzde (%)	90	5	5	-	-
Oturma yerleri ortalama konfora sahip.	Frekans f	-	4	9	7	-
	Yüzde (%)	-	20	45	35	-

Anket uygulanan yabancı yağlı güreş izleyicisine etkinliğin turistik açıdan dünya çapında değer taşıdığı ile ilgili bazı olumlu yargılar sunulmuştur. İzleyiciler bu ifadelere yüksek oranda katılım göstermişlerdir (%95). Bunun yanında ‘Yağlı güreşler sıra dışı ve benzersiz bir etkinliktir.’ ifadesine yabancı izleyiciler tarafından da yüksek düzeyde (%90) olumlu cevap verilmiştir. ‘Yağlı güreş organizasyonu yörenin eğlence ihtiyacını karşılamaktadır’ ifadesine ise yabancı izleyicilerin büyük bölümü (%90) olumlu görüş bildirmiştir.

Yabancı katılımcıların (%90)'ı yağlı güreş organizasyonu ortamının kültürel açıdan büyük değer taşıdığını belirtmektedir. Aynı zamanda atmosferin genel olarak başarılı (%95) ve eğlenceli (%85) olduğunu belirtmişlerdir. Yabancı izleyiciler atmosferin sıkıcı ve rahatsız edici ifadesine katılmamaktadırlar (%95). Sonuçlara bakıldığında yabancı ziyaretçiler için festivalin 'kültürel zenginliği' ve 'sıra dışı ve benzersiz bir etkinlik oluşu' turistik çekiciliğin esasını oluşturmaktadır (Tablo 3.20).

3.1.3 Pehlivanlara Uygulanan Anketlerin Değerlendirilmesi

Pehlivanlar, yağlı güreş geleneğinin en önemli parçasıdır. Yağlı güreş organizasyonu esnasında anket uygulanan pehlivanların kökenleri, ilgilerinin nedenleri, dağılımları vb. özelliklerinin yanında, sosyo-ekonomik ve kültürel bazı profil özelliklerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşlerinde 60 pehlivan ile anket yapılmıştır.

Güreşe katılan pehlivanların doğdukları iller ve ikamet ettikleri iller ağırlıklı olarak Antalya, Çanakkale, Çorum, Kocaeli, Sakarya, Samsun'dur. Bu durum anket uygulanan pehlivanların çoğunlukla yağlı güreş düzenlenen illerde doğdukları ve ikamet ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda yağlı güreşlere katılan pehlivanların çoğunun Antalya, Kocaeli ve Samsun'dan katılması pehlivan yetiştirilmesiyle ünlenmiş yerler kanısını desteklemektedir (Şekil 3.16 ve Tablo 3.21). Bu nedenle, geleneksel etkinliklerin esas bileşenlerini oluşturan nüfusun coğrafi kökeninin, kültürel bir çevrenin etkisini belirgin olarak yansıttığı görülmektedir (Çalışkan 2016:182).

Şekil 3.16. Pehlivanların doğum yerleri ve ikamet yerleri

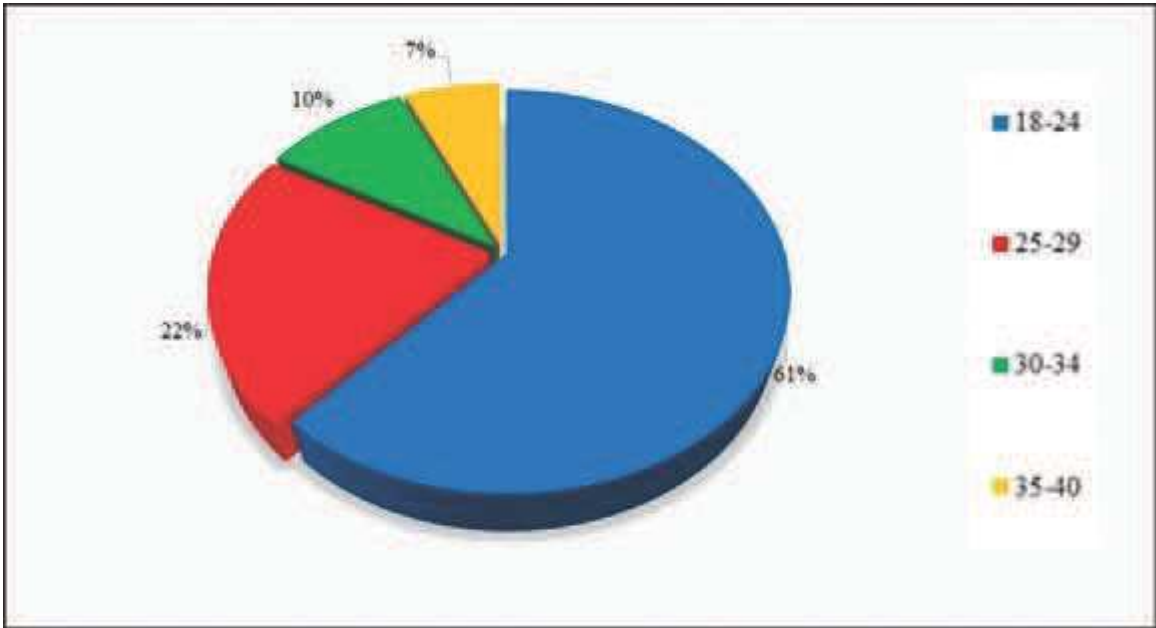
Tablo 3.21. Doğum yeri ve ikamet yerleri (%).

Doğum Yeri İl	Doğum Yeri İlçe	Frekans f	İkamet Yeri	İkamet Yeri İlçe	Frekans f
Antalya	Kumluca	3	Ankara	Merkez	3
	Serik	2		Yenimahalle	1
	Manavgat	2	Antalya	Elmalı	6
	Kaş	1		Korkuteli	2
	Elmalı	5		Kumluca	2
	Korkuteli	3		Kepez	2
	Döşemealtı	1		Kaş	1
Balıkesir	Edremit	2	Balıkesir	Manavgat	1
	Bandırma	1		Serik	1
Bursa	Nilüfer	1	Balıkesir	Edremit	1
	Mustafa Kemalpaşa	1		Balıkesir	1
	Osmangazi	1	Bursa	Osmangazi	2
Çanakkale	Biga	1	Çanakkale	Nilüfer	1
	Çan	1		Merkez	2
	Lâpseki	1		Biga	1
Çorum	İskilip	2	Çorum	Çan	1
	Merkez	2		Lapseki	1
Edirne	Merkez	1	Çorum	Merkez	3
İstanbul	Bakırköy	1	Edirne	Merkez	2
	Kartal	1	İstanbul	Bağcılar	1
Kocaeli	Merkez	5		Pendik	1
	Karamürsel	4		Arnavutköy	1
	Başışkele	1	Karamürsel	5	
	Kartepe	2	Merkez	5	
Ordu	Ünye	1	Kocaeli	Kartepe	2
Sakarya	Hendek	2	Nevşehir	Başışkele	1
	Akyazı	2		Merkez	1
	Kaynarca	1	Sakarya	Hendek	2
	Karapürçek	1		Akyazı	2
Samsun	Ladik	4	Samsun	Karapürçek	1
	Havza	1		Kaynarca	1
	Merkez	2	Samsun	Merkez	2
	Alaçam	1		Ladik	1
Toplam		60	Toplam		60

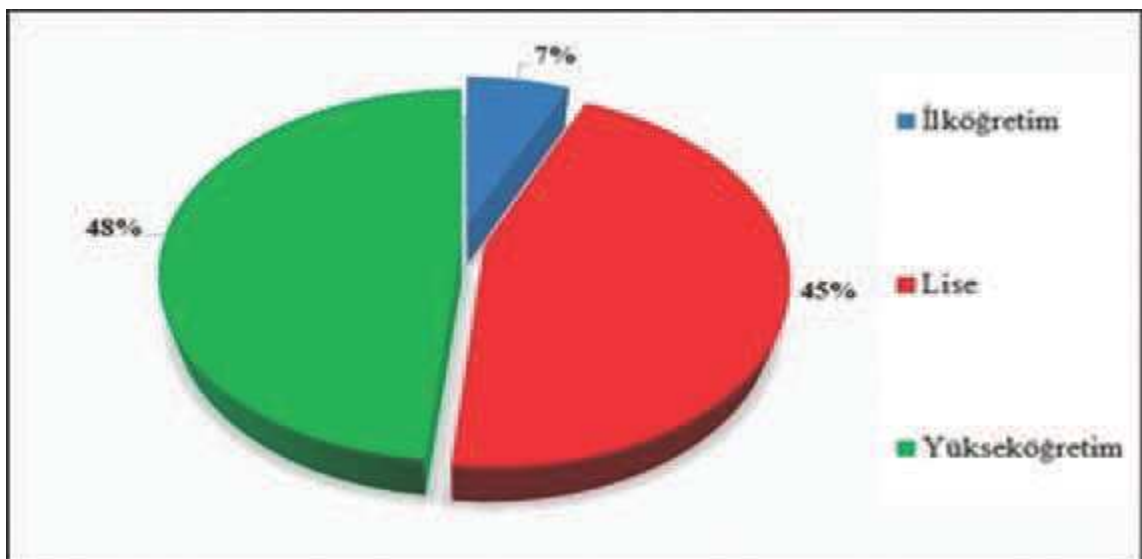
Pehlivanların yaş ortalamalarına bakıldığında, en fazla 18-24 yaş aralığının olduğu görülmektedir (%61) (37 kişi). İkinci olarak ise 25-29 yaş grubu gelmektedir (%22) (Şekil 3.17.). Bu sonuçlar, genç pehlivan sayısının fazla olduğunu ve genç kuşağın yağlı güreş geleneğine ilgi duyduğunu göstermektedir.

Şekil 3.17. Anket uygulanan pehlivanların yaş aralıkları (%).

Anket uygulanan pehlivanların yükseköğretim ve lise mezunu olduklarından eğitim seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir (%93) (56 kişi) (Şekil 3.18.). Bunun yanında pehlivanların içinde okuma yazma bilmeyen bulunmamaktadır.

Şekil 3.18. Anket uygulanan pehlivanların eğitim durumları (%).

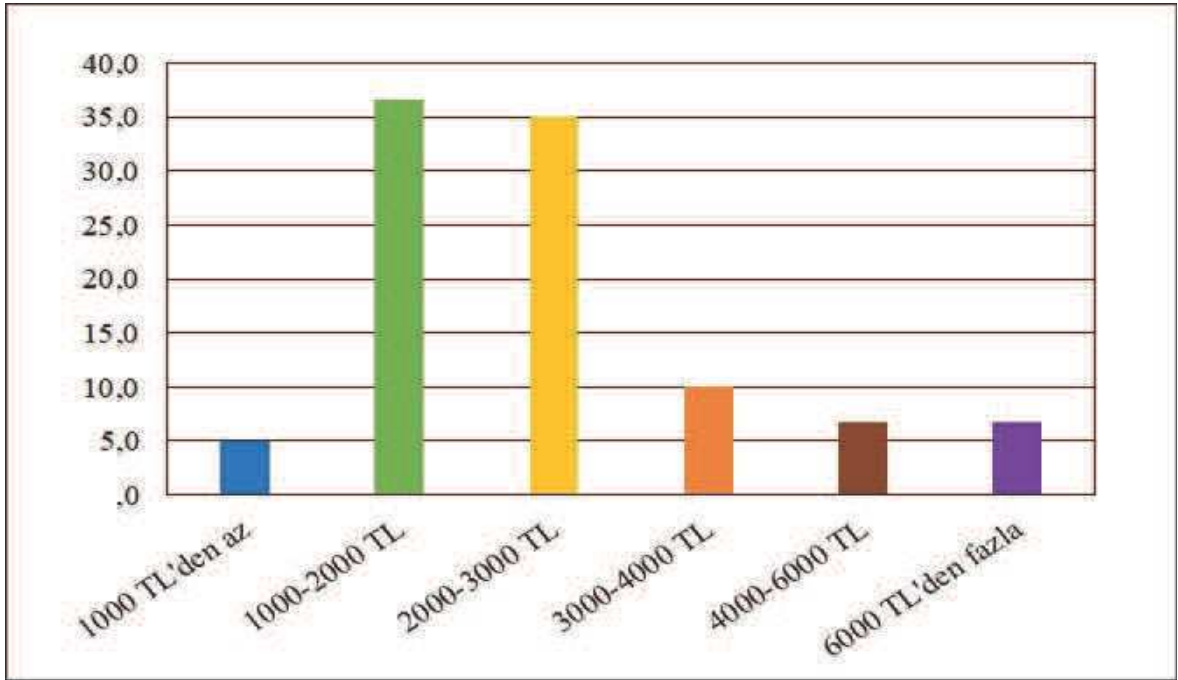
Tablo 322’de anket uygulanan pehlivanların meslekleri gösterilmektedir. Buna göre pehlivanların büyük bir bölümü işçidir (%20). Çiftçi, esnaf ve memur meslek grupları ise eşit düzeyde tercih edilen mesleklerdir (%13,3). Eğitim durumunun yüksek olması memur kesimin fazla olmasında etkili olurken, kırsal çevrede yaşayan pehlivanlarında çiftçilik yaptıklarını göstermektedir. Sadece pehlivanlık yaparak geçimini sağlayan güreşçilerde bulunmaktadır (%8,3).

Tablo 3.22. Anket uygulanan pehlivanların meslekleri (%).

Meslek	Kırkpınar		Çardak	
	Frekans f	Yüzde (%)	Frekans f	Yüzde (%)
İşçi	7	23,3	5	16,7
Çiftçi	2	6,7	6	20,0
Esnaf/Tüccar/Mağaza Sahibi	5	16,7	3	10,0
Memur/Kamu Çalışanı	5	16,7	3	10,0
Serbest Meslek	4	13,3	4	13,3
Askeri/Güvenlik Çalışanları	3	10,0	2	6,7
Antrenör	2	6,7	2	6,7
Şoför/Makine Operatörü	--	--	2	6,7
Pehlivanlık	2	6,7	3	10,0
Toplam	30	100,0	30	100,0

Anket uygulanan pehlivanların gelir durumları meslekleri ile paralellik göstermektedir. Özellikle anket yapılan pehlivanlar arasından işçilerin, çiftçilerin, esnaf ve memurların oranı yüksektir. Buna bağlı olarak 1000-2000 TL (%37) (22 kişi) ve 2000-3000 TL (%35) geliri olan pehlivanların oranı yüksek bulunmuştur. Bunun yanında 3000-4000 TL arası geliri olanlar da (%10) ikinci sırayı oluşturur (Şekil 3.19.).

Şekil 3.19. Pehlivanların aylık gelir durumu (%).

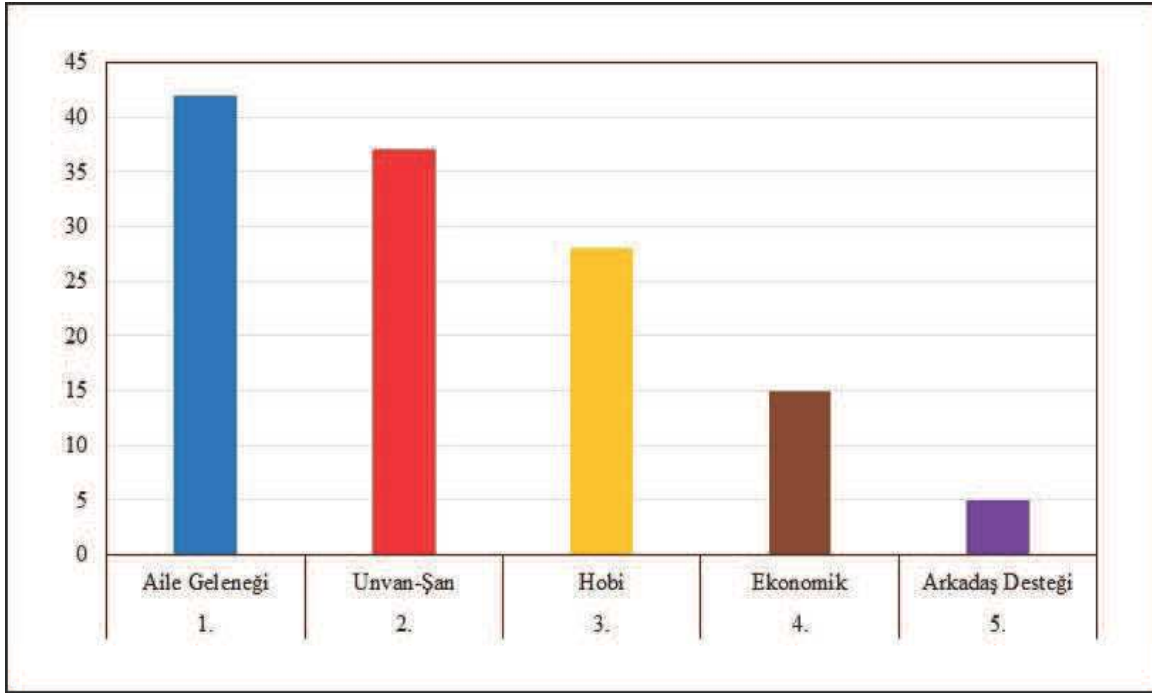

Anket uygulanan pehlivanların medeni durumlarına bakıldığında %16'sının evli olduğunu belirtmiştir. Pehlivanların oğlunun da pehlivan olmasını istemesi (%75) yağlı güreş ve aile geleneğinin sürdürülmesi isteğini göstermektedir (Tablo 3.23.). Aynı zamanda 'Yağlı güreşe başlamanızdaki en önemli etken nedir?' sorusuna 41 pehlivan ilk sırada aile geleneği cevabını vermiştir. İkinci sırada verdikleri cevap 37 pehlivanın unvan-şan olmuştur (Şekil 3.20).

Tablo 3.23. Pehlivanların medeni durumu ve oğlunun pehlivan olmasını istemesi (%).

Medeni Durum	Frekans	Yüzde (%)	Erkek çocuğu varsa güreşiyor mu	Pehlivan olmasını ister misiniz		Yüzde (%)	
				Evet	Hayır	Evet	Hayır
Evli	16	26,7	Evet Hayır	3	--	%75	%25
Bekar	44	73,3		6	3		
Toplam	60	100,0		Toplam	9		

Şekil 3.20. Anket uygulanan pehlivanların ‘Yağlı güreşe başlamanızdaki en önemli etken nedir?’ sorusuna verdikleri yanıtlar.

Pehlivanların yağlı güreşe başladıkları yaş ortalaması düşüktür. Genellikle çocukluk çağından çıkmadan pehlivanlar yağlı güreşe başlamaktadır. Özellikle 10-13 yaş grubunda pehlivanlar yağlı güreşe başlamıştır (%70). Pehlivanların yağlı güreşe başladıkları yaş ortalaması ise 12'dir. (Tablo 3.24.). Pehlivanların yağlı güreşe başladıkları iller ile doğum yerleri ve ikamet ettikleri iller çoğunlukla aynıdır. Bu sonuca göre pehlivanların yağlı güreş sporuna başladıkları iller ağırlıklı olarak Antalya, Çanakkale, Kocaeli, Samsun'dur (Tablo 3.25.). Aynı zamanda bu şehirlerde düzenli olarak yağlı güreş müsabakaları düzenlenmektedir.

Tablo 3.24. Anket uygulanan pehlivanların kaç yaşlarında yağlı güreşe başladıkları durumu (%).

Kaç yaşınızda yağlı güreşe başladınız?		
Yaş Aralığı	Frekans f	Yüzde (%)
5-9	9	15,00
10-13	42	70,00
14-18	9	15,00
Toplam	60	100

Tablo 3.25. Anket uygulanan pehlivanların ‘Hangi ilde yağlı güreşe başladınız?’ sorusuna verdikleri yanıtlar (%).

Hangi şehirde yağlı güreşe başladınız?	Kırkpınar		Çardak	
	Frekans f	Yüzde (%)	Frekans f	Yüzde (%)
Adana	1	3,3	--	--
Antalya	7	23,3	6	20,0
Balıkesir	1	3,3	1	3,3
Bursa	2	6,6	2	6,6
Çanakkale	2	6,6	4	13,3
Çorum	3	10,0	1	3,3
Edirne	2	6,6	--	--
İstanbul	1	3,3	--	--
Kocaeli	5	16,6	8	26,6
Ordu	--	--	1	3,3
Sakarya	2	6,6	3	10,0
Samsun	4	13,3	4	13,3
Toplam	30	100,0	30	100

Anket uygulanan pehlivanların 38’i yağlı güreşten önce başka bir güreş dalı ile ilgilendiğini belirtmiştir. Güreşler arasındaki kural farklarının fazla olmaması itibariyle bir güreşçi başka güreşe ilgi duyabilir ve başka güreş dalında da güreşebilme imkanına sahiptir. Bundan dolayı yağlı güreşten önce pehlivanların 33’ü minder güreşi ile ilgilenirken, 3’ü karakucak güreşi ve 1’i aba güreşi ile ilgilenmiştir (Tablo 3.26.). Aynı zamanda pehlivanların bir kısmı yağlı güreşten başka spor dalı ile ilgilendiklerini belirtmişlerdir (%20). Özellikle vücudu güçlendirmek ve geliştirmek için atletizm, fitness, karate, trekking ve yüzme sporlarıyla ilgilendikleri saptanmıştır (Tablo 3.27.).

Tablo 3.26. Anket uygulanan pehlivanların yağlı güreşten önce ilgilendikleri başka güreş dalları durumu.

Yanıtınız evet ise hangi güreş dalı ile ilgilendiniz?	Yağlı güreşten önce ilgilendiğiniz başka güreş dalı var mı		Toplam
	Evet	Hayır	
		--	22
Aba Güreşi	1	--	1
Karakucak Güreş	3	--	3
Minder Güreşi	34	--	33
Toplam	38	22	60

Tablo 3.27. Anket uygulanan pehlivanların yağlı güreşten başka ilgilendikleri spor branşı durumu.

Yağlı güreşten başka ilgilendiğiniz spor branşınız var mı?	Evet	Hayır	Toplam
	--	48	48
Atletizm	1	--	1
Fitness	1	--	2
Futbol	1	--	1
Karate	2	--	2
Masa Tenisi	1	--	1
Tenis	1	--	1
Trekking	2	--	2
Yüzme	2	--	2
Toplam	12	48	60

Pehlivanlar yağlı güreş sporunu düzenli bir şekilde devam ettirebilmek için kulüp ortamına ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle pehlivanlara herhangi bir kulübe kayıt olup olmadıkları sorulduğunda, pehlivanların 39 kulübe kayıt oldukları tespit edilmiştir. Aynı zamanda kulüp ortamını tercih etmeyen pehlivanlarda ferdi lisans sahibi olarak müsabakalara katılmaktadır (10) (Tablo 3.28.).

Tablo 3.28. Pehlivanların kayıtlı oldukları güreş kulüpleri (%).

Pehlivanların Kayıtlı Oldukları Güreş Kulüpleri					
	Frekans f	Yüzde (%)		Frekans f	Yüzde (%)
Akyazı Belediye Spor (Sakarya)	1	1,7	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	1	1,7
Ankara Büyük Şehir Belediye	2	3,3	Kağıt Spor (Kocaeli)	5	8,3
Ankara İller Bankası Spor	1	1,7	Kocaeli Belediye Spor	1	1,7
Ankara PTT Spor	1	1,7	Kocaeli Büyükşehir Belediye	2	3,3
Antalya Büyükşehir Belediye	1	1,7	Korkuteli Belediye Spor (Antalya)	1	1,7
Antalya Döşemealtı Belediye Spor	1	1,7	Kumluca Belediye Spor (Antalya)	1	1,7
Asat Spor Kulübü (Antalya)	1	1,7	Kumluca Belediyesi (Antalya)	1	1,7
Aski Spor (Ankara)	1	1,7	Kumluca Spor Kulübü (Antalya)	1	1,7
Bursa Osmangazi Belediye Spor	1	1,7	Ladik Belediye Spor (Samsun)	1	1,7
Bursa Yıldırım Belediye Spor	1	1,7	Levent Erdoğan Spor Kulübü (Kocaeli)	2	3,3
Ceyhan Belediye Spor (Adana)	1	1,7	Manavgat Belediye Spor (Antalya)	1	1,7
Çan Belediye Spor (Çanakkale)	1	1,7	Nevşehir Gençlik Spor	1	1,7
Çorum Belediye Spor	1	1,7	Sakarya Hendek İhtisas Kulübü	1	1,7
DSİ Bursa Spor	1	1,7	Serik Belediye Spor (Antalya)	1	1,7
Edirne Belediye Spor	1	1,7	Tekel Spor Kulübü (İstanbul)	2	3,3
Elmalı Belediye Spor (Antalya)	1	1,7	Telekom (Ankara)	1	1,7
Elmalı Güreş Eğitim Merkezi Spor (Antalya)	4	6,7	Trakya Birlik Spor (Edirne)	2	3,3
Ferdi Lisans	10	16,7	Umurbey Belediye Spor (Çanakkale)	1	1,7
Gençlik Spor Kulübü (Bursa)	1	1,7	Yenice Belediye Spor (Çanakkale)	1	1,7
Hendek Güreş İhtisas Kulübü (Sakarya)	1	1,7			
Toplam				60	100,0

Anket uygulanan pehlivanlara ‘Sizce en iyi yağlı güreş neresidir?’ sorusuna verilen yanıtların ilk sırasında Kırkpınar yağlı güreşleri gelmektedir. İkinci sırada ise Antalya-Elmalı yağlı güreşleri gelmektedir (Tablo 3.29). Pehlivanların bölgelere göre en iyi organizasyon hangisi sorusuna yanıtları ise; Ege Bölgesinde Muğla ili Seydikemer ilçesinde düzenlenen Seki yağlı güreşleri, Marmara Bölgesinde Edirne ilinde düzenlenen Kırkpınar yağlı güreşleri, Akdeniz Bölgesinde Antalya ili Elmalı ilçesinde düzenlenen Elmalı yağlı güreşleri, Karadeniz Bölgesinde Ordu ilinde düzenlenen Ünye yağlı güreşleri ve İç Anadolu Bölgesinde Ankara ilinde düzenlenen Altındağ yağlı güreşleri şeklindedir. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yağlı güreş düzenlenmediği için verilen yanıtlar arasında bu bölgelere ait veri bulunmamaktadır (Tablo 3.30.).

Tablo 3.29. Anket uygulanan pehlivanların ‘Sizce en iyi yağlı güreş neresidir?’ sorusuna yanıtları.

Sizce En İyi Yağlı Güreş Organizasyonu Neresidir?	f
1. Kırkpınar-Edirne	59
2. Elmalı-Antalya	48
3. Kumluca-Antalya	30
4. Kurtdere-Balıkesir	26
5. Sekapark-Kocaeli	22

Tablo 3.30. Anket uygulanan pehlivanların ‘Sizce bölgelere göre en iyi yağlı güreş organizasyonu neresidir?’ sorusuna yanıtları

Sizce Bölgelere Göre En İyi Yağlı Güreş Organizasyonu Neresidir?	Yağlı Güreş Organizasyonu	f
Ege	Seki-Muğla	27
Marmara	Kırkpınar-Edirne	49
Akdeniz	Elmalı-Antalya	46
Karadeniz	Ünye-Ordu	24
İç Anadolu	Altındağ-Ankara	31

Pehlivanların büyük bir bölümü yılda 31-50 arası yağlı güreş organizasyonuna katıldıklarını belirtmişlerdir (%46,7). Bunun yanında pehlivanların yaklaşık dörtte biri ise (%26,7) 16-30 yağlı güreş müsabakasına katıldığını söylemiştir (Tablo 3.31.). Pehlivanlar

bu organizasyonlara katılımlarında genellikle özel araçlarını kullanmaktadır. Pehlivanların yağlı güreş sezonu içerisinde çok sayıda organizasyona katılmalarında belirleyici olan pehlivanın özel koşullarıdır (deneyimi, sağlık ve form durumu vb.).

Tablo 3.31. Pehlivanların yılda kaç yağlı güreş müsabakalarına katıldıkları durumu (%).

Yılda Kaç Yağlı Güreş Organizasyonuna Katılıyorsunuz?	Frekans f	Yüzde (%)
1-7	5	8,3
8-15	11	18,3
16-30	16	26,7
31-50	28	46,7
Total	60	100,0

Anket uygulanan pehlivanlar Türkiye’de geleneklerin ve kültürün öne çıktığı organizasyonun Kırkpınar yağlı güreşleri olduğunu belirtmişlerdir (%82). Yine pehlivanlara göre yurtiçinden (%90) ve yurtdışından (%92) en fazla izleyicilerin rağbet ettiği yağlı güreş organizasyonu Kırkpınar yağlı güreş organizasyonudur. Pehlivanların her üç soruda da ikinci olarak yanıt verdikleri Antalya ilinde düzenlenen Elmalı yağlı güreşleridir (Tablo 3.32.).

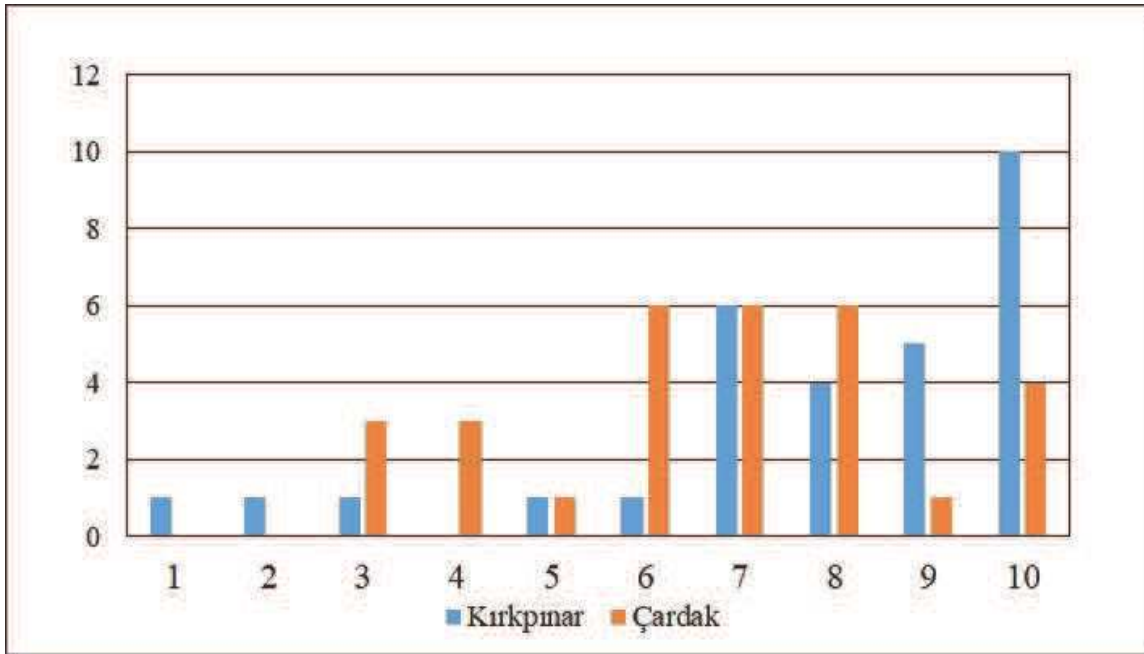
Tablo 3.32. Anket uygulanan pehlivanlara ‘Geleneklerin ve kültürün öne çıktığı organizasyonlar hangileridir?’ ve ‘Yurtiçinde ve yurtdışından en fazla izleyicinin rağbet ettiği organizasyonlar hangileridir?’ sorularına verilen yanıtlar (%).

	Yağlı Güreş	Frekans f	Yüzde (%)
Geleneklerin ve kültürün öne çıktığı organizasyonlar hangisidir?	Kırkpınar	49	82
	Elmalı	5	9
Yurtiçinde izleyicilerin en fazla rağbet ettiği organizasyonlar hangisidir?	Kırkpınar	54	90
	Elmalı	5	8
Yurtdışından izleyicilerin en fazla rağbet ettiği organizasyonlar hangisidir?	Kırkpınar	55	92
	Elmalı	4	7

Çardak yağlı güreşlerine katılan pehlivanların memnuniyet için puan ortalaması 6,7’dir. Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan pehlivanların memnuniyetleri için puan ortalaması 8’dir. Çardak yağlı güreşlerine katılan pehlivanların 18’i düzenlenen organizasyondaki memnuniyet derecesini ortalamanın üstünde bir derece ile belirtmiştir (%60) (36 kişi).

Pehlivanların yüksek puan vermemeleri ve düşük puan verenlerin 6 kişi olması Çardak yağlı güreşlerinin olanakları ile ilgilidir. Kırkpınar yağlı güreşlerine katılan pehlivanların 10'u memnuniyetini en yüksek derece belirtmiştir (%33,3). Kırkpınar'a katılan pehlivanların yüksek derecede puan verenlerin 25 kişi olması Kırkpınar yağlı güreşlerinin olanakları ile ilgilidir (Şekil 3.21.).

Şekil 3.21. Pehlivanların organizasyondaki memnuniyeti puanlama durumu 1-10 arası (%).

Anket uygulanan pehlivanlara; yağlı güreşler ile ilgili geleneksel ürünler olan kıspet, pırpıt, paçabent ve zembili nereden temin ettikleri sorulmuştur. Yanıtlar sonucunda geleneksel üretim yapan dört usta tespit edilmiştir. Bu ustalar; şu an emekli olan ve diğer ustalarında ustası olan Çanakkaleli İrfan Şahin (%8,3), Samsunlu Uğur Kesen (%88,3) (53 kişi), Samsunlu Öztürk Korkmaz (%3,4) ve Edirne'de kıspet dikimine yeni başlayan Adem Kayın usta tespit edilmiştir (Tablo 3.33., Şekil 3.22.). Yağlı güreş sezonu içerisinde işlerin yoğunlaşmasıyla pehlivanlara kıspet dikimi hızlanmaktadır. Yağlı güreş sezonu dışında kalan zamanlarda kıspet dikim işinin durma noktasına gelmesi ve maddi getirinin azalmasından dolayı ustalar günümüzde çirak bulmakta ve yetiştirmekte zorlanmaktadır.

Pehlivanların 'Geçmişten günümüze pehlivan yetiştirilmesiyle ünlenmiş yerler nerelerdir?' sorusuna verilen yanıtlar ile öne çıkan iller Antalya (%36,9), Samsun (%29,4) ve Kocaeli (%22,6)'dir. Bu üç ilin pehlivan yetiştirme konusunda geçmişten günümüze hep rekabeti söz konusudur. Aynı zamanda bu illerin Akdeniz, Karadeniz ve Marmara

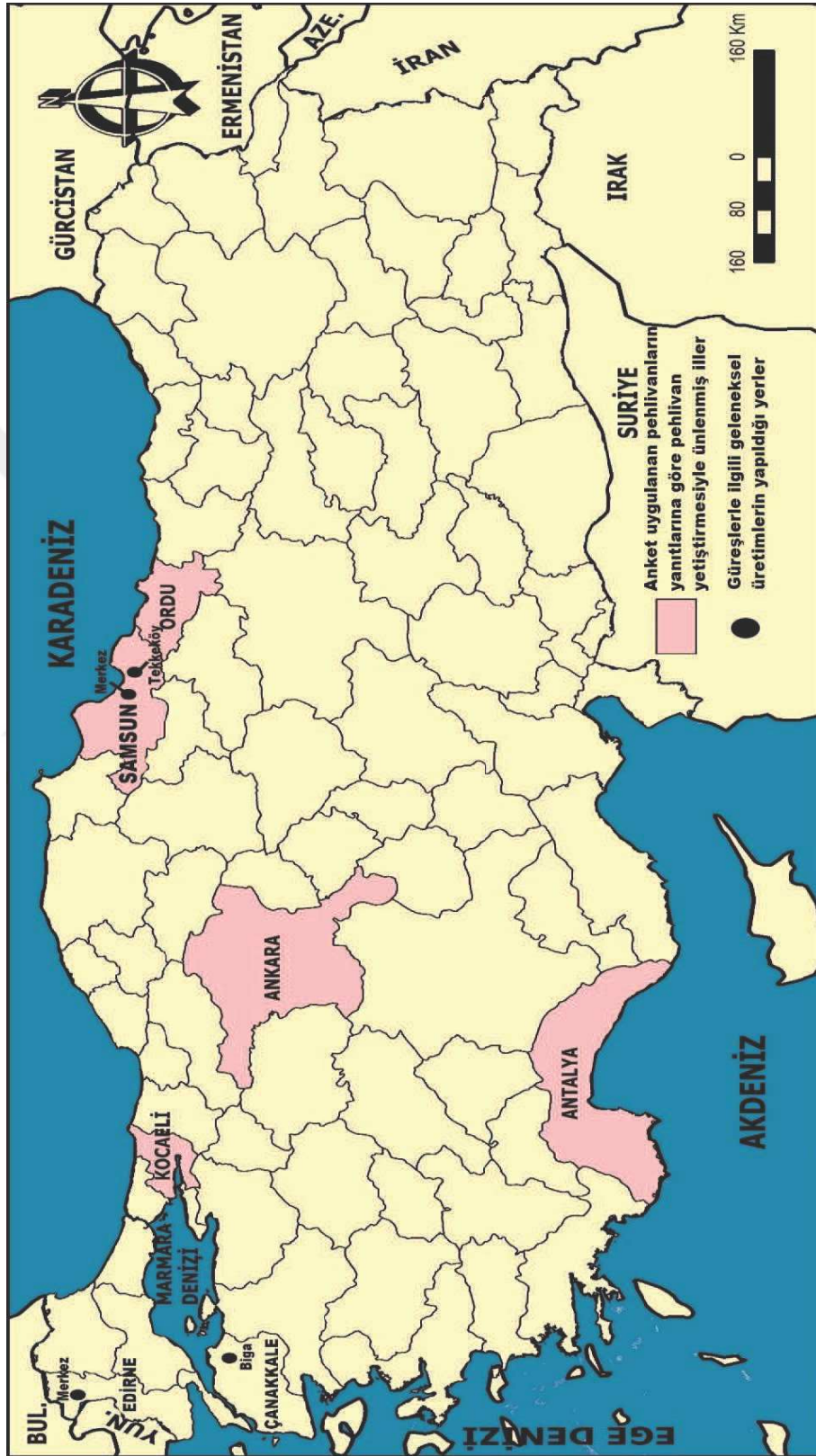

Bölgelerinde bulunması nedeniyle rekabet bölgesel boyuta taşınmış ve bölgeleri farklı olan pehlivanlar arasında kemer mücadelesi daha da önem kazanmaktadır (Şekil 3.22.). Pehlivanlara göre araştırmamızın örneklem organizasyonlarını kapsayan Çanakkale ve Edirne illeri pehlivan yetiştirilmesiyle ünlenmiş yerler değildir. Diğer illere göre Çanakkale ve Edirne yerel ölçekte pehlivan yetiştirmektedir. Bu durumun nedeni Çanakkale ve Edirne illerinde bugüne kadar kurulan güreş kulüpleri sayısının az olması ve gençlerin güreşe teşviğinin yetersiz olması edilmemesi ile açıklanabilir.

Tablo 3.33. Geleneksel üretim yaptığı belirlenen ustalar ve dağılışı.

Geleneksel Üretim Yaptığı Belirlenen Ustalar	Üretimin Yapıldığı İl-İlçe
İrfan Şahin	Çanakkale (Biga)
Uğur Kesen	Samsun (Merkez)
Öztürk Korkmaz	Samsun (Tekkeköy)
Adem Kayın	Edirne (Merkez)

Şekil 3.22. Anket uygulanan pehlivanların yanıtlarına göre pehlivan yetiştirmeyle ünlenmiş iller ve güreşlerle ilgili geleneksel üretimlerin yapıldığı yerler.

Tablo 3.34. Pehlivanların yağlı güreş ile ilgili yargılara verdikleri cevaplar (f-%).

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Yağlı güreş organizasyonlarında zaman içinde meydana gelen gelişmeler olumlu yöndedir.	Frekans f	5	4	1	18	32
	Yüzde (%)	9	7	2	30	52
Yağlı güreş organizasyonları güreşçilerin ekonomik yaşamı için büyük öneme sahiptir.	Frekans f	3	7	--	19	31
	Yüzde (%)	5	11	--	32	52
Güreşmek beni mutlu ediyor.	Frekans f	1	--	--	11	48
	Yüzde (%)	2	--	--	18	80
Yağlı güreş organizasyonu turistik açıdan önemli bir çekiciliktir.	Frekans f	1	2	--	11	46
	Yüzde (%)	2	3	--	18	77
Yağlı güreş organizasyonlarında geleneklerin sürdürülmesine dikkat edilmektedir.	Frekans f	1	2	--	11	46
	Yüzde (%)	2	3	--	18	77
Yağlı güreşlere katılan ve yetişen pehlivan sayısı her yıl artmaktadır.	Frekans f	2	4	1	9	44
	Yüzde (%)	3	7	2	15	73
Yağlı güreşlerin iyi bir geleceği olacaktır.	Frekans f	3	3	2	10	42
	Yüzde (%)	5	5	3	17	70
Yağlı güreşlere izleyici ilgisi her geçen gün artmaktadır.	Frekans f	3	1	3	12	41
	Yüzde (%)	5	2	5	2	68
Yağlı güreş organizasyonları ekonomik olarak desteklenmezse ortadan kalkabilir.	Frekans f	2	9	1	5	43
	Yüzde (%)	3	15	2	8	72
Yağlı güreşçi olduğum için gurur duyuyorum.	Frekans- f	1	--	1	4	54
	Yüzde- (%)	2	--	2	6	90

Anketin geri kalan bölümünde yağlı güreşlerin turistik çekiciliği, ekonomik önemi ve geleneklerin korunmasına ilişkin olumlu yargılar sunulmuş ve pehlivanların bu ifadelere yüksek oranda katıldığı saptanmıştır. Değerlendirmeye sunulan ‘yağlı güreş organizasyonu turistik açıdan önemli bir çekiciliktir.’ ifadesi pehlivanlar tarafından yüksek düzeyde (%95) (57 kişi) onaylanmaktadır. ‘Yağlı güreş organizasyonlarında geleneklerin sürdürülmesine dikkat edilmektedir.’ ifadesine katılan pehlivanların oranı da benzer şekilde yüksektir (%95) (57 kişi). ‘Yağlı güreş organizasyonları güreşçilerin ekonomik yaşamı için büyük öneme sahiptir.’ ifadesine katılanların oranı da yüksektir (%84) (50 kişi). ‘Yağlı güreş organizasyonları ekonomik olarak desteklenmezse ortadan kalkabilir.’ ifadesine ‘kesinlikle katılmıyorum’ ve ‘katılmıyorum’ şeklinde yanıt veren toplam 11 pehlivan (%18) ile ifadeye karşı nötr olduğunu bildiren 1 pehlivan (%2) vardır. Bununla birlikte ifadeye katıldığını belirtenlerin oranı (%8), kesinlikle katılıyorum olarak belirtenlerin oranı ise (%72)’dir. Sonuç olarak pehlivanlar açısından yağlı güreşler turist çekiciliği olan ve geleneklerin korunduğu organizasyonlardır. Aynı zamanda yağlı güreşlerin pehlivanların yaşamında ekonomik açıdan önemli yer tuttuğu da belirlenmiştir (Tablo 3.34.).

Araştırma kapsamında pehlivanlara organizasyondaki başlıca sorunlar ve organizasyonun daha iyi olabilmesi için çözüm önerilerini belirtmeleri istenmiştir. Pehlivanlar her iki güreş organizasyonunda da en fazla soyunma odalarının ve duş imkanlarının yetersiz oluşlarından şikayetçilerdir. Öneri olarak da tuvalet, lavabo ve duş alma kabinleri yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

❖ Çardak

- Güreşçilere verilen desteklerin yetersiz olması (4).
- Soyunma odasının ve duş olanaklarının (sıcak su vb.) yetersiz olması (9).
- Ayrı federasyonun olmaması nedeniyle gereken önemin verilmemesi (2).
- Ekonomik destek artmalı (4)
- Reklam ve tanıtımlar artmalı (3).
- Tuvalet, lavabo ve duş alma kabinleri yapılmalı (8).
- Güreşlerde usulsüzlük yapılmaması için hakemlere denetleme artmalı (1).
- Yağlı güreşin ayrı bir federasyonu olmalı (2).

❖ Kırkpınar

- Güreşçilere verilen desteklerin yetersiz olması (7).
- Soyunma odasının ve duş olanaklarının (sıcak su vb.) yetersiz olması (8).

- Ayrı federasyonun olmaması nedeniyle gereken önemin verilmemesi (5).
- Ekonomik destek artmalı (7).
- Reklam ve tanıtımlar artmalı (7).
- Tuvalet, lavabo ve duş alma kabinleri yapılmalı (8).
- Güreşlerde usulsüzlük yapılmaması için hakemlere denetleme artmalı (3).
- Yağlı güreşin ayrı bir federasyonu olmalı (5).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yağlı güreş etkinliklerinin barındırdığı kültürel olgular, yağlı güreş organizasyonlarının devamlı yapılması sayesinde bugüne değin varlıklarını koruyabilmiştir. Yağlı güreşlerin kültürel, sosyal, ekonomik boyutlarının bulunması, yerel bir etkinlik olmasının yanı sıra yurtdışından turist çekiciliği kapasitesinin olması nedeniyle değinilmesi gereken konular artmaktadır. Bu bölümde yağlı güreşlerin araştırma sürecinde saptanan sorunların aşılması ve mevcut durumun iyileştirilmesi için öneriler sunulmuştur. Öneriler arasında yerli ve yabancı izleyicilerden, pehlivanlardan, organizasyon düzenleyen belediyelerden anket ve mülakat yoluyla elde edilen sonuçlara da yer verilmiştir.

Geleneksel yağlı güreşler sosyal, toplumsal, kültürel, coğrafi, tarihsel bağlantıları olan; çok çeşitli ekonomik yönleri bulunan oldukça karmaşık ilişki ve etkileşimlerin ürünüdür. Bu kültürel mirasın ekonomik boyutu kuşkusuz oldukça önemlidir. Fakat kültürel miras söz konusu olduğunda ekonomik fayda getirmesinden çok sembolik ve imgesel değeri ön plana çıkar. Bu durumda maliyet değil prestij ve stratejik kültürel politikalar öne çıkar. Bir bakıma her ulusun vazgeçilmez kültürel temelleri vardır ve bunların parasal değeri ölçülemez (Öter 2010:179-180). Yağlı güreşlerin kültürel bakımdan üstlendiği pek çok işlevi bulunmaktadır. Örneğin 'yağlı güreşlerin', aynı zamanda 'rekabetçi' bir kültür elemanının yanında 'bağlayıcı' olarak da görev yapar. Akdeniz, Karadeniz ve Marmara bölgeleri pehlivanları arasındaki rekabet bölgede yaşayan yöre insanına da yansımaktadır. Böylece yöre olarak insanlar birleşerek yörelerindeki pehlivanları diğer pehlivanlara destekleyerek rekabetin doğmasına ve ortak geleneklerini sürdürmelerine yardımcı olur.

Yağlı güreşler, ekonomik olarak güreş ağaları ve belediyelerin çabalarıyla düzenlenir. Düzenleyen kurumlar ekonomik olarak oldukça zorlanmaktadır. Bu sorun yağlı güreşlerin geleceğini ciddi olarak tehdit eden bir sorundur. Esasen güreşlerin maddi devlet desteği almaksızın, günümüze değin varlıklarını sürdürmeleri yerel toplumun güreşler konusundaki istencini yansıtmaktadır. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yağlı güreş organizasyonlarına maddi desteği arttırması ve planlama çalışmasını üstlenmesi büyük yararlar sağlayacaktır. Böylece yağlı güreşlerin turizme, ulusal ve yerel ekonomiye, kırsal yaşama katkıları ve potansiyelleri göz önünde bulundurularak yeniden yapılanması sağlanabilir.

Olanakları sınırlı yerel organizasyon komiteleri sadece kendi yerleşmelerinde yağlı güreşlerinin düzenlenmesiyle ilgilenirler. Çardak yağlı güreşlerinde ve Kırkpınar yağlı

güreşlerinde organizasyonu planlayan ve düzenleyen yerel yönetimlerdir. Türkiye Güreş Federasyonu yerleşmelerdeki yağlı güreşlerin ne zaman düzenleneceği hususunda çalışma yapmaktadır. Fakat yağlı güreşlerin bazen aynı tarihe gelmesi nedeniyle pehlivanların ve izleyicilerin iki güreşe de katılamamasından dolayı sıkıntılar yaşanmaktadır. Aynı zamanda yağlı güreşte kuralları belirlenmesinde ve kural değişikliğinde federasyon yetkililerince karar verilmektedir. İzleyicilerin fikirlerini almadan yapılan değişiklikler nedeniyle izleyiciler arasında tartışma konusudur. Örneğin yağlı güreşlerdeki pehlivanların yenişememesi nedeniyle puanlama uygulamasına gidilmesi izleyicilerin en çok tartışılan konular arasındadır. Bu açıdan bakıldığında organizasyonların bağlantılarını sağlayacak, planlama çalışmalarının esaslarını belirleyecek kurumsal kimliğe sahip bir örgütlenmeye gereksinim vardır. Bu sorunlarda Türkiye Güreş Federasyonu bünyesinde bulunan Yağlı Güreş Bölge Sorumlularının yetersiz kaldığı görülmektedir. Bunun nedeni bölgesel ölçekte sorunların ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle yağlı güreşlerinin düzenlendiği her ilde 'il temsilciler kurulu' oluşturulması ve illerde kulüp organizasyonları şeklindeki bir örgütlenme biçiminin hayata geçirilmesi yararlı olacaktır. Nihayetinde ise yağlı güreş düzenlenen illerdeki dernekler ve il temsilcilikleri bir araya gelerek federasyon oluşturma sürecine yönelmelidir. Böylece kulüplerin kaynakları ve güçleri birleştirilerek aynı amaç için kaynaklar daha verimli kullanılmış olacaktır. Böylece yağlı güreşlerde yardımlaşma ve dayanışmanın kurumsal bir çatısı olacağı gibi saha ve tesislerin kurulması, organizasyonların düzenlenmesi, üye kulüplere gerekli olan konularda eğitim ve desteğin sağlanması ile geleneğin yaşatılması ve günümüzün koşullarına adaptasyonu sağlanacaktır. Federasyon yapısının içinde yürütme ve alt birimler oluşturularak görev dağılımı ve iş bölümünün sağlanması ile Türkiye ölçeğinde koordinasyon mümkün olacaktır.

Günümüzde Çardak ve Kırkpınar yağlı güreşlerinin düzenlendiği statların çevresinde uygun olmayan koşullar oldukça belirgindir. Genel olarak tuvaletlerin yetersiz oluşları ya da uygun olmayışları sorununa iki güreş alanında da rastlanmaktadır. Diğer yandan pehlivanların giyinip soyunma alanlarının yetersiz olması ya da olmayışı sorunu ve pehlivanların vücutlarındaki yağı arındırmak için duş ve sıcak su imkanlarının yetersiz oluşu ya da olmayışı büyük sorundur. Çünkü pehlivanların duş için şişeler içinde güneşte ısıttıkları suları kullandıkları saptanmış ve pehlivanların büyük bir bölümünün bu konudan şikayetçi oldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda yeme-içme alanlarının yetersiz ve temiz olmadığını belirten izleyiciler de bulunmaktadır.

Çardak ve Kırkpınar yağlı güreş statlarının üstü açıktır. Yağlı güreşlerin yaz aylarında düzenlenmesi sebebiyle izleyicilerin güreşleri izlediği yerlerin güneş etkisi altında kalması güreşi izlerken konforu azaltmaktadır. Bu nedenle uluslararası turizmin ilgisini çekmiş veya çekmeyi planlayan yerleşmelerden başlayarak izleyicilerin konforunu artırma girişiminde bulunabilirler. Böylece ziyaretçilerin konfor koşulları artacağı gibi, ülke turizminde kendine özel ritüelleri bulunan organizasyonun payı artacaktır. Aynı zamanda yaz aylarında güneşlenme süresinin uzaması ve sıcaklıkların artması sebebiyle güreşler yükselti olarak daha yüksek yerler olan yaylalarda yapılmaktadır. Özellikle Akdeniz ve Karadeniz bölgesinde yaz aylarında yapılan güreşlerde mekân olarak yaylalar seçilmiştir. Bunun sebebi sıcaklardan hem pehlivan hem izleyicilerin etkilenmemesidir. Genellikle yaylalarda düzenlenen festival tarihleri içerisinde yağlı güreşler yapılarak katılımın artırılması ve geleneğin yaşatılması amaçlanmıştır.

Etkinliğe izlemek için gelen ziyaretçiler Kırkpınar yağlı güreşlerinde biletlerin pahalı olmasından şikayetçidir. Bu nedenle izleyicilerin memnuniyetini hedeflemek ve onların istekleri doğrultusunda organizasyon biletlerinde indirimle gidilebilir. Özellikle genç kuşağı yağlı güreşlere ilgisini arttırmak için indirimli bilet satılabilir. Böylece yeni nesilde yağlı güreş geleneğinin bir parçası olup, bu geleneği yaşatılması için desteğin artması mümkün olacaktır.

Kültürel turizmi diğer turizm çeşitlerinden ayıran en önemli fark onun öğrenme fonksiyonlu oluşudur (Çalışkan 2010:177). Kültürel turizm, geleneksel kültürel turizmde olduğu gibi, sadece mekân ve anıtların ziyareti değil, ziyaret edilen alandaki yaşam tarzının öğrenilmesidir. Böylece bilgi ve deneyim elde edilmiş olunur. Dolayısıyla kültürel turizm sadece geçmiş kültürlere ait mekân ve anıtların ziyareti değil, aynı zamanda bir bölge veya ülkedeki insanların yaşam biçimi üzerine de kuruludur (Richard 2001:7'den aktaran Aliğaoğlu 2004:56). Nitekim anket sonuçları Kırkpınar'daki yabancı izleyicilerin eğitim düzeyi yüksek, kültüre özel ilgi duyan; kendi başına ya da arkadaş grubu ile bu turistik deneyime katılarak, organize kitle turisti tipinden farklılık gösteren bir karakterde olduğunu göstermektedir. Yağlı güreşlere ilgi duyan yabancı turistlerin daha çok kültürel deneyimi önemseyen özellikleri öne çıkmaktadır. Bu nedenle yabancı ziyaretçilerin kültürel özellikler konusunda bilgilendirilmesi önem taşımaktadır. Nitekim bu durum dünya ölçeğinde kültürel bağlantıları bulunan birçok sportif gösteri ve performansta da izlenen bir durumdur. Yağlı güreşler esnasında yapılacak yabancı bir dilde yapılacak tanıtıcı ve açıklayıcı anonslarla

yabancı izleyicilerin organizasyon ile etkileşimi artıracaktır. Yabancı izleyicinin ilgisini çekmeye yönelik broşürler ve afişler hazırlanması ile yağlı güreş hakkında yabancı izleyiciler bilgilendirilebilir. Yerel izleyiciler ve pehlivanlar yerel basında yağlı güreşin tanıtımının yetersiz olduğu belirtilmişlerdir. Bunun içinde federasyonun oluşturulmasından sonra yeterli kaynaklar bulunması ile gazete, televizyon, internet siteleri gibi kitle iletişim araçlarına reklamlar verilerek yağlı güreşin ulusal ölçekte tanınırlığının artması sağlanabilir.

Karadeniz ve Marmara bölgelerindeki sürdürülen geleneksel üretimler yağlı güreşler ile bağlantılı olarak sürdürülmektedir. Yağlı güreşin ortadan kalkması ile bu ekonomik yapıyı da olumsuz etkileyecektir. Nitekim pehlivanların ihtiyacı olan malzemeleri imal eden ustaların sayısı azdır. Son temsilcilerinin de usta yetiştirememesi nedeniyle bu meslekler, yakın gelecekte ortadan kalkabilir. Mevcut ustaların deneyimlerinden yararlanarak meslek kurslarının açılması, bu mesleklerin sürdürülmesi ve tanıtımı açısından gerekli görünüyor. Yerel yönetimler bu tür ustaları istihdam edebilir ve kurslar açabilir; el sanatları geliştirme merkezleri kurabilir. Böylece bu tür geleneksel üretimler gelecek kuşaklara miras bırakılabilir.

Yağlı güreşlerin geleceğe taşınması ve bu geleneğin kaybolmamasındaki en önemli faktör yeni pehlivanların yetişmesi ve güreşe ilginin sürmesine bağlıdır. Bundan dolayı yeni pehlivanlar yetiştirmek için kulüp ortamında altyapılar oluşturmalı ve gençler yağlı güreşe teşvik edilmelidir. Nitekim izleyicinin ilgisini sürekli kılmanın yolları aranmalı ve yağlı güreşler günümüz koşullarıyla örtüşen alanlarda yapılmalıdır. İzleyicinin yaşadıkları sorunlar ve şikayetler hakkında fikir alınmalı ve çözümler getirilmelidir. Bu sayede izleyicilerin yağlı güreşlere olan ilgisi sürekli hale gelir ve izleyicilerin memnuniyetleri yüksek düzeyde sağlanabilecektir.

Yağlı güreş kültürünün korunması ve desteklenmesi çeşitli aşamalarla sağlanabilir. Öncelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu kültürü himayesi gereklidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yağlı güreşin kültürel değerlerinin topluma tanıtılması ve kültür turizmi çerçevesinde desteklenmelidir. Yağlı güreş kültürüne ait unsurlar toplanarak sergilendiği geleneksel güreşler müzesi kurulması için çalışmalar başlatılmalıdır. Aynı zamanda Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yağlı güreşleri ülke içinde ve dışında reklamlarla tanınırlığını arttırarak sporun geleceğe taşınmasında etken rol oynayabilir. Bu tanıtımlar sayesinde yağlı güreşin turizm alanında etkinliği de artacaktır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yatırımıyla yağlı güreş düzenleyip er meydanları olmayan yörelere günümüz teknolojisine ve konforuna

uygun kalıcı er meydanları kurulabilir. Yağlı güreş organizasyonlarının düzenlendiği illeri kapsayan 15 kalkınma ajansı bulunmaktadır. Bu kalkınma ajansları ortak yapacakları çalışmalar ile yağlı güreşlerin düzenlendiği illerde tanınırlığının arttırma faaliyetlerinde bulunarak ve çekicilikleri anlatılarak bölge içi ekonomisine katkı sağlanabilir ve yağlı güreşlerin daha çok insana ulaşması sağlanabilecektir. Yağlı güreş kültürünü yaşatan pehlivanlar, dernekler, kulüpler ve kuruluşlar belirlenerek çeşitli destek ve teşvikler verilmelidir.

Son olarak Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali, 2010 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesine Türkiye tarafından kaydettirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından diğer yağlı güreşler için de aynı çalışma yapılabilir ve farklı yerleşmelerde düzenlenen yağlı güreşler de somut olmayan kültürel miras değerisi olarak listeye kayıt edilerek, genişletilebilir. Aynı zamanda Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yağlı güreşlere mali destek verilerek güreşlerin canlanması ve geleceğe taşınması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aliagaoglu, Alpaslan. "Sosyo-Kültürel Miras Turizmi ve Türkiye'den Örnekler", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2004, s. 55-69.
- Aras, Kemal. "Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşunda Tekkelerin Güreş Sporuna Katkıları" *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:15, 2015, s. 203-209.
- Arıbal, Davut Celal. *Adalı Halil Pehlivan-Yağlı Güreşte Kaideler*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1995.
- Atabeyoğlu, Cem. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Spor*, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt: 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985.
- Atabeyoğlu, Cem. *Geleneksel Türk Güreşi ve Kırkpınar*, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Yayınları, İstanbul, 2000.
- Atalay, İbrahim. *Türkiye Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1997.
- Atıl, E. *Levni ve Surname: Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, Koçbank Yayınları, İstanbul, 1999.
- Avcı, Sedat. *Spor Coğrafyası: Kavramlar, Yöntemler ve Türkiye'nin Spor Coğrafyası*, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2007.
- Ayağ, Ali. *Türkler de Spor Geleneği ve Kırkpınar Güreşleri*, Divan Yayınları, İstanbul, 1983.
- Bale, John. *Sport and Place: A Geography of Sport In England, Scotland an Wales*, Lincoln: University of Nebraska Press, London, 1982.
- Bale, John. *Sports Geography*, Taylor & Francis, London, 2003.
- Bayar, Rüya. "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'nin Arazi Bölünüşü ve Tarım Alanlarındaki Değişmeler", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 2004, s. 41-55.
- Bayraktar, Gökhan; Nurtekin Erkmek; Serkan T. Aka. "Aba Güreşi, Geçmişi ve Günümüze Yansıması", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 200, 2012, s. 5.
- Bic, M. Hilmi, *Türk Güreşi*, Marmara Basımevi, İstanbul, 1944.
- Bozkurt, Fuat. *Semahlar*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990.
- Büyüköztürk, Şener; Örnay Çokluk; Nilgün Köklü. *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Pegem Yayınları, Ankara, 2016.
- C. Demirbilek, Kırkpınar'ın Efsane Başcazgarı Kayabaş İle Dönemin Başbakanı Özal Arasında Geçen İlginç Diyalog.
<http://www.karar.com/spor-haberleri/pehlivanlar-yapti-bal-hos-geldiniz-sayin-ozal-182845> (10.05.2017)
- Can, Müşerref. *Kültürel Miras ve Müzecilik*, Çalışma Raporu, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2009.

- Çalışkan, Vedat. *Bir Dünya Kültür Mirası: Anadolu Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri*, İncirliova Belediyesi Kültür Yayınları, 2016.
- Çalışkan, Vedat. Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Belirlenmesi Sürecinde Coğrafi Yaklaşımların Katkıları: Geleneksel Deve Güreşleri Örneği, *Coğrafyacılara Derneği Yıllık Kongresi Bildiriler Kitabı*, Fatih Üniversitesi, İstanbul 19-21 Haziran 2013, s. 793.
- Çalışkan, Vedat. *Kültürel Bir Mirasın Coğrafyası: Türkiye’de Deve Güreşleri*, Selçuk-Efes Kent Belleği Yayınları-3, 2010.
- Dervişoğlu, Mehmet. *Kırkpınar Güreşleri’nin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne, 2012.
- Doğan, Veli. *Kahramanmaraş Şalvar Güreşi ve Dünyadaki Benzerleri İle Kıyaslanması*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, 2010.
- Doğanay, Hayati; Ahmet Çavuş. *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2013.
- Eberhard, Wolfram. Çin Kaynaklarına Göre Türkler ve Komşularında Spor, *Ülkü Dergisi*, Mayıs, 1940.
- Erdem, Halis. *Doğuşundan Günümüze Kırkpınar*, 3. Baskı, Dahi Yayınları, İstanbul, 2013.
- Eren, Mustafa. *Güreş*, Alfabetik Okul Ansiklopedisi, Cilt: 6, Sabah Yayınları, İstanbul, 1992.
- Esin, Emel. Katun-Türk Kadınına Dair, *Erdem Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 20, 1991.
- Fişek, Kurthan. *100 Soruda Türkiye Spor Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1985.
- Genel, Fatih. *Kıspet*, Zeytin Yayıncılık, Çanakkale, 2014.
- Gümüş, Ali. *Kırkpınar Güreşleri*, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1990.
- Güven, Özbay. *Türklerde Spor Kültürü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1992.
- Güven, Özbay. *Türklerde Spor Kültürü*, 2. Baskı, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.
- Halaçoğlu, Yusuf. *Anadolu’da Ulaşım ve Yol Sistemi*, TDVİA, Ankara, 2002.
- İmamoğlu, Osman; Taşmektepligil, Mehmet Yalçın. “Türk Kültüründe Spor”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, 1997, s. 145-150.
- İzbirak, Reşat. *Türkiye II*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2000.
- Kafesoğlu, İbrahim. *Türk Milli Kültürü*, 27. Baskı, İstanbul, 2006.
- Kahraman, Atıf. *Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi*, Cilt: 1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.

- Kahraman, Atif. *Cumhuriyete Kadar Türk Güreşi*, Cilt: 2, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.
- Kahraman, Atif. *Osmanlı Devleti'nde Spor*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
- Kar, Zeki. *Er Meydanı Kırkpınar Geleneksel Yağlı Güreşleri*, Edirne Turizm ve Endüstri A.Ş., 2003.
- Kaya, Kemalettin. *Yaşayan Kırkpınar*, Yaylacılık Matbaası, Edirne, 1985.
- Kaynar, Ahmet Rıza. *Türkiye Baş Pehlivanları*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul, 1971.
- Koca, Halil; Serhat Zaman; Ogün Çoşkun. Erzurum'un Kamp Potansiyeli, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 18, 2007, s. 205-224.
- Köse, Murat. *Edirne-Kırkpınar ve Yağlı Güreş*, İstanbul Polat Ofset, İstanbul, 1990.
- Kurt, Tuncer; Mahmut Kılıç; Muhammet Nuri Kılıç; Fatih Özbayraktar. *Türk Spor Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2013.
- Kürkçü, Recep; Selçuk Özdağ. *Antreman Bilimi Işığında Güreş*, Saray Kağıtçılık ve Matbaacılık, Ankara, 2005.
- Larousse, Meydan. *Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, Cilt: 8, Sabah Yayınları, İstanbul, 1992.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü (MGM), İllere Ait İstatistik Verileri, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx> (10.05.2017).
- M. M. Güzel, Sumo Güreşleri İçin Tarihi Karar, http://www.haberdukkani.com/haber/sumo-guresi-icin-tarihi-karar-4383_2273.html (10.05.2017).
- Orkun, Hüseyin Namık. "Eski Türkler'de Arma" *Ülkü Dergisi*, Sayı: 39, 1943.
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Mitolojisi*, Cilt: 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.
- Öter, Zafer. "Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi", *Milli Folklor Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 86, 2010, s. 174-185.
- Öztürk, Fatma; Mine Yalçın; Harun Dıraman. "Türkiye zeytinyağı ekonomisine genel bir bakış", *Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 2009, s. 35-51.
- Schmiede, Hanspeter A.. *Kıtab-ı Dedem Korkut Destanlarının Dresden Nüshası*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2009.
- Sensoy, Serhat; Mesut Demircan; Yusuf Ulupınar; İzzet Balta. "Türkiye İklimi", Devlet Meteoroloji İşleri, 2008.
url: https://www.mgm.gov.tr/FILES/iklim/turkiye_iklimi.pdf (09.05.2017)
- Sezer, Lütfi İhsan. "Türkiye'de Ortalama Yıllık Sıcaklık Farkının Dağılışı ve Kontinentalite Derecesi Üzerine Yeni Bir Formül" *Ege Coğrafya Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, 1990, s. 114.

- Sümer, Faruk. *Oğuzlar (Türkmenler): Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları*. Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.
- Şahin, Hüseyin. *Geleneksel Karakucak Güreşlerinin Tarihsel Kökenleri, Yayılma Alanları İle Organizasyon Biçimlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde, 2004.
- Şefik, Eşref. *Tarihi Türk Güreşleri*, İstanbul Fatih Derneği Yayınları, İstanbul, 1953.
- Şefik, Eşref. *Baş Pehlivanların Baş Güreşleri*, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1954.
- Şeker, Mahir. *Güreş Eğitim Merkezlerindeki Güreşçilerin Depresyon, Kaygı ve Stres Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, 2014.
- Tanrıkulu, Murat. *Coğrafya ve Kültür*, Edge Akademi, Ankara, 2014.
- Tekin, Ali; Gülcan Tekin. “Antik Yunan Dönemi: Spor ve Antik Olimpiyat Oyunları”, *Tarih Okulu Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 18, 2014, s. 121-140.
- Temizoğlu, Kemal. *Ata Sporuna Yağlı Güreş ve Kırkpınar*, Mehmet Tunagür Yayınevi, İstanbul, 1970.
- Tümertekin, Erol; Nazmiye Özgüç. *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan*, Çantay Kitapevi, 2014.
- Türkiye Güreş Federasyonu (TGF), Gençler Türkiye Karakucak Güreş Şampiyonası Bitti. <http://www.tgf.gov.tr/tr/index.php/gencler-turkiye-karakucak-gures-sampiyonasi-bitti/> (10.05.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2016, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24638> (10.05.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İl Bazında Gayrisafi Yurtiçi Hasıla 2004-2014, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24920> (10.05.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Seçilmiş Göstergelerle Edirne 2013, <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/EDIRNE.pdf> (10.05.2017).
- Türkmen, Mehmet. “Osmanlı Güreş Tekkeleri ve Fonksiyonelliği”, *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Bışkek 20-22 Kasım 2014, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 162-173, Bışkek 2014.
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), 5. Uluslararası Komisyon Toplantısı, Nairobi 15-19 Kasım 2010, Nairobi 2010.
- Uzun, Mutlu; Muhsin Hazar; Enver Döşyılmaz; Metin Kaplan. “Kahramanmaraş İlinde Yapılan Folklorik Güreşlere ve Sosyal Hayata Etkileri”, *1. Kahramanmaraş Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Kahramanmaraş 6-8 Mayıs 2004, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 1053-1063, Kahramanmaraş 2004.

Yaş, Recep. “Türk Kültüründe Alp”, *Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Kocaeli 3-5 Nisan 2015, Kocaeli Üniversitesi, 313-324, Kocaeli 2015.

Yılmaz, Tayyip. *Tarihi Kırkpınar Güreşleri*, Edirne Belediyesi Kültür Yayınları, Edirne, 1995.

Zorba Akın, Hatice. “Evliya Çelebi Seyahatnâmesi’ne Göre Osmanlı İmparatorluğu’nda Spor”, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, Cilt: 2, Sayı: 5, 2014, s. 721-732.

FOTOĞRAFLAR

Şekil 1. Kırkpınar er meydanı kule hakemleri ve basın mensuplarına ayrılmış alan (2015).

Kaynak: Özgün 2015.

Şekil 2. Çardak yağlı güreşleri altın kemeri (2015).

Kaynak: Özgün 2015.

Şekil 3. Çardak yağlı güreşlerinde pehlivanların yağlanmak için kullandıkları yağ kazanları (2016).

Kaynak: Özgün 2016.

Şekil 4. Kırkpınar yağlı güreşlerinde pehlivanların yağlanmak için kullandıkları yağ kazanları (2015).

Kaynak: Mehmet Serhat GÜRSOY 2015.

Şekil 5. Kırkpınar er meydanında yağlanmak için sıra bekleyen ve birbirlerini yağlayan pehlivanlar.

Kaynak: Özgün 2016.

Şekil 6. Ordu-Aybastı yağlı güreş alanından bir görünüm.

Kaynak: Vedat ÇALIŞKAN 2016.

Şekil 7. Duş imkanları olmayan veya yetersiz olan bir yağlı güreş alanından görünüm.

Kaynak: Nevzat KÖKLÜ 2015.

Şekil 8. Antalya-Muratpaşa Belediyesi duş imkanları ve soyunma odası imkanları yetersiz olan başka bir yağlı güreş organizasyonundan görünüm.

Kaynak: Murat ŞEKER 2016.

Şekil 9. Kırkpınar er meydanından bir görünüm.

Kaynak: Nevzat KÖKLÜ 2015.

Şekil 10. Çardak er meydanından bir görünüm.

Kaynak: Özgün 2016.

EKLER

EK I: İZLEYİCİ ANKETİ

Sayın Ziyaretçi,

Bu anket çalışması, yağlı güreşe ilgi gösteren izleyicilerin profilini, ilgilerini, gereksinimlerini belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Vereceğiniz yanıtlar bu konu hakkında önemli katkılar sağlayacaktır. Soruları yanıtlarken ayıracağınız değerli zaman için teşekkür ederiz. Vereceğiniz yanıtlar ve kişisel bilgiler başka amaçlarla kullanılmayacağı için soruların yanıtlanırken doğru cevap verilmesi anketi yanıtlarken hatırlamanız gereken önemli bir noktadır.

İletişim:

Günay ÖZDEMİR

GSM-0534 594 48 12

1-) Doğum Yeriniz

2-) İkamet Ettiğiniz Yer

İl	İl
İlçe	İlçe
Belde	Belde
Köy/Mah.	Köy/Mah.

3-) Yaşınız .....

4-) Cinsiyet .....

5-) Eğitim Durumunuz:

İlköğretim	Lise	Yükseköğretim
Diğer (Belirtiniz) :		

6-) Mesleğiniz ..... (Öğrenci iseniz ailenizin mesleği)

7-) Güreşi izlemek için nereden geliyorsunuz?

İl	İlçe
----	------

8-) Güreşi izlemek için kaç gün önce geldiniz?

Günübirlik	1 Gün önceden	2-3 Gün önce
4-6 Gün önceden	7+ Gün önceden	

9-) Güreş için konaklama yapıyor musunuz?

Evet	Hayır
------	-------

10-) Cevabınız evet ise kaç gün konaklama yapacaksınız?

1 Gün	2-3 Gün	4-6 Gün
-------	---------	---------

☐	7+ Gün
--------------------------	--------

11-) Cevabınız evet ise nerede konaklama yapıyorsunuz?

☐	Otel	☐	Tanıdık Yanı	☐	Araç
☐	Misafirhane	☐	Çadır	☐	Diğer

12-) Güreşe hangi vasıta ile geldiniz?

☐	Özel araç	☐	Minibüs	☐	Otobüs
☐	Traktör	☐	Diğer:	☐	

13-) Kaç km mesafeden geldiniz?

.....
14-) Ailenizin toplam aylık geliri?

☐	1000 TL'den az	☐	1000-2000 TL	☐	2000-3000 TL
☐	3000-4000 TL	☐	4000-6000 TL	☐	6000 TL'den fazla

15-) Güreşi izlemek için kimlerle geldiniz? Kaç kişi ile geldiniz?

Aile ile	.....	Arkadaş ile	.....	Akrabalar ile	.....
Diğer(Belirtiniz)	.....				

16-) Ailenizde güreşçi var mı?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

17-) Burada ki güreşe ilk defa mı geliyorsunuz?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

18-) Cevabınız hayır ise kaç yıldır geliyorsunuz?

☐	1 Yıl	☐	2-3 Yıl	☐	4-6 Yıl
☐	7-10 Yıl	☐	11+ Yıl	☐	

19-) Buradan başka güreşleri de izliyor musunuz?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

20-) Cevabınız evet ise hangi güreşleri izliyorsunuz? Belirtiniz.

.....

21-) Burada düzenlenen yağlı güreşe gelme amacınız nedir?

☐	Tanıdık/akraba güreşçiyi desteklemek için.
☐	Merak ettiğim için.
☐	Hobi amaçlı.
☐	Ailemle vakit geçirmek için.
☐	Arkadaşlarla birlikte vakit geçirmek için.
☐	Fotoğraf çekmek için.
☐	Gelenek/kültürü yaşamak-yaşatmak için.
☐	Ticaret/ahşveriş için.
☐	Yeni arkadaşlar edinmek/Yeni kişilerle tanışmak.

23-) Sizce yapılan yağlı güreş daha çok hangi yönüyle ön plandadır?(1-3 Sıralayınız.)

	Spor		Ekonomi		Gelenek/Kültür
	Diğer:				

24-) Yağlı güreşi izlemek için mi geldiniz? Panayıra katılmak için mi geldiniz?
(Çardak için geçerli soru)

	Yağlı Güreş		Panayır		Her ikisinde
--	-------------	--	---------	--	--------------

25-) Buradaki yağlı güreş organizasyonu sizce hangi ölçekte ilgi görmektedir?

Yerel		Bölgesel		Ulusal
Uluslararası				

39-) Yağlı güreş geleneğinin önündeki başlıca engeller ve sorunlar nelerdir?

1. ....
2. ....
3. ....

26-) Buradaki organizasyonun daha iyi olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

- 1).....
- 2).....

27-) Bir kelime ile tanımlayacak olsanız sizce yağlı güreşler.....dır/dir.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
28-) Yağlı güreş organizasyonunda yıllar içerisinde meydana gelen gelişmeler olumlu yöndedir.	5	4	3	2	1
29-) Her yıl düzenlenen yağlı güreş organizasyonunu merakla bekliyorum.	5	4	3	2	1
30-) Yağlı güreş organizasyonu yörenin eğlence ihtiyacını karşılamaktadır.	5	4	3	2	1
31-) Yağlı güreş organizasyonu geleneklerin ve kültürel değerlerin devam etmesine katkı sağlamaktadır.	5	4	3	2	1
32-) Yağlı güreşe katılan pehlivan sayısı her yıl azalmaktadır.	5	4	3	2	1
33-) Yağlı güreşe katılan izleyici sayısı her yıl azalmaktadır.	5	4	3	2	1

34-) Yağlı güreş organizasyonu esnasında güreş izleme yerleri ve bilgilendirme anonsları yeterli düzeydedir.	5	4	3	2	1
35-) Yağlı güreş organizasyonu esnasında çevre temizliği ve tuvalet imkânları yeterli düzeydedir.	5	4	3	2	1
36-) Yağlı güreş organizasyonu esnasında sık sık güvenlik sorunları meydana gelir.	5	4	3	2	1

37-) Düzenlenen yağlı greş organizasyonundan memnuniyetiniz için 1 ile 10 arasında puan verseniz ka verirdiniz? .....

EK II: YABANCI İZLEYİCİ ANKETİ

Dear Visitor,

This survey, the profile of the audience who is interested in oily wrestling, interests, a study to determine requirements. Your answers will make an important contribution on this topic. Thank you for your valuable time for replying to questions. Your answers and personal information for any other purposes to be used when replying to the questionnaire when answering the questions, the correct answer to be given is an important point to remember.

İletişim:

Günay ÖZDEMİR

GSM-0534 594 48 12

1-) Which country are you coming from?

Country	
State/Province	

2-) Your age .....

3-) Gender .....(M / F)

4-) Your educational status:

	Elementary School		High School		College/ Universty / Military College
	Other (please state):				

5-) Your profession .....

6-) Have you ever been to Turkey?

Yes	
No	

7-) (If 'Yes') Did you watch any oily wrestles during your previous visits?

Yes	
No	

8-) Where did you watch?.....

9-) Did you know that oily wrestles are held in Turkey?

Yes	
-----	--

No	
----	--

10-) (If 'Yes') How did you learn?

From the tourism agency	
From tour guide	
From touristic brochures	
From friends	
From internet	
From news on the media	
Other (please state):	

11-) Why did you want to watch oily wrestles? (More than one alternative can be chosen)

Because of curiosity	
Because I am interested in wrestles	
Because it is an authentic experience	
In order to learn about the characteristics of local culture	
In order to take photographs	
Other (please state) :	

12-) As a spectator, what have you liked most/what has impressed you in oily wrestles?

.....

13-) When you consider the following written expressions, please circle the numbers on the right for marking the alternative which corresponds to your opinion.

	Strongly Agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly Disagree
“Oily Wrestles” are events that have a touristic value worldwide.	5	4	3	2	1
“Oily Wrestles” are extraordinary an unique events.	5	4	3	2	1
The atmosphere has great richness in cultural sense.	5	4	3	2	1
The organization is generally successful.	5	4	3	2	1
The atmosphere is amusing.	5	4	3	2	1
The atmosphere is boring/disturbing.	5	4	3	2	1
The seats are moderately comfortable.	5	4	3	2	1

EK III: PEHLİVAN ANKETİ

Sayın Pehlivan,

Bu anket çalışması, yağlı güreşe katılan pehlivanların profilini, ilgilerini, gereksinimlerini belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Vereceğiniz yanıtlar bu konu hakkında önemli katkılar sağlayacaktır. Soruları yanıtlarken ayıracağınız değerli zaman için teşekkür ederiz. Vereceğiniz yanıtlar ve kişisel bilgiler başka amaçlarla kullanılmayacağı için soruların yanıtlanırken doğru cevap verilmesi anketi yanıtlarken hatırlamanız gereken önemli bir noktadır.

İletişim:

Günay ÖZDEMİR

GSM: 0534 594 48 12

1-) Doğum Yeriniz

2-) İkamet Ettiğiniz Yer

İl		İl	
İlçe		İlçe	
Belde		Belde	
Köy/Mah.		Köy/Mah.	

3-) Yaşınız .....

4-) Eğitim Durumunuz:

☐	Okuma-Yazma Biliyor	☐	İlköğretim	☐	Lise
☐	Yükseköğretim	☐	Diğer (Belirtiniz) :		

5-) Mesleğiniz ..... (Pehlivanlık dışında 'esas mesleği')

6-) Medeni Durum

☐	Evli	☐	Bekar
--------------------------	------	--------------------------	-------

7-) Evli ise çocuk sayısını belirtiniz.

☐	Erkek	☐	Kız
--------------------------	-------	--------------------------	-----

8-) Erkek çocuğu varsa güreşiyor mu?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

9-) Güreşçi olmasını ister misiniz?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

10-) Kaç yaşınızda ve nerede yağlı güreşe başladınız?

.....

11-) Yağlı güreşten önce ilgilendiğiniz başka güreş dalı var mı?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

Yanıtınız evet ise hangi güreş dalı ile ilgilendiniz .....

12-) Yağlı güreşten başka ilgilendiğiniz spor branşınız var mı?

.....

13-) Yağlı güreşlere katılım lisansı aldığınız güreş kulübünün adını ve hangi ilde olduğunu belirtiniz?

.....

14-) Şuan kayıtlı olduğunuz güreş kulübünün adı nedir ve bu kulüp hangi il/ilçe'dedir?

.....

15-) Geçiminizi sadece güreşten mi sağlıyorsunuz?

☐	Evet	☐	Hayır
--------------------------	------	--------------------------	-------

Yanıtınız hayır ise geçiminizi sağladığınız esas mesleğiniz.....

16-) Güreşçi olmanızdaki en önemli etkenler nedir? (Sıralayınız)

☐	Aile Geleneği	☐	Ekonomik	☐	Unvan-Şan
☐	Hobi	☐	Arkadaş desteği	☐	Diğer(Belirtiniz):

17-) Yılda toplam kaç yağlı güreş organizasyonuna katılıyorsunuz?

.....

18-) Size göre Türkiye'deki en büyük ilk 5 yağlı güreş organizasyonu sıralayınız.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

19-) Bölgelere göre en büyük yağlı güreş organizasyonlarını sıralayınız.

1. Ege:.....
2. Karadeniz:.....

3. Marmara:.....
 4. Akdeniz:.....
 5. İç Anadolu:.....

20-) Ailenizin toplam aylık geliri?

	1000 TL'den az		1000-2000 TL		2000-3000 TL
	3000-4000 TL		4000-6000 TL		6000 TL'den fazla

21-) Yurtdışında yağlı güreşlere katıldınız mı? (Yanıtınız evet ise nerede ve hangi tarihte güreştiniz.)

.....

22-) Geleneklerin ve kültürün öne çıktığı organizasyonlar hangileridir?

.....

23-) Yurtiçinde izleyicilerin en fazla rağbet ettiği organizasyonlar hangileridir?

.....

24-) Yurtdışından izleyicilerin en fazla rağbet ettiği organizasyonlar hangileridir?

.....

25-) Yağlı güreş esnasında kullandığınız materyalleri nerelerden temin ediyorsunuz?

Kıspet:.....

Zembil:.....

Pırpıt:.....

Başka kullandığım materyaller şunlardır:.....

26-) Güreş ile alakalı bir kulüp/dernek 'e üye misiniz?

.....

27-) Milli sporcu kariyeriniz var mı?

.....

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
28-) Yağlı güreş organizasyonlarında zaman içinde meydana gelen gelişmeler olumlu yöndedir.	5	4	3	2	1
29-) Yağlı güreş organizasyonları güreşçilerin ekonomik yaşamı için büyük öneme sahiptir.	5	4	3	2	1
30-) Güreşmek beni mutlu ediyor.	5	4	3	2	1
31-) Yağlı güreş organizasyonlarında geleneklerin sürdürülmesine dikkat edilmektedir.	5	4	3	2	1
32-) Yağlı güreş organizasyonu turistik açıdan önemli bir çekiciliktir.	5	4	3	2	1
33-) Yağlı güreşlere katılan ve yetişen pehlivan sayısı her yıl artmaktadır.	5	4	3	2	1
34-) Yağlı güreşlerin iyi bir geleceği olacaktır.	5	4	3	2	1
35-) Yağlı güreşlere izleyici ilgisi her geçen gün artmaktadır.	5	4	3	2	1
36-) Yağlı güreş organizasyonları ekonomik olarak desteklenmezse ortadan kalkabilir.	5	4	3	2	1
37-) Yağlı güreşçi olduğum için gurur duyuyorum.	5	4	3	2	1

38-) Geçmişten günümüze pehlivan yetiştirmesi ile ünlenmiş yerler nelerdir?

.....
 .....
 .....

39-) Yağlı güreş geleneğinin önündeki başlıca engeller ve sorunlar nelerdir?

1.....
 2.....
 3.....

40-) Yağlı güreş organizasyonun daha iyi olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

1).....
 2).....
 3).....

41-) Düzenlenen yağlı güreş organizasyonundan memnuniyetiniz için 1 ile 10 arasında puan verseniz kaç verirdiniz? .....

